

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

20

динара

БРОЈ

1551

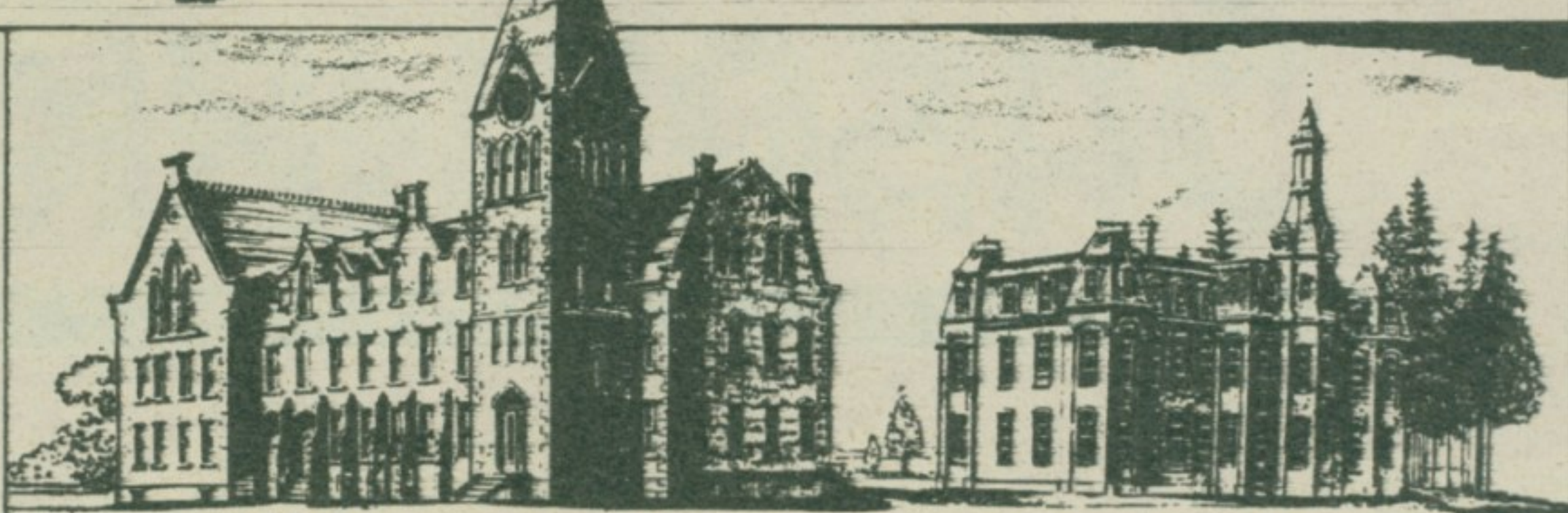
18. 9. 1981. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLII

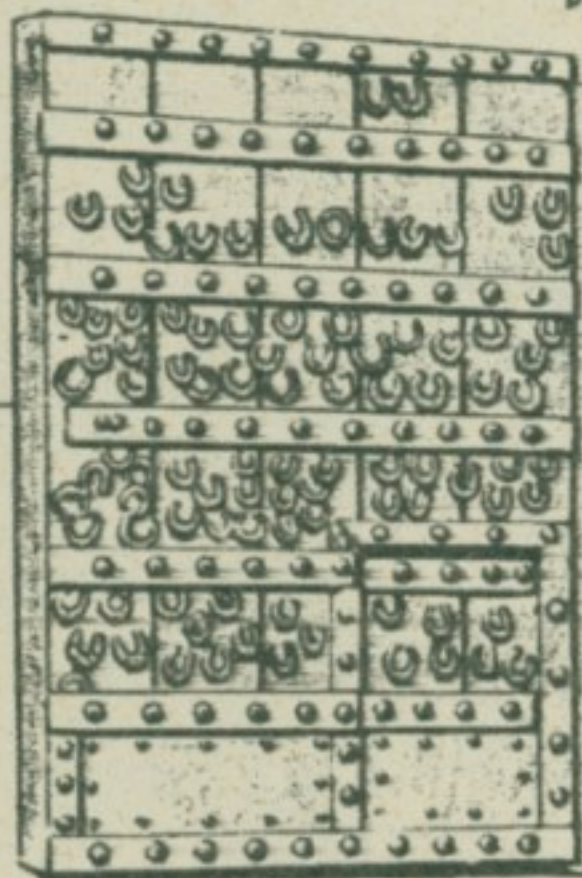
Pirley

Веровати или не!

Школа из сна

ПОЛИТЕХНИЧКИ ИНСТИТУТ У ВУСТЕРУ (САД) ОСНОВАО ЈЕ ЏОН БОЛНТОН (1865) КОЈИ ЈЕ ЗА НЕГОВО ПОДИЗАЊЕ ДАО 100.000 ДОЛАРА И ТО ПОСЛЕ ЈЕДНОГ СНА У КОЈЕМ ЈЕ „ВИДЕО“ ЗГРАДУ С НАПИСОМ: ТЕХНОЛОШКА ШКОЛА.

НАЈРЕЋИ СНЕЖНИ КРИСТАЛИ

ИЗГЛЕДАЈУ КАО ДИСКОВИ ПРИВРШЕНИ ЗА УГЛАСТЕ ОСОВИНЕ.

„ВРЕДНИЦА“

ЗООКОШКА Вилијема Хачингса из Норт Мајнахема (ЕНГЛЕСКА) СНЕЛА ЈЕ 421 ЈАЈЕ ЗА 223 ДАНА.

РОБЕРТА МЕДИН

ИЗ СИАТЛА (АМЕРИКА) ИМА ТРОЈЕ ДЕЦЕ:

РОБЕРТА РОЂЕНОГ 21. АПРИЛА 1949. ЧЕНИСУ РОЂЕНУ 21. АПРИЛА 1950. И ДОЛОРЕС РОЂЕНУ 21. АПРИЛА 1951.

ЖЕНЕ СПАСЛЕ РАТНИКЕ

КАДА ЈЕ КРАЉ КОНРАД III ПОСЛЕ ДУГЕ ОПСАДЕ ОСВОЈИО ВАЈНСБЕРГ (НЕМАЦКА), ОБЈАВИО ЈЕ ДА ЖЕНЕ МОГУ СЛОБОДНО ДА НАПУСТЕ ГРАД СА СВИМ ОНИМ ШТО МОГУ ДА ПОНЕСУ У РУКАМА. ЖЕНЕ СУ НАПУСТИЛЕ ГРАД НОСЕЋИ СВОЈЕ МУЖЕВЕ (21. ДЕЦЕМБАР 1140.)

ВРАТА ЦАМИЈЕ

У ФАТЕХПУР СИКРИЈУ (ИНДИЈА) ПОКРИВЕНА СУ ПОТКОВИЦАМА КОЈЕ СУ НА ЊИХ ЗАКУЦАЛИ СОПСТВЕНИЦИ БОЛЕСНИХ КОЊА ВЕРУЈУЋИ ДА ЋЕ ОД ТОГА ЖИВОТИЊЕ ОЗДРАВИТИ.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

ЖИВОТИЊЕ МОГУ ДА СЕ ОПИЈУ БАШ КАО И ЉУДИ, ТВРДЕ НЕКИ ЗООЛОЗИ. ТАКО ЦРВЕНДАЊИ, НА ПРИМЕР, ПОСЛЕ ГОЗБЕ БОБИЦАМА ГЛОВОЦА ИЛИ ПИРАКАНТЕ ТЕШКО ЛЕТЕ И СУДАРАЈУ СЕ ЈЕДАН С ДРУГИМ, ДОК ЛЕПТИРОВИ КОЈИ СУ СЕ НАПИЛИ ПРЕЗРЕЛОГ БИЉНОГ СОКА

ОШАМУЋЕНИ ПАДАЈУ НА ЗЕМЉУ. ИСТО ТАКО, У ЈЕДНОМ ЈУЖНОАФРИЧКОМ НАЦИОНАЛНОМ ПАРКУ ПРИМЕНЕНО ЈЕ ДА СЛОНОВИ КАДА СЕ НАЈЕДУ ПРЕЗРЕЛИХ ПЛОВОДА ДРВЕТА МАРУЛА, ПРАВЕ НЕСНОСНУ БУКУ БАШ КАО ПРАВИ ПИЈАНЦИ.

ДОК СЕ У МНОГИМ КРАЈЕВИМА СВЕТА, РАДИ ШТЕДЊЕ, ИЗДАЈУ КУПОНИ ЗА БЕНЗИН НА ГРЕНЛАНДУ СУ ОНИ ШТАМПАНИ ЗА КУПОВИНУ АЛКОХОЛНИХ ПИЋА. НА ОВОМ ОСТРВУ АЛКОХОЛИЗАМ ЈЕ ПОСТАО ОЗБИЉАН ПРОБЛЕМ ТАКО ДА ЈЕ ВЛАДА СВАКОЈ ОДРАСЛОЈ ОСОБИ

НАМЕНИЛА 72 ОВАКВА КУПОНА МЕСЕЧНО. СА ЈЕДНИМ СЕ МОЖЕ ДОБИТИ КОНЗЕРВА ПИВА, СА ШЕСТ БОЦА ВИНА, А СА ДВАДЕСЕТ ЧЕТИРИ КУПОНА ЛИТАР НЕКОГ ЖЕСТОКОГ ПИЋА. ОВАКАВ МЕТОД „ШТЕДЊЕ“ ПОКАЗАО СЕ КАО ВЕОМА ДЕЛОТВОРАН.

ПРВУ СМОКВУ У КАЛИФОРНИЈИ, НА ПАЦИФИЧКОЈ ОБАЛИ, ЗАСАДИЛИ СУ У СЕДАМНАЕСТОМ ВЕКУ ПОМОРЦИ ИЗ БОКЕ КОТОРСКЕ.

ЗУБАР ЕРНЕ ЛАВОРИНИ ИЗ ОКЛАНДА (САД) БАВИ СЕ ТЕТОВИРАЊЕМ ЗУБА НА КОЈИМА ПОСЕБНОМ ТЕХНИКОМ МОЖЕ ДА НАПРАВИ УКРАСЕ РАЗНИХ ШАРА И БОЈА. ИСТО ТАКО, ОНИМА КОЈИ ТО ЖЕЛЕ, МОЖЕ ДА УГРАДИ И ДРАГО КАМЕЊЕ. ТАКО ЈЕ НЕДАВНО ЈЕДНОМ ПАЦИЈЕНТУ У ПРЕДЊИ ЗУБ УГРАДИО ДИЈАМАНТ ОД ДЕСЕТ КАРАТА.

У ЈОКОХАМИ У ЈАПАНУ НАЛАЗИ СЕ НАЈВЕЋИ СВЕТИОНИК НА СВЕТУ КОЈИ ЈЕ ВИСОК 108 МЕТРА И ИМЕ ЈАКИТУ ОД 600 КИЉАДА КАНДЕЛА. СА ПУЧИНЕ НЕГОВА СВЕТОСТ МОЖЕ ДА СЕ УОЧИ НА РАЗДАЉИНИ ОД 32 КИЛОМЕТРА.

ПРЕ НЕКОЛИКО ГОДИНА У СЈЕДИЊЕНИМ ДРЖАВАМА ОБЈАВЉЕН ЈЕ РОМАН СА 50.110 РЕЧИ КОЈЕ СУ СВЕ БИЛЕ БЕЗ СЛОВА „Е“. АУТОР ТВРДИ ДА МУ ЈЕ ЗА ПИСАЊЕ ОВАКВЕ КЊИГЕ БИЛО ПОТРЕБНО ДЕСЕТ ГОДИНА. МЕЋУТИМ, ОВО НИЈЕ НИКАКВА НОВИНА. ГРЧКИ ПЕСНИК ЛАЗО КОЈИ ЈЕ ЖИВЕО 500. ГОДИНЕ ПРЕ Н.Е. НАПИСАО ЈЕ ЈЕДНУ ПЕСМУ И ОДУ У СЛАВУ КЕНТАУРА У КОЈИМА, НИЈЕДНОМ НИЈЕ УПОТРЕБИО СЛОВО „П“. ИСТО ТАКО, ПРЕ НЕКОЛИКО ВЕКОВА, НЕМАЧКИ ПЕСНИК

ПОД ПСЕВДОНИМОМ ПОРКУС НАПИСАО ЈЕ НА ЛАТИНСКОМ ПОЕМУ У КОЈОЈ ЈЕ СВИХ 1633 РЕЧИ ПОЧИЊАЛО СЛОВОМ „П“.

ПАПИРНЕ НОВЧАНИЦЕ ИЗМИСЛИЛИ СУ КИНЕЗИ КОЈИ СУ ИХ КОРИСТИЛИ ЈОШ У СЕДМОМ ВЕКУ ПРЕ НАШЕ ЕРЕ.

ГРЕШКЕ НА НАЈВИШЕМ НИВОУ

Х - ЗРАЦИ ЛОБИЧНА ПОДВАЛА

Атомска енергија?
Будалаштина... Петеће
машине теже
од ваздуха? Немогуће...
Ово су само два
од безброј бисера
које су тоном
историје изговорили
суперутпедни и
суперстручни људи.

З а пет година колико је био председник Краљевског друштва — британске академије наука — уважени енглески физичар лорд Вилем Томсон Келвин (1824—1907), изрекао је равно три нетачна пророчанства која би се без много претеривања могла назвати фантастичним глупостима.

Прва:

— Радио нема будућности — изјавио је не трепнувши отац другог закона термодинамике.

Шта би лорд, да је којим случајем у прилици да то учини, рекао кад би зачуо трештање поп и остале музике са данашњих транзистора, остаје нам да нагађамо.

Друга глупост:

— Пазите шта вам кажем, испоставиће се да су ти рендгенски зраци обична подвала!

Наравно, нетачно, али се лорд Келвин није на ове зауставио. Збирци сопствених омашки додао је још и суд о будућности авиона:

— Летеће машине које су теже од ваздуха, па то је немогуће!...

Разумљиво, у то време, већина је поверовала Вилему Томсону.

ДИОНИЗИЈУСОВА АСФИКСИЈА

Лорд Келвин само је један од многобројних слав-

них (и мање славних) људи који су се током историје обрнули као пророци. Енглези Крис Морган и Дејвид Ленгфорд скупили су те бисере и објавили их недавно у делу под насловом „Чињенице и заблуде“.

На идеју да напишу поменути књигу Морган и Ленгфорд дошли су када је један од њих у неким старим списима набасао на откриће ирског надбискупа Џемса Ашера (1581—1656). До каквог је то блиставог

основних астрономских константи, изјавио је:

— Летење спада у ред оних проблема које човек никада неће моћи да реши.

На схватање врло слично Њукомовом наишао је и сер Френк Витл (рођен 1907), конструктор млазног мотора, када је нацрте свог мотора показао једном угледном професору аеронаутике са Кембриџа.

— Врло занимљиво... врло занимљиво, драги мој

Да је којим случајем могао да предвиди будућност, амерички адмирал Ли сигурно не би рекао оно што је рекао председнику Труману.

не би могли да дишу. Умрли би од асфиксије.

Уколико, којим случајем, никада нисте чули за асфиксију то на латинском значи гушење.

Изгледа да је одлучност његових загрижених противника на крају поколебала и самог Стивенсона јер је велики инжењер пред крај живота, 1841. године — претходно је већ конструисао локомотиву која је развила до тада највећу брзину на свету од

56 километара на час — скрушено изјавио:

— Ниједан воз не би требало да развије брзину већу од 64 km/h и то под условом да се креће под најповољнијим нагибом; на кривинама брзина никако не би смела да пређе бројку од 38—40 km/h.

Срећом по нас, Стивенсон је о свему овоме још једном поштено размислио и пре него што је 1848. године умро, конструисао је још и локомотиву која је развила брзину од 128 километара на час.

Нико од путника није подлегао асфиксији.

НАД ВАМ НАЖЕМ, ПРЕДСЕДНИЧЕ...

Много пре него је ослобођена невероватна енергија атомског језгра, а тачно оне године (1923) када су му открића електричног набоја и фото-електричног ефекта донела Нобелову награду за физику, амерички научник Роберт Миликан је изјавио:

— Нема никаквих изгледа да ће човек икада овладати енергијом атома.

Те исте, 1923, професор Ернест Радерфорд, оснивач модерне атомске физике, јавно је рекао како не постоје докази да атоми садрже некаку скривену енергију. Десет година касније, пошто је већ разбио језгро атома, Радерфорд је сасвим озбиљно изјавио:

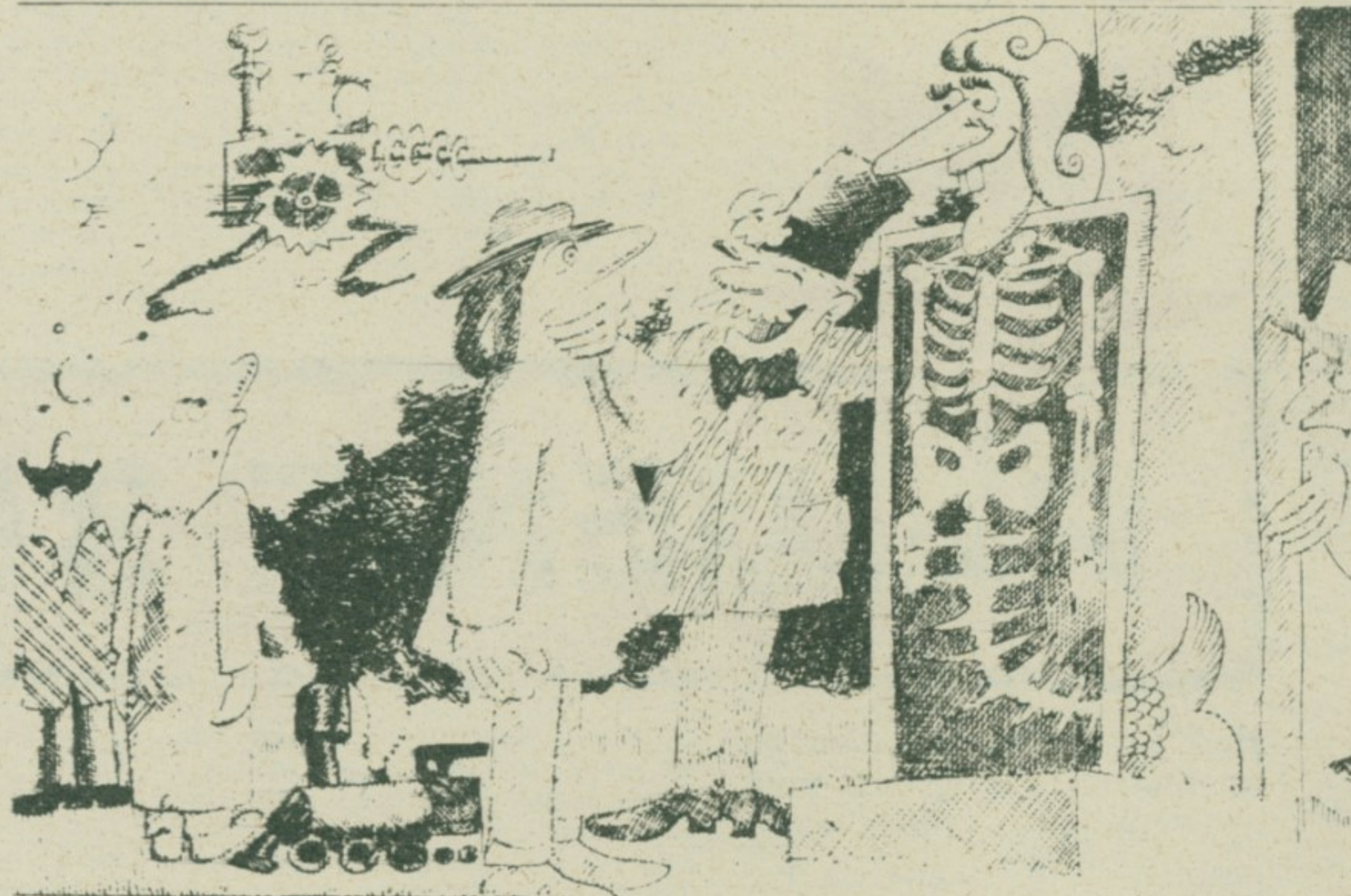
— Свако ко трага за извором енергије у трансформацији атома је обичан фантаст.

Само деценију касније становници Хиросиме и Нагасакија постали су жртве разорне атомске енергије ослобођене из америчких А-бомби...

Неколико месеци пре стравичног уништења људи у два јапанска града амерички адмирал Вилем Ли добронамерно је упозорио тадашњег америчког председника Харија Трумана:

— Ово је највећа глупост у коју смо се до сада упустили. Та бомба никада неће експлодирати. Кажем вам то, председниче, као експерт за експлозиве!

М. И.

сазнања дошао свети отац? Земља је — прво је марљиво израчунао, а потом и записао надбискуп — створена 4004. године пре н. е, у недељу 21. октобра, у девет пре подне!

Да Џемса Ашера још и разумемо, живео је човек у непросвећеном 17 веку. Али, што се великог северно-америчког астронома и математичара Сајмона Њукома тиче, њега је заиста теже оправдати јер је, ако ништа друго, највећи део својих дана проживео у 19. веку.

Шта то рече и грдно погрешни Њуком? Године 1903, у доба када су браћа Рајт још петљали око своје летелице, човек који је тачније од свих претходника израчунао вредности

дечаче — али то никада неће прорадити.

Пола века пре но што су одлучно закључили да авиони никада неће полетети, научници су се силно узбудили око „дрских“ тврдњи конструктора прве парне локомотиве Џорџа Стивенсона који је предвиђао да ће се возови једног дана кретати брзином од 200 километара на час.

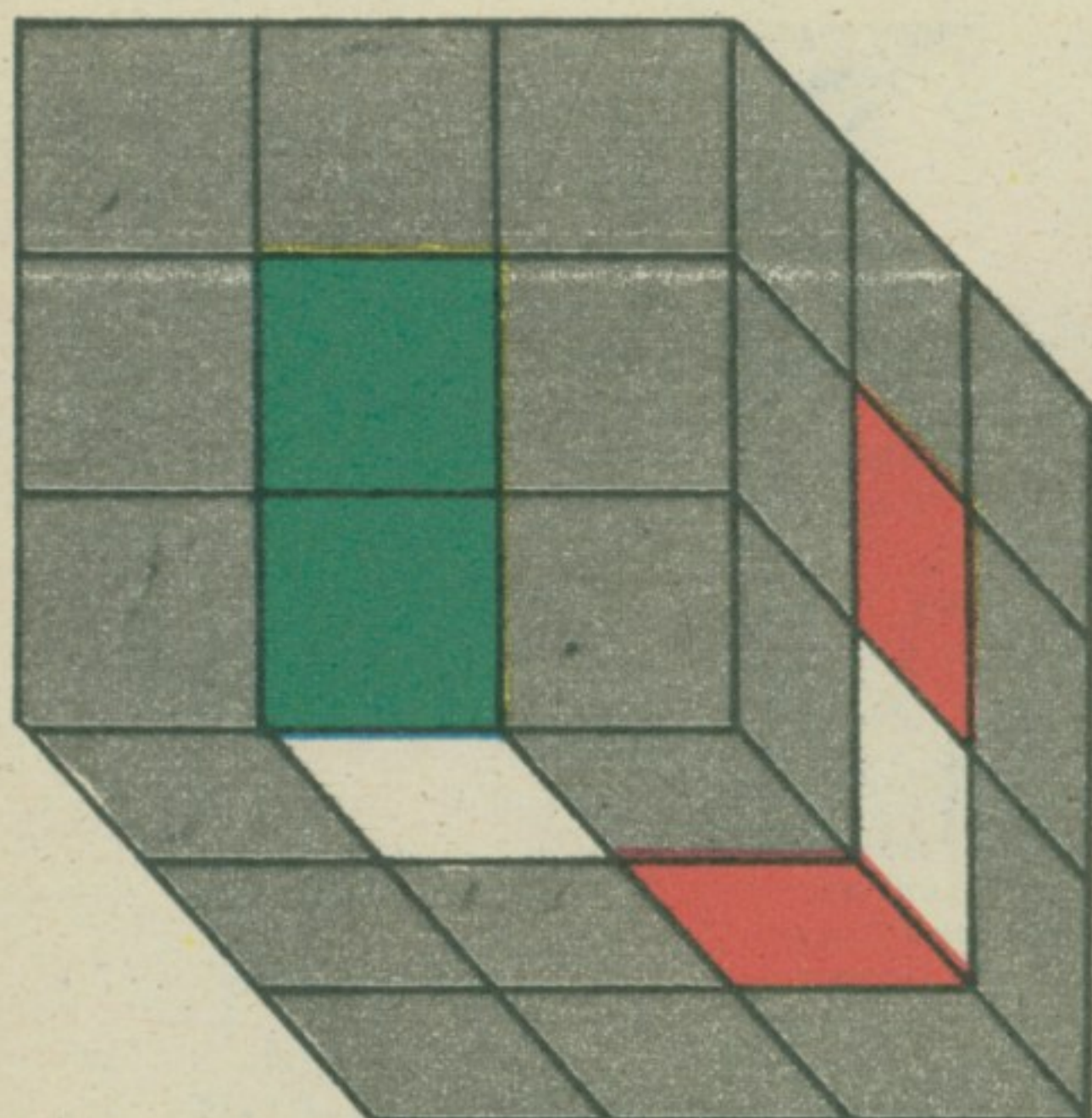
Др Дионизијус Ларднер, неприкосновени ауторитет на пољу машинства тог времена, једноставно није могао да оћути и да Стивенсону и свету не саопшти своје мишљење:

— Кретање возова великим брзинама није могуће, јер у том случају путници

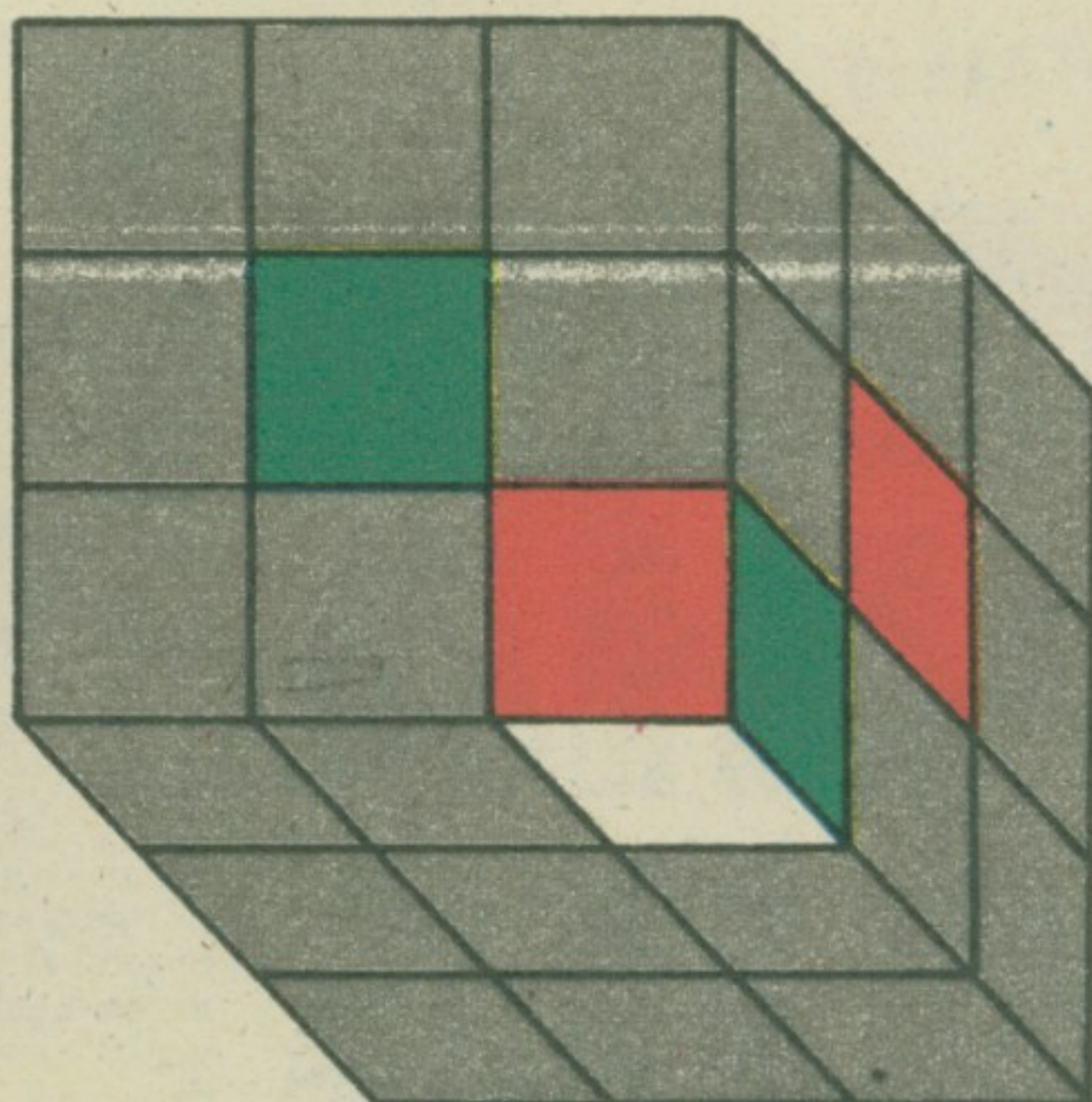
ТВ-ТОРАЊ У ВАЗДУХУ

У Нигерији је у разради пројекат оригиналног телевизијског центра. Поред осталог, улога телевизијског торња „повећана“ је аеростату напуњеном хелијумом. На овај начин висина антене износиће три-четири километра што ће дозволити пријем програма на простору од 200 хиљада квадратних километара!

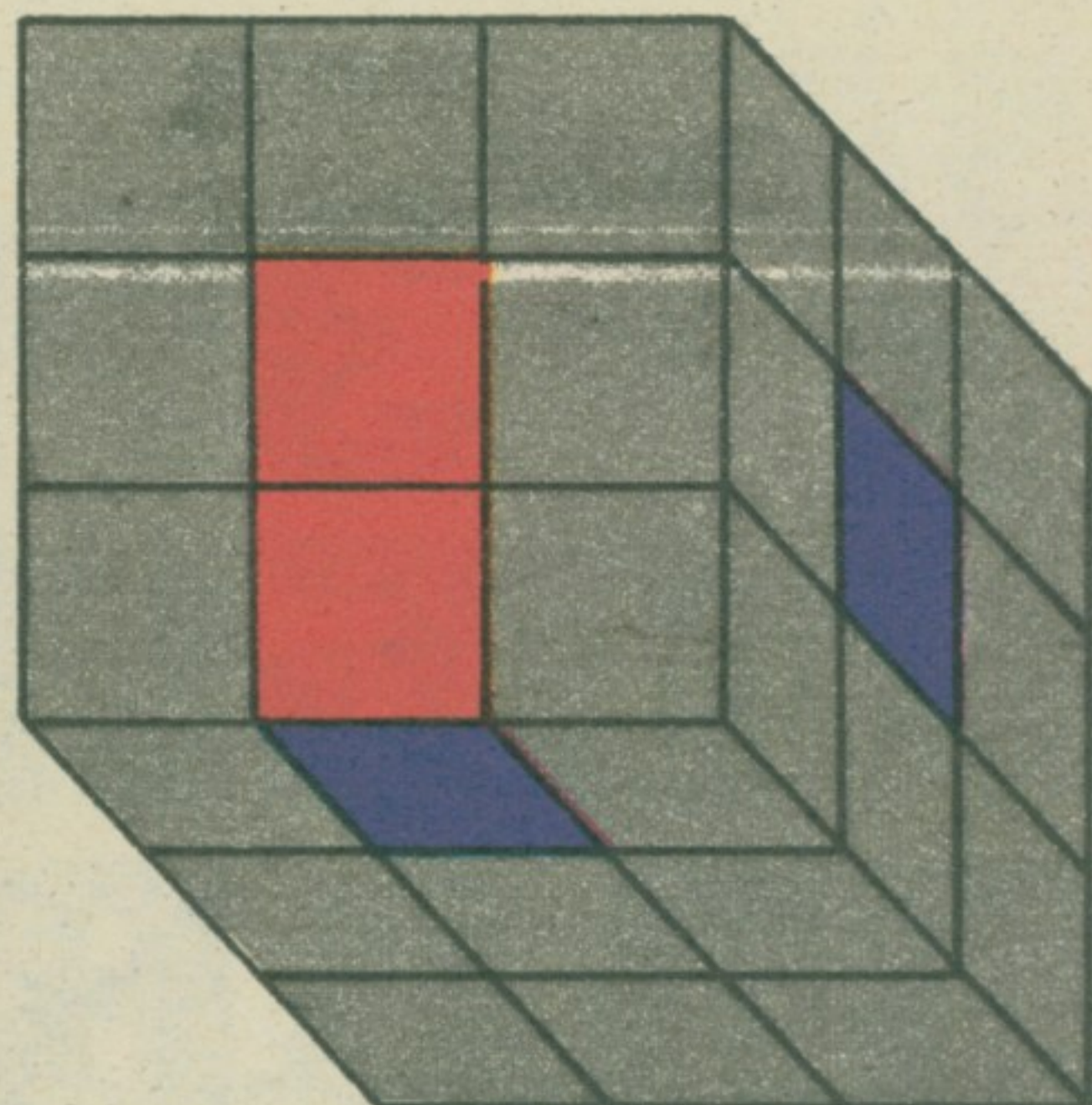

Сл. 1. Уређивање средина ивица горње стране коцке

Сл. 2. Уређивање угаоних коцкица горње стране коцке

Сл. 3. Пример за слагање средине коцке

Моје ми искуство каже да је битно знати да распоред боја на коцки није увек исти. Произвођач их мења, и распоред боје, тако да неки односи између обојених страна коцкица могу бити различити од оних наведених у тексту. Због тога вам препоручујем да приликом првих читања текста користите папир и оловку на следећи начин.

У тексту се прочита некаква комбинација боја која одговара посматраној ситуацији. Распоред боја који одговара тексту запишете на листу хартије са детаљним описом места где се та боја (коцкица) налази. Затим се на сопственој коцки одреди одговарајућа коцкица оној описаној у тексту и у запису посматране позиције упишу се стварне боје са којима радимо. На крају се поново прочита текст, корак по корак, али сада уз измену боја и гледање на сопствену коцку. Ово веома поједностављује почетно упознавање са овим решењем а касније неће бити потребно јер ће се уочити и запамтити законитости коцке, односно потребни елементарни кораци у решавању коцке.

СЛАГАЊЕ ГОРЊЕГ РЕДА КОЦКЕ

Окренимо коцку тако да бела средња коцкица буде на горњој страни тј. на кров страни. Прво ће се уређивати средине ивица горње стране коцке а затим ће се уређивати угаоне коцкице. Поступак је тако описан да ће коцкица коју намештамо доћи у свој завршни положај са тачним распоредом боја.

СРЕДИНА ИВИЦА

На доњој страни коцке постоје четири коцкице на срединама ивица. Погледајмо их: ако нека од њих има бело обојену страну, постоје следећа два случаја.

Први случај наступа када је бело обојена страна коцкице са доње стране коцке. Погледајмо која је друга боја на тој коцкици; рецимо, зелена. Целу коцку окренемо тако да зелена страна буде предња, а затим доњу страну окренемо тако да наша зелено-бела коцкица заузме место испод централне зелене коцкице (цртеж 1, леви део). Покретом П², ће наша коцкица доћи у тражени положај. Други случај: бело обојена

страна коцкице је са бочне стране коцке. Поступак је сасвим сличан. Опет погледајмо која је друга боја на тој коцкици; рецимо, црвена. Целу коцку окренемо тако да црвена страна буде предња и доњу страну окренемо док наша црвено-бела коцкица не дође испод централне црвене коцкице (цртеж 1, десни део — „доша“ предња страна). Низом покрета ТД П⁻¹ Д⁻¹ наша коцкица заузима завршно место.

ЧИТАЛАЦ
ЛАСЛО
САЈНО
ПРЕДЛАЖЕ:

РЕШЕЊЕ ЗА ДВА

Над је Забавник објавио чланак „Савладајте коцку“, јавило се доста читалаца — стручњана за Рубинову коцку. Одабрали смо прилог који даје интересантна и брза решења.

Може се десити да је нека ивична коцкица са једном белом страном на горњој страни коцке; тада страну са том коцкицом узимамо за предњу и са П⁻² се та коцкица доводи на доњу страну. Затим настављамо горњим поступцима.

Преостаје могућност да је нека од потребних коцкица на средини коцке. Изаберимо једну од бочних страна у којој лежи ова коцкица за предњу; урадимо то тако да се наша коцкица нађе са десне и предње стране коцке. Покретом П је доводимо на доњу страну. При том је евентуално потребно окре-

нути горњу страну коцке да не би покварили већ постигнуто уређење.

Напоменимо да нам је горња страна стално била бела и да смо до сада добили распоред „крст“ на њој са исправним бојама на бочним странама ових коцкица.

УГАОНЕ КОЦКИЦЕ

Поново полазимо од доње стране коцке. Нека од угаоних коцкица ове стране коцке има бело обојену површину. Нека је то бело-зелена-црвена коцкица. Целу коцку окренемо тако да коцкица одређена са белом, зеленом и црвеном страном буде у десном горњем углу предње стране. Ту се налази нека друга коцкица а наша треба да дође на то место (цртеж 2).

Окренимо доњу страну коцке тако да наша коцкица дође у десни и доњи положај предње стране коцке. Према положају беле стране на нашој коцкици могу наступити три следећа случаја.

Ако је бела страна наше коцкице на предњој страни, треба урадити Т⁻¹ Д⁻¹ ТД и коцкица је у завршном положају.

Ако је бела страна наше коцкице на доњој страни коцке, следи Д⁻¹ ТДТ⁻¹ ПТ⁻¹ П⁻¹.

Ако је бела страна наше коцкице на десној страни коцке, урадимо ТП Т⁻¹ П⁻¹ и ова коцкица је постављена на право место.

Може се десити да је нека угаона коцкица са једном белом страном на горњој страни коцке. Тада треба целу коцку окренути тако да та коцкица буде на предњој страни, горе и десно. Покретима ПТП⁻¹ ће ова коцкица доћи на доњу страну; затим се користе горње могућности.

Резултат претходног рада је сложена горња тј. бела страна коцке; при том су и бочне боје коцкица горње стране коцке исправне.

СРЕДИНА КОЦКЕ

Коцку држимо са сложеном белом страном на горњој страни коцке. У средњи ред коцке треба убацили само четири ивичне коцкице, па ће и овај део бити завршен. За коцку коју смо имали то су следеће коцкице: плаво-наранџаста, наранџасто-зелена, зелено-црвена и црвено-плава. Прво се намештају у средњи ред коцкице из доњег реда. (Касније ћемо видети како је могуће „извадити“ коцкицу из средњег реда ако јој ту није место).

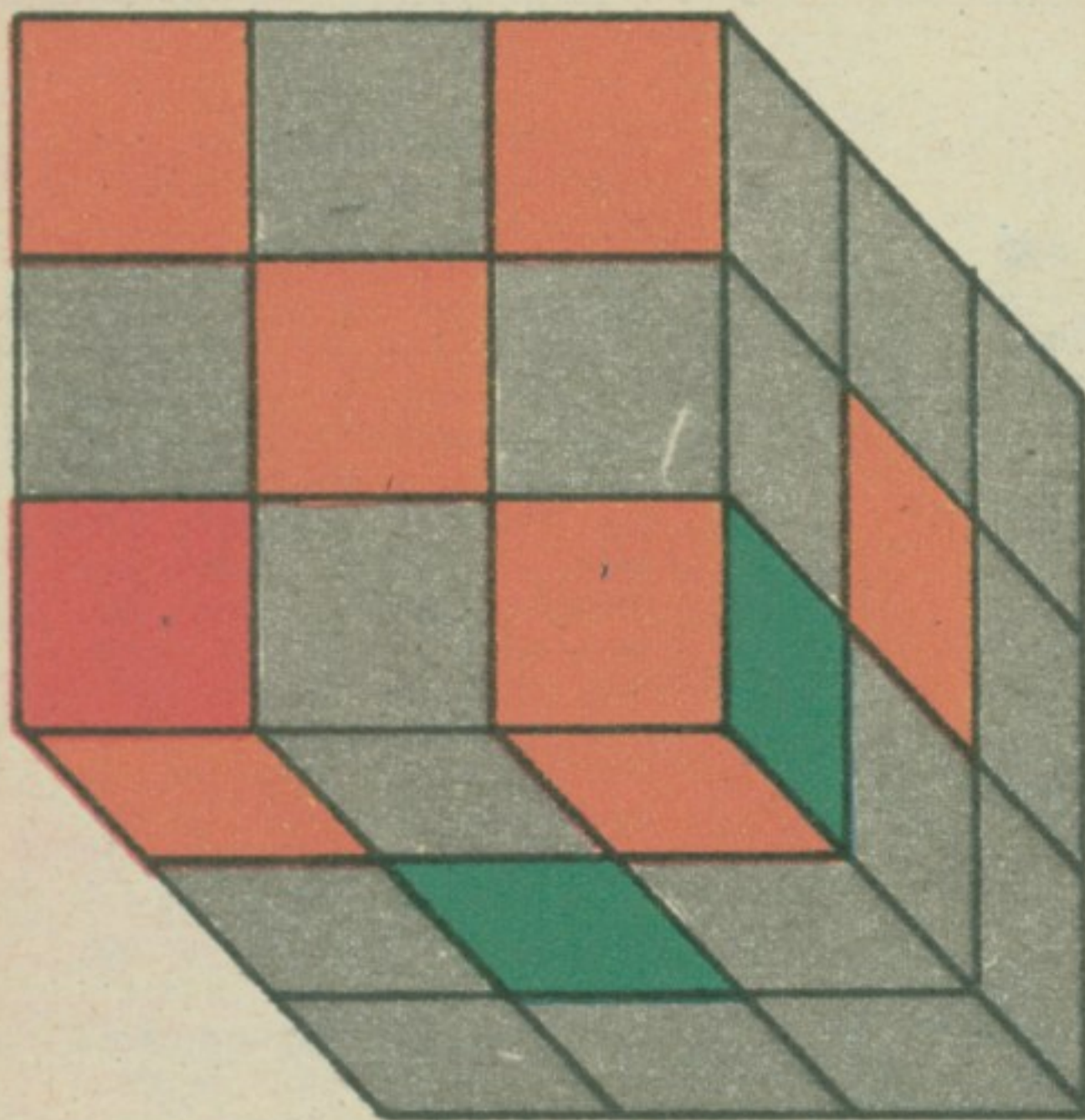
У доњем реду одредимо неку од коцкица коју треба довести у завршни положај на средњем реду коцке. Нека је то црвено-плава

коцкица са црвеном страном на бочној страни коцке. За предњу страну коцке бирамо црвену и окретањем доње стране коцке доводимо нашу црвено-плаву коцкицу испод централне коцкице предње стране. Могу наступити два случаја јер плава страна коцке је или са леве или са десне стране предње (црвене) стране коцке; то је зато што су црвена и плава страна коцке суседне.

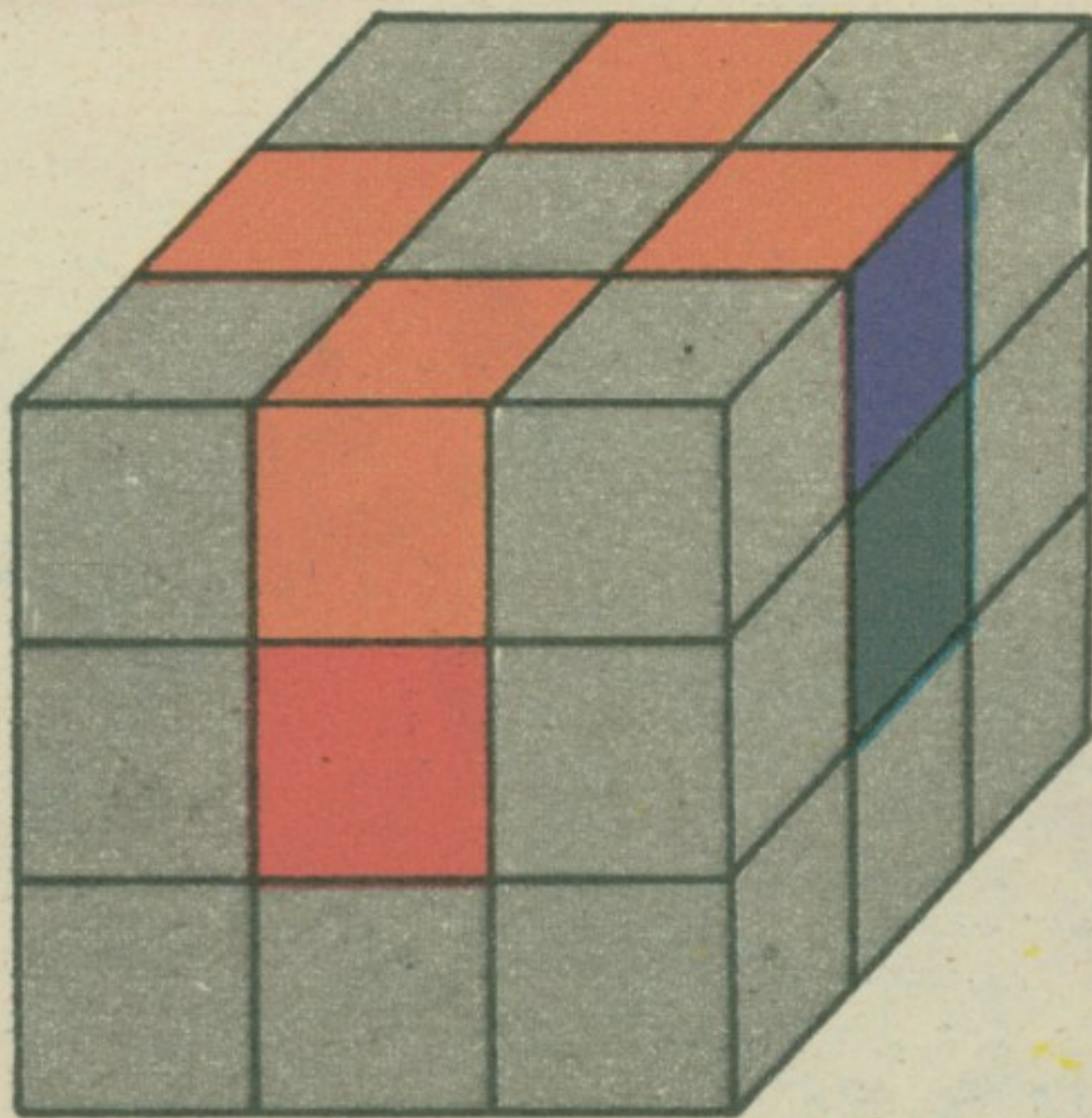
Ако је плава страна коцке са леве стране, тада за предњу страну узимамо плаву; овде наша коцкица остаје на десној страни коцке. После следећег низа потеза ТПТ⁻¹ П⁻¹ Т⁻¹ Д⁻¹ ТД наша црвено-плава коцкица је дошла у завршни положај.

Ако је плава страна коцке са десне стране коцке, за предњу страну узимамо плаву; при том, наша коцкица остаје са леве стране. Следећим редоследом потеза Т⁻¹ П⁻¹ ТПТЛТ⁻¹ Л⁻¹ и ова коцкица стиже на захтевано место.

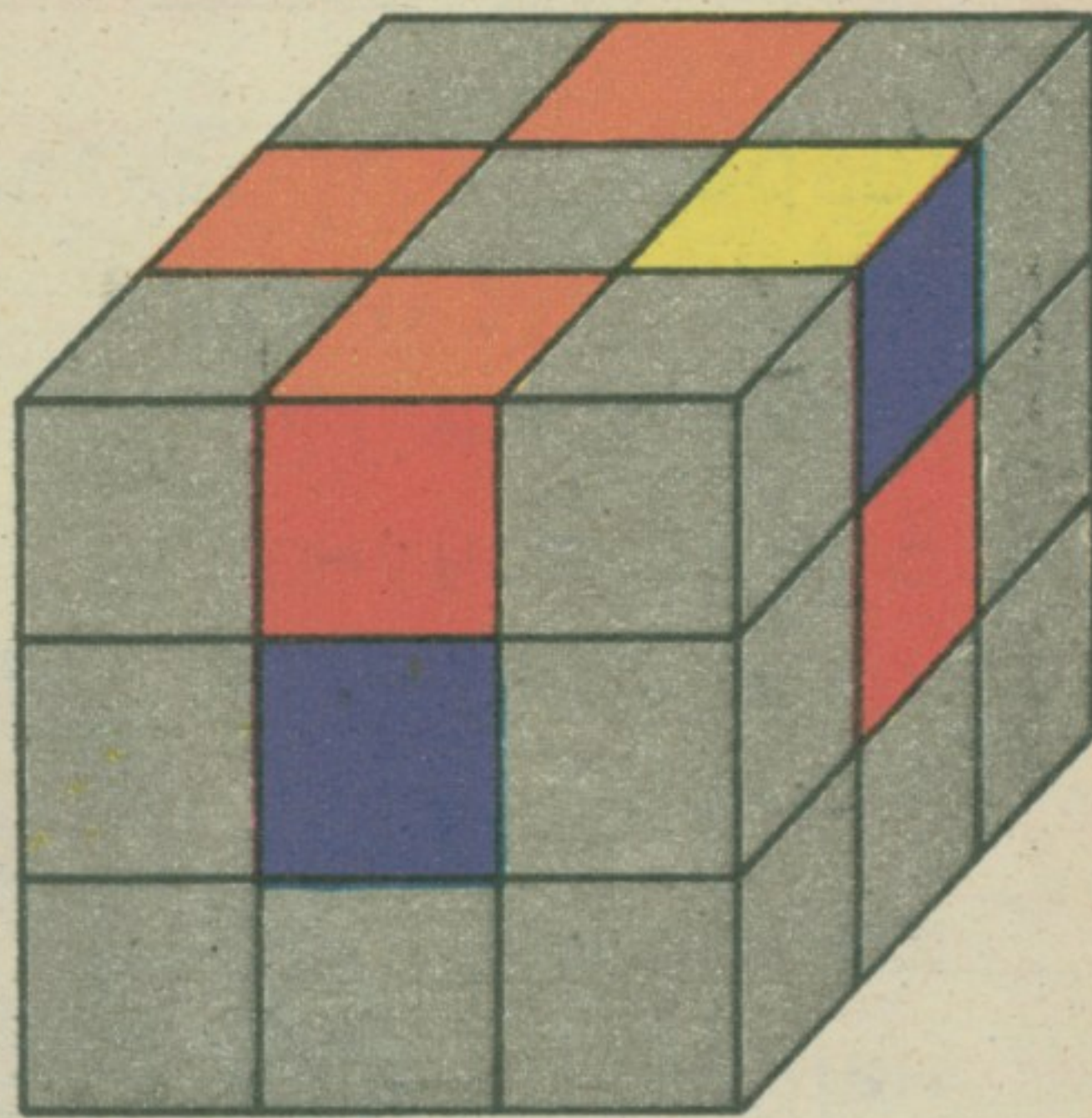
Ако се нека од коцкица на средњем реду коцке налази на погрешном месту, треба је „извући“ у доњи ред коцке а затим је

Сл. 4. „Подизање“ коцкица са доње на предњу страну

Сл. 5. Унакрсна замена жutih коцкица

Сл. 6. Двострука замена суседних коцкица

поставити у завршни положај претходним поступцима. „Извлачење“ коцкице из средњег реда урадиимо на следећи начин. Целу коцку окренимо тако да коцкица која нас интересује заузме место на десној ивици предње стране. Потребно је урадити следећи низ потеза $ПТ^{-1} П^{-1} Т^{-1} Д^{-1} ТД$ чиме смо коцкицу „спустили“ у доњи ред.

Резултат досадашњег покретања коцке је да смо средили горњу и средњу страну коцке. Још је неопходно да се уреди и преостала доња страна.

ТРЕЋИ СЛОЈ

Преостало је да се уреди доњи ред коцке. Пошто нам је овај део

друте две коцкице замене места. Окретањем коцке тако да несређена страна постане доња а добре коцкице предње на доњој страни добијамо почетни положај из кога редоследом потеза

$Д^{-1} Т^{-1} ДТПТ^{-1} П^{-1} Т^{-1} Д^{-1} Т^{-1} ДТ^{-1}$ остварујемо циљ.

Горње окретање коцке се лако памти на следећи начин: Две добре коцкице се доведу у предњу страну коцке и затим се окретањем целе коцке за $П^2$ добија почетни положај горњег низа потеза.

Други случај је онај у коме су добре коцкице дијагоналне. Ако их поставимо на места предње-лево и задње-десно на горњој (жутој) страни коцке и урадиимо

$К^{-1} Д^{-1} КЛК^{-1} ДКЛ^{-1}$

Тиме су угаоне коцкице доведене у завршни положај. Понекад ово треба поновити још једном.

Ако су две добре угаоне коцкице дијагоналне, поставимо их у предњи-леви и задњи-десни угао горње стране коцке; при том се предња-десна коцкица помера са бочне на горњу страну. Ако нам предња-десна коцкица није добра, окренућемо коцку тако да задња лева коцкица дође на место предње-десне.

Следећи редослед потеза

$К^{-1} Д^{-1} КЛК^{-1} ДКЛ^{-1}$

↓
 $К^{-1} ДКЛ^{-1} К^{-1} Д^{-1} КЛ$
доводи до тачног уређења свих угаоних коцкица.

ТРЕЋА ФАЗА

Први случај наступа ако је потребно четири ивичне коцкице горње стране преокренути тј. када ниједна од њих нема исправно обојену страну на горњој страни коцке. Тада ћемо урадити

$Л^2 ТД^2 (ДСТ^{-1})^4 Д^2 Т^{-1} Л^2$ где број 4 значи да треба четири пута поновити те покрете.

Ознака ДС значи да треба померити средњи десни слој коцке за 90 степени. То се најлакше остварује тако што се лева страна коцке држи у руци; затим се десном руком оба преостала слоја коцке заједно окрену у смеру казаљке на сату; на крају се само десни слој „врати“ за 90 степени у смеру супротном од смера казаљке на сату. Слично се изводе покрети ПС... Ако треба извршити ПС, то значи да треба ротирати средњи (са предње стране гледано) слој за 180 степени. Сада ће бити добра горња страна коцке, али бочне ивичне коцкице могу бити погрешне. (Тај случај ћемо обрадити касније).

Други случај је онај кад две суседне ивичне коцкице немају добру (жуту) боју на горњој страни. Тада поступком $А^2$ уз одговарајуће окретање коцке, постижемо жељени циљ.

Трећи случај настаје када су погрешно окренуте супротне ивичне коцкице. Нека су то предња и задња коцкица. Потребно је урадити $З^{-1} Д^{-1}$ чиме се задња горња коцкица доводи на место десне-горње. Затим се изведе поступак $А^2$ и на крају вратимо

коцкицу са Д 3; значи, треба урадити

$З^{-1} Д^{-1}$ (поступак $А^2$) ДЗ.

ЧЕТВРТА ФАЗА

Преостаје да ивичне коцкице горње-несређене стране доведемо у њихов завршни положај. Могу се, опет, јавити три случаја.

У првом случају, ако је једна коцкица на свом месту а остале треба да промене места, искористићемо поступак $А^4$ у смеру казаљке на сату или у супротном смеру и коцка је решена.

Преостали случајеви одговарају ситуацији када треба померати све четири коцкице.

Други случај наступа када треба заменити места предњој и задњој као и левој и десној ивичној коцкици. То се остварује следећим покретима

$Д^2 Л^2 ТД^2 Л^2 К^2 Д^2 Л^2 ТД^2 Л^2$. Опет можемо рећи: Коцка је решена.

Трећи случај је онај када треба заменити место предњој и десној као и задњој и левој ивичној коцкици. То ћемо урадити са

$Д^2 Л^2 ТД^2 Л^2 К$.

$(Д^2 П^2 С)^2 К^2$.

Овде ← значи да треба променити предњу страну коцке тј десну страну коцке узети за предњу и наставити са радом. Још једном можемо рећи: Коцка је решена.

НЕКЕ ЛЕПЕ КОМБИНАЦИЈЕ

Када се реши коцка може се наставити даље са њеним проучавањем. Предлажемо да проверите следеће комбинације са сложенем коцком.

- (1) $Д^2 С Т^2 С П^2 С$
- (2) $Д^{-1} С Т^{-1} С Д^2 С Т^2 С$
- (3) $(Д^2 П^2 С)^2 Д^2 С (Д^2 Т^2 С)^2$
- (4) $Д^2 П^2 С Д^2 (Т^2 П^2 С)^2$
- (5) $(Д^2 П^2 С)^2 (П^2 Д^2 С)^2$
- (6) $(Д^2 П^2 С)^2 (П^2 Д^2 С)^2$

Већина померања је померање средњег слоја коцке.

Верујемо да ће вам се допасти добијени окладни геометријски облици. Ако се овакви „симетрични“ покрети остваре и на неки други начин, можете добити и друге непознате облике, вероватно још лепше од ових горе наведених.

А МИНУТА

коцке слабо видљив окренимо коцку тако да овај ред (жути) постане горњи. То нам омогућује бољи увид у поступак и резултате даљег рада.

Уређивање коцке ће се остварити у четири фазе: у првој фази ће се угаоне коцкице довести на своја места; у другој фази ће се ове коцкице уредити у завршни положај; трећом фазом ће се ивичне коцкице довести у положај да је горња страна комплетирана; четвртом фазом ће се ивичне коцкице довести на финална места. Резултат је: Коцка је решена!

ПРВА ФАЗА

Састоји се у довођењу угаоних коцкица на своја места при чему распоред боја на тим коцкицама у односу на коцку није битан. Увек се може постићи окретањем несређене кроз стране да су две угаоне коцкице на тачном месту. Разликујемо два случаја.

Први случај настаје када су две добре коцкице суседне. Циљ је да

$К^{-1} Д^{-1} КЛК^{-1} ДКЛ^{-1} К^{-1}$

добићемо тражену промену, ← значи да целу коцку треба окренути улево тј. да десна страна коцке постане предња.

ДРУГА ФАЗА

Омогућује нам да окренемо угаоне коцкице тако да оне дођу у завршни положај. Овде, такође, имамо три случаја.

Ако је само једна угаона коцкица у завршном положају, искористићемо поступак $А^4$ у смеру казаљке на сату или у обратном смеру чиме добијамо потребну уређеност.

Преостала два случаја одговарају ситуацији када су две угаоне коцкице добре тј. у завршном положају.

Ако су две добре угаоне коцкице суседне, тада се коцка окрене у почетни положај приказан на цртежу 4, па се коцкице обрћу са доње на предњу страну. То се остварује следећим покретима.

$К^{-1} ДКЛ^{-1} К^{-1} Д^{-1} КЛ$

$К^{-1} Д^{-1} КЛК^{-1} ДКЛ^{-1}$

Јевреји су прославили
5739, Муслимани
1398, а ми 1981!

Време рачуна

ко како
стигне:
хоће ли
најно-
вији
пред-
лог
нај-
зад
увес-
ти
ред?

Свет је усвојио Међународни систем мерних јединица (SI), који већ примењује мноштво земаља, а и даље, у ери космичких летова, нема јединствен календар! А то је и те каква препрека у општењу. Многи покушаји су неславно завршили, али се чини да ће најновији предлог универзалног светског календара, који је достављен Уједињеним нацијама, избећи злу судбину претходних подухвата.

Откуд толике разлике у календарима када се зна да се живот у свемиру и на Земљи зачео за све народе и крајеве истовремено?

ПОСЛЕДЊЕГ ДАНА — ЧОВЕК

Астрономи и космолози се још споре кад се збио почетак, назван „Биг бенг“ („Велики прасак“). Прихваћено је, већином, да је то било пре 15 милијарди година кад је Свемир експлодирао и почео да се шири.

Познати астроном Карл Саган с америчког Универзитета Корнел у књизи „Чувари раја“ разрадио је такозвани астрономски календар. То је, према његовим речима, слика развоја Космоса. Да је дочарамо.

Период од 15 милијарди година, колико је прохујало од „Великог праска“, рашичлањен је тако да све што се од тог тренутка догађало представља једну космичку годину, чему свака милијарда година одговара временском размаку од 24 дана те године. То је прва Саганова претпоставка. Друга гласи: у једном секунду космичке године Земља

се обрне 475 пута око Сунца.

Да би се видело коликом се (замишљеном) брзином све дешавало на нашој планети, космички календар је подељен у три фазе: прва — од 1. јануара до 1. децембра, друга — 30 дана децембра и трећа — последњи дан.

Првог дана поменуте космичке године настао је Свемир, а наша Галаксија, Млечни пут, тек 1. маја. Земља је постала 14. септембра! Најстарији живи организми, бактерије и зелено-плаве алге, појавили су се 9. октобра. До 16. децембра већ имамо животињски свет који живи на морском и океанском дну, а већ 21. жи-

вотиње почињу да настањују копно.

Кад се човек појавио — питате се? Први примати, његови преци, јављају се 29. децембра, а последњег дана те замишљене космичке године и — човек! Касније се све одвија у минутима и секундима. У 23 часа 59 минута и 35 секунди настају прве цивилизације и прве династије у Месопотамији и Египту. Римско Царство је било и пропало у 23 часа 59 минута и 56 секунди. Преостале четири секунде садрже сва она историјска догађања и проналаске, све до најновијих космичких летова.

Занимљив календар, зар не?

ТРИ ГОДИШЊА ДОБА

Вратимо се, ипак, овоземљским. Према најновијим истраживањима почетак нашег календара ваља тражити код старих Египћана. Календар који су они користили више од четири хиљаде година, од 4241. до 239. пре наше ере, имао је за јединицу годину са 360 дана. Њу

су, затим, делили на три годишња доба: поплава, суша и жетва.

Свако од тих доба имало је четири месеца а сваки месец три недеље од по десет дана. Крајем сваке године додавали су пет дана, такозвану „малу годину“. Године 239. пре наше ере свака четврта „мала година“ повећавана је за још један дан.

Јулије Цезар је 46. године пре наше ере, на предлог научника из Александрије Сосигенеса, увео нови календар у Риму који је по њему добио име — јулијански.

Јулијанска година, која је имала 365 дана (а свака четврта је била преступна с 366), имала је просечну дужину од 365,25 дана, супротно тропској од 365,2422 дана. Настала погрешка износи један дан за 129 година. За 1.300 година накупило се тако чак десет дана. Почетак пролећа, који је према концилу у Никеји из 325. године падао 21. марта, помакао се у 16. веку на 11. март.

На предлог двојице звездознанаца, Лилиуса и Клависа, папа Гргур (Грегориј XIII) је 1582. својом булом „Inter gravissimas“ поправио разлику: после 4. октобра 1582. уписује се 15. октобар исте године! Тако је пролеће поново почињало 21. марта. Обична година је утврђена на 365 дана, а свака четврта преступна имала је дан више. Преступном се, међутим, не рачуна она столетна година (иако је дељива са 4) која није дељива са 400. Нови календар назван је — грегоријански.

Према том календару просечна година имала је 365,2425 дана, дакле за само 0,0003 дана била је дужа од тропске и тек за 3.320 година порасте за један дан. Иако су га многе земље већ тада прихватиле, код нас је усвојен тек 1919. године.

УВЕН НЕДЕЉОМ

Шта предлаже нови универзални календар?

У њему година има 364 дана јер је то број дељив са четири (четири тромесечја) и са седам (52 седмице). Свако тромесечје би трајало 91 дан, односно 13 недеља. Године би, без разлике, почињале недељом!

Први месец — јануар, има 31 дан, односно пет недеља и 26 радних дана. Он, дакле, почиње, у недељу. Фебруар има дан мање (а не три или два као до сада), четири недеље и исти број радних дана и почиње средом. Готово све је исто и у марту, осим почетка — а то је петак.

Тако би изгледало прво тромесечје, са 91 даном, а сваки месец би имао под-

једнак број радних дана — 26.

На исти начин је направљено друго тромесечје: април одговара јануару, мај фебруару, а јун марту. После 30. јуна о-свануо би такозвани „светски дан“ (СД) који би се прослављао у целом свету и не би имао уобичајено име. Тако би и јул почињао недељом. Суштина је, дакле, у симетрији првог и другог дела календара, односно прве и друге половине године. Значи, у другом делу

Још једна новина пада у очи: зима би почињала првог јануара, пролеће првог априла, лето првог јула, а јесен првог октобра! На жалост, годишња доба, због тога што путања Земље око Сунца није кружног облика, различито трају: зима — 89 дана и 1 час, пролеће — 92 дана и 22 часа, лето — 93 дана и 14 часова и јесен — 89 дана и 17 часова. Ово важи само за северну хемисферу. У јужној бисмо морали да заменимо лето и зиму,

дан 1983. пада у суботу. Стога би требало направити прегоријански захват: 4. октобар 1982. пада у понедељак, а иза њега би — као и пре четири века — дошао 15. октобар! Тај дан би морао да буде субота, да би 1. јануар 1983. пао у недељу. И ето почетка новог универзалног календара.

Наравно, у обзир долазе и 1984, 1989. и 1995. година које почињу недељом. Неки предлажу да све, ипак, почне прве го-

године све се понавља. На крају имамо четири месеца са 31 даном (јануар, април, јул и октобар), док остали имају по 30. Са преосталом четвртином дана сваке године (или целим даном у преступној години) било би као и до сада. Он би се додавао на крају те године, звао би се „преступни дан“ (ПД) и славио као и „светски дан“. И он би био „безимен“, да би јануар могао да почне недељом.

као и пролеће и јесен. Очекује се да би следеће године Уједињене нације могле да усвоје универзални календар, а он би се примењивао од 1983. Ево како би то изгледало: почетак зиме — недеља, 1. јануар 1983, шест часова; почетак пролећа — 29. март 1983, петак, шест часова; почетак лета — „светски дан“, 31. јун 1983, 0 часова; почетак јесени — понедељак, 2. октобар 1983, 18 часова. На жалост, први

дине следећег миленијума (2001.). На жалост, тај дан је понедељак.

Многи верују, без обзира на мноштво тешкоћа финансијске и трговинске природе (јер би се пореметили многи уговори и рокови), да ће свет најзад добити први јединствени календар.

Уједињене нације ће, кад-тад, бити принуђене на такав корак.

Станко Стојиљковић

ЉУБАВ НА ПРВО ЗВРРР

Могу ли две усамљене особе које се не познају, а које би по свим својим особинама чиниле идеалан пар, једног дана да се мимоиђу на улици, а да никада не сазнају какву су прилику пропустиле? Не могу... Под једним условом, додуше — да свака од њих поседује „буницу љубави“.

Поменути буница са правим буницама нема никакве везе. Реч је о цепном, микросиликонском компјутеру, проналазачком чеду Американца Чарлса Диксона из Милвокија који је жалосну могућност да две сродне душе прођу једна крај друге искључиво за сва времена...

О чему се ради? Па, Диксонов компјутер „храни“ се подацима о годишту, полу и свим другим важним особинама власника као и карактеристикама њеног (његовог) идеалног партнера. Шта се потом дешава? Власник лепо „буницу“ стави у џеп. Шта даље? Кад се сигнали једне препаметне „бубе“ поклопе са сигнаlima неке друге препаметне „бубе“ (на улици, у лифту, у самоуслугу, у биоскопу итд, итд.) оба компјутера зазврте. Од пророчанског „звррр“ надаље, све је у рукама власника...

Његови компјутери, каже Чарлс Диксон, могли би да уз незнатно препрограмирање користе и ватрогасци (лакше би се налазили у димом и ватром испуњеним кућама) и полицијски агенти.

ПОРОДИЧНИ ЖИВОТ ДИНОСАУРУСА

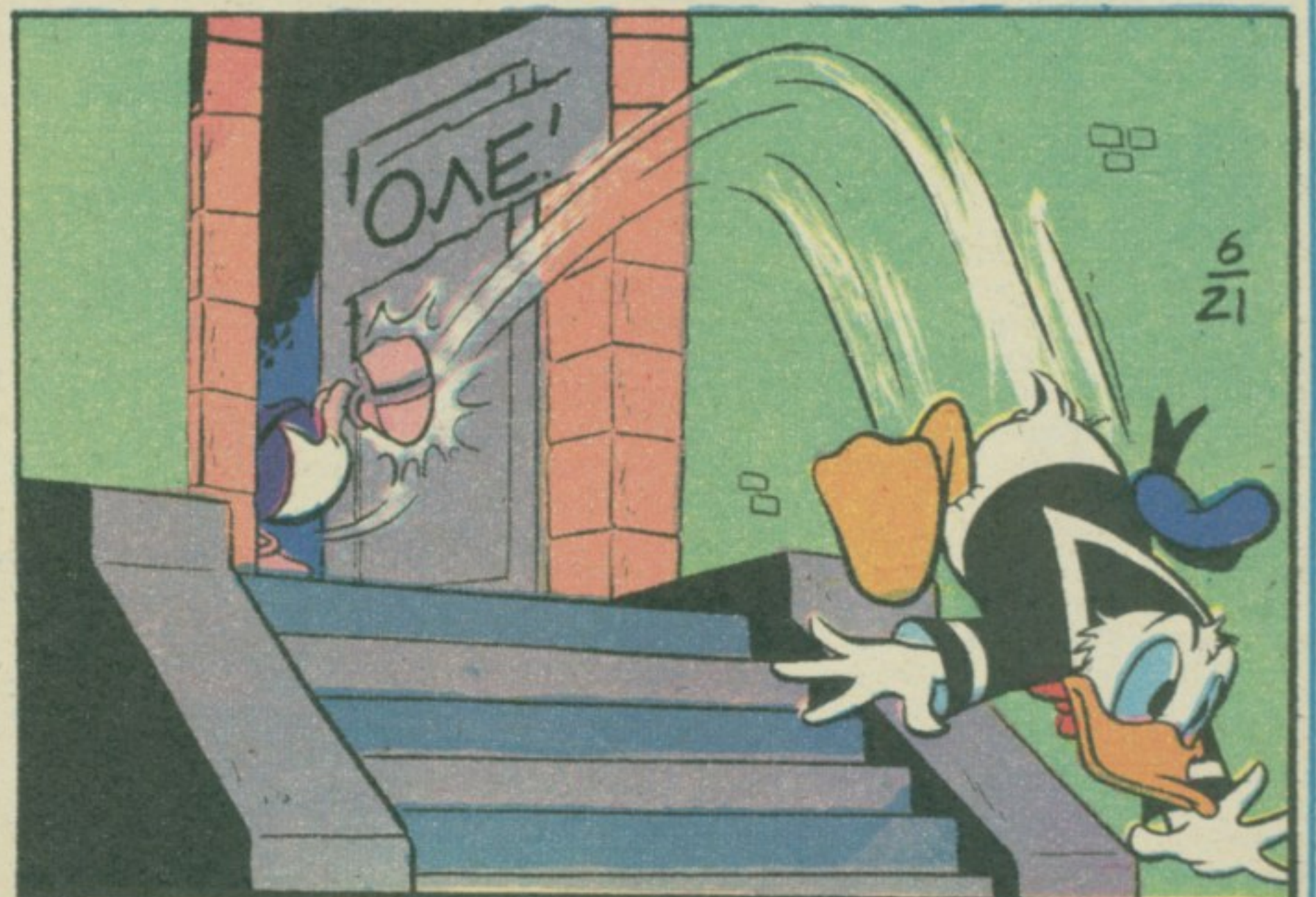
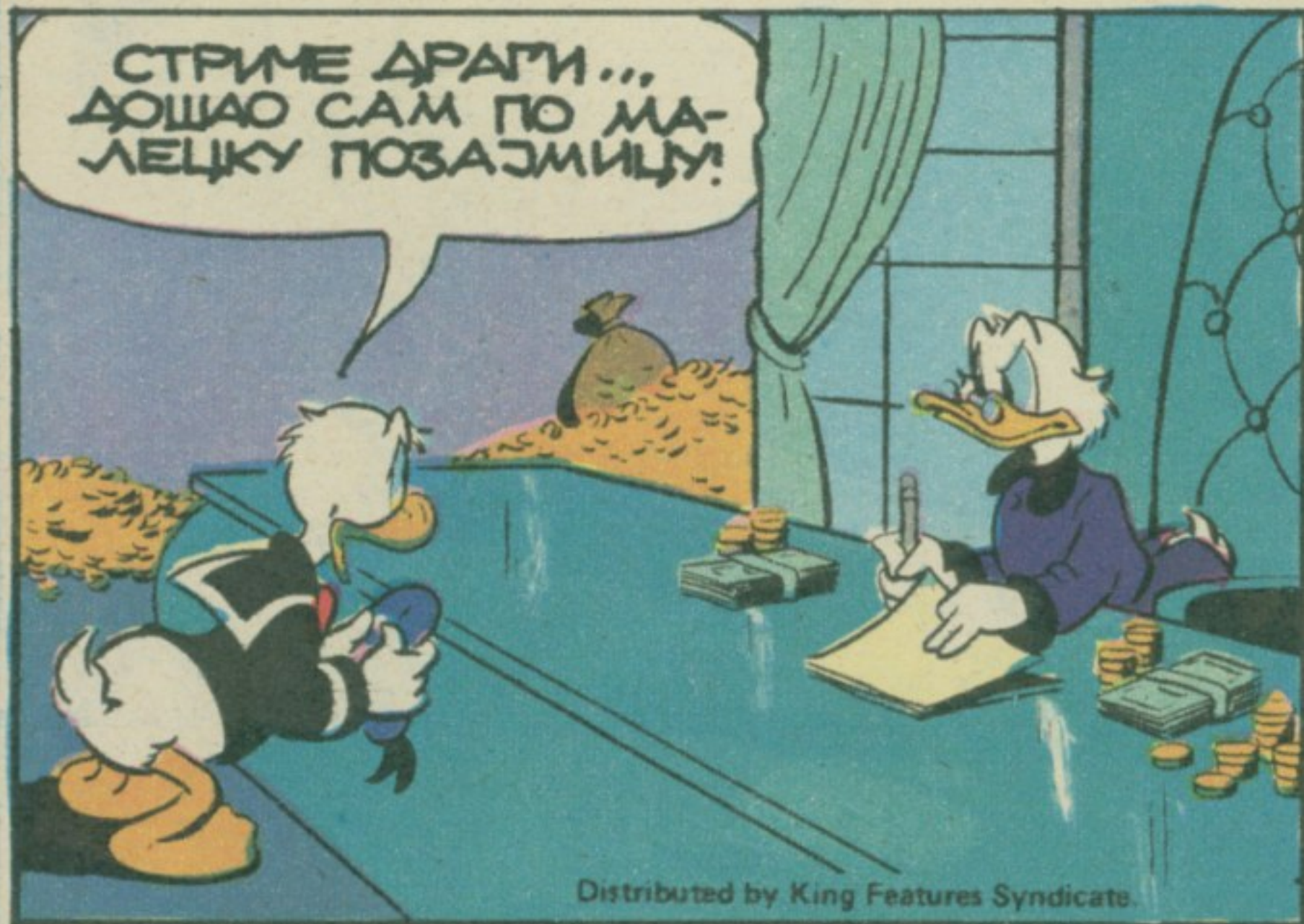
Врло занимљиви закључци изведени су после изучавања петнаестак младунаца диносауруса недавно откривених у савезној америчкој држави Монтани. Како су показала истраживања спроведена у природњачком музеју при Принстонском универзитету, важност налаза састојала се, пре свега, у могућности да палеонтолози први пут изучавају младунце диносауруса стара два-три месеца. Гнездо где су откривени остаци младунчади представљало је удубљење широко око два метра а дубоко метар. Висина одраслих диносауруса, по тврђењу стручњака, у просеку је износила девет метара, а малишана 90 центиметара.

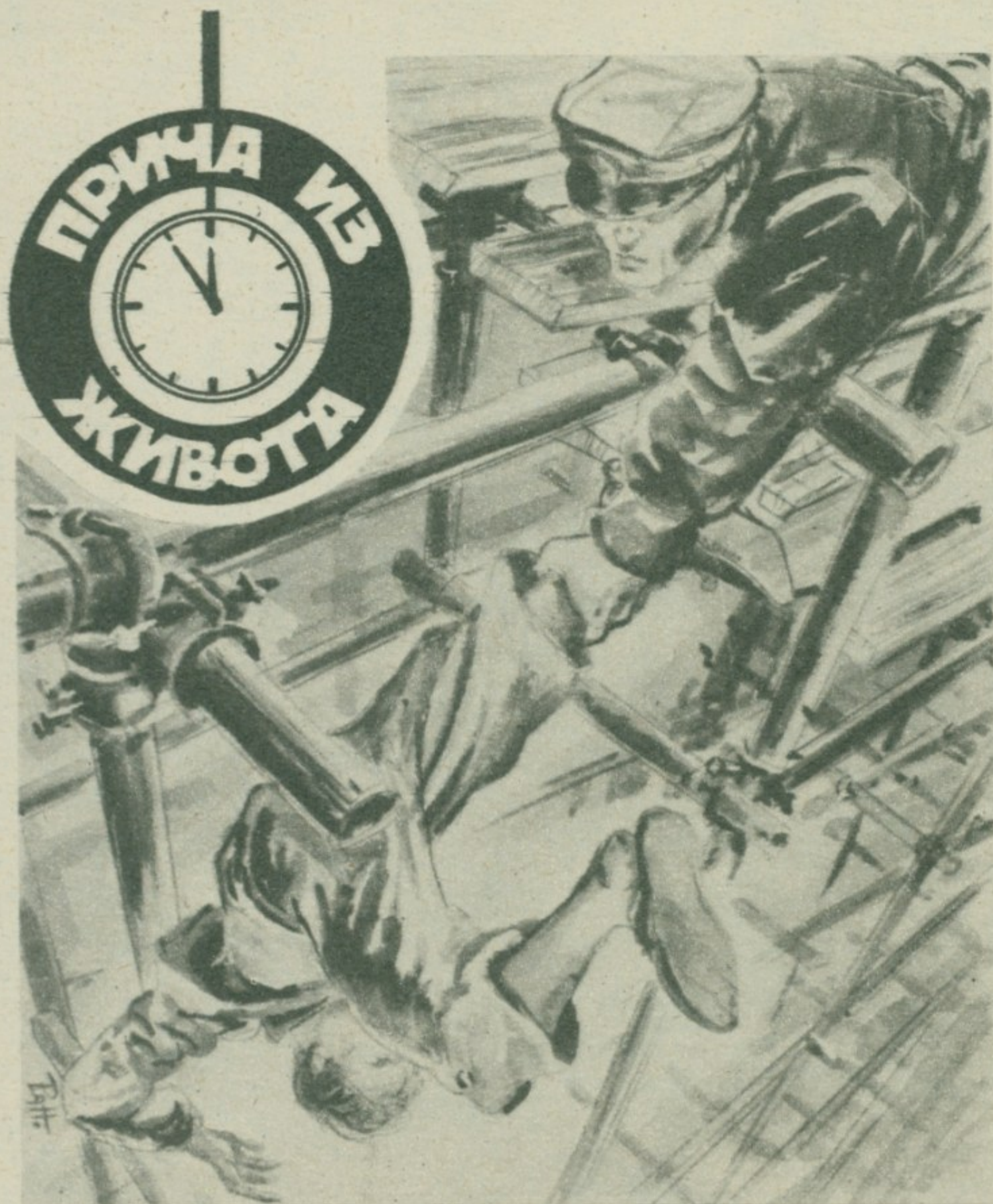
Зуби истрошени на карактеристичан начин и узраст диносауруса навели су научника да претпоставе да су они покидали гнездо у потрази за храном после чега су се поново вратили под окриље родитеља. Другим речима, тврде палеонтолози, може се рећи да су диносауруси у извесној мери водили породичан живот. Пошто су детаљно прегледали једанаест скелета, научници су изнели хипотезу да се ради о врсти диносауруса до сада непознатој науци.

WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК

Патролна кола крстарила су опустелим улицама Лондона. За двадесет седмогодишњег позорника Стива Дениса, двадесетогодишњег Тима Харвија и двадесет четворогодишњег Алена Вајза било је то дежурство као и свако друго. Можда само мирније него обично. Било је негде 5 изјутра, а фебруарска ноћ једна од најхладнијих прошле године. Танак снег прекривао је плочнике.

Радио-пријемник у колима одједном је оживео. Огласио се контролор из полицијске станице у Рочестер Роу: „Возите ка болници Вестминстер. Примећена сумњива особа. Верује се да се налази на скелама постављеним на фасади“.

Милујући Метпол Јенкија, вучјака који га је увек пратио, Стив Денис рече:

— Све ми се нешто чини да овај пут неће бити посла за тебе, стари мој.

Позорник Денис није ни слутио колико је у праву. Чекали су га најтежи тренуци за седам година колико је радио као полицајац, а тога пута ни колеге, ни Метпол Јенки нису могли да му помогну. Најгоре ће морати да преброди сам...

ОСТАВИТЕ МЕ НА МИРУ!

Испоставило се да је „сумњива особа“ младић решен да одузме себи живот. Да је незнанац заиста очајан говорила је и чињеница што се на скелу успео усред ноћи кад су изгледали да ће га неко приметити и спречити заиста незнатни.

У тренутку када се ухватио за ледене металне шипке скеле, Стив Денис је сав уздрхтао од језе. Да ли му је само хладно или се и боји? Није знао. Само једно је било извесно — да тог младића

МАЈКЛА ЗОВЕМ СЕ МАЈКЛА

— Возите на болници Вестминстер, примећена сумњива особа — гласило је наређење централе. Позорника Тима Дениса ченао је најтежи задатак у току седмогодишњег службовања у полицији.

шест спратова над собом мора да спасе... по сваку цену.

Избор је пао на Стива зато што се у раној младости бавио планинарењем и зато што је имао више искуства од Тима и Алена.

Од часа када је почео да се пење, Денис више није мислио ни на хладноћу, ни на страх. С времена на време бацао је поглед навише ка тамној фигури која се нервозно, као да баш у тим тренуцима доноси судбоносну одлуку, шеткала по једној платформи од дасака у висини шестог спрата.

Стив је био више него сигуран да га је младић приметио. Ако ништа друго, морао је да види када су се патролна кола зауставила у подножју зграде. Шта ли ће учинити? Да ли да му се обрати?

Полицајац је проговорио тек

када се нашао спрат испод очајног незнанца:

— Желим да ти помогнем. Молим те, не померај се!

У бујици речи која је допрла до њега, Стив је некако успео да разуме да се младић посвађао с девојком.

— Оставите ме на миру... Хоћу да будем сам — додао је незнанац много разговетније.

Спреман је да скочи сваког тренутка, помислио је Стив. Један мој погрешан покрет и...

— Зовем се Стив. Како се ти зовеш? — запитао је полицајац што је мирније могао.

Није веровао да ће чути одговор, хтео је само да добије на времену, али је на његово изненађење младић ипак промрмљао:

— Мајкл... зовем се Мајкл...

— Хајде да мало попричамо о твојој невољи, Мајкл. Ствари никада нису тако црне као што нам се на моменте чини.

Младић је наједном грчевито зајечао:

— Не приближавајте ми се. Окончаћу све, овог часа...

Тренутак пре Стив је, придржавајући се десном руком, опкорачио једну од спољашњих шипки скеле спремајући се да се попне на платформу на којој се налазио Мајкл. Очајничко упозорење га је зауставило.

Позорник Денис се премишљао шта даље да чини у часу када се, на његов ужас, платформа над његовом главом заљуљала и нагла на једну страну...

— Не! Не! Забога, повуците се

Нећу ово издржати још дуго, помислио је. Леву руку више није осећао, потпуно је утрнула... Осећао је да је олабавио стисак само по томе што је Мајкл лагано клизио надолу све док га, на крају, није држао за сам чланак.

Несрећник му је клизио из руке милиметар по милиметар. Узалуд је покушао да појача стисак. Последњи атоми снаге лагано су га напуштали...

Онога тренутка када су видели да је Стив успео да зграби младића, Тим и Ален су — свесни да неће дуго успети да га задржи — почели да се што брже могу пењу према њима. Стигли су у последњи час: последњим, надљудским напором, Стив је зањихао Мајкла и бацао га у наручје својим друговима који су се у том часу налазили на платформи испод његове. Невероватна срећа још једном је послужила Мајкла — тренутак касније лежао је на даскама крај Тимових и Аленових ногу.

Прошло је непуних пет минута од оног часа када се Стив први пут обратио Мајклу. Пет минута дугих као вечност. Но, задатак позорника Дениса, Вајза и Харвија још није био окончан...

Осујећени самоубица напао их је снагом угрожене животиње. Док су га друга двојица на једвите јаде обуздавали, Стив Денис је некако успео да му намакне лисицу на десну руку. Други крај шкљоцнуо је трен касније око зглавка на Стивовој левој руци. По други пут су животи позорника Дениса и непознатог младића висили о истом концу. Када би

том очајнику пошло за руком да нас савлада и баца се у двориште, за собом би повукао и Стива, помислио је Тим.

Требало им је још неколико минута да га некако догурају до прозора где је један од лекара чекао са шприцем јакот средства за умирење. Мајкл се копрцао, викао и бранио док му се игла заривала у руку. Тренутак касније, изгубио је свест и скљокао се у Стивово наручје.

★

Петнаестак минута касније, Стив, Тим и Ален су ћутке сели у патролна кола. Метпол Јенки их је дочекао махањем репа и веселим лавезом.

— Рочестер Роу... Рочестер Роу! Овде патролна кола 327. Задатак успешно извршен.

До краја тог дежурства позорник Стив Денис више није изговорио ни реч. Младића коме је те ноћи спасао живот више никада није видео.

ВЕЛИКИ НАЦИОНАЛНИ ПАРКОВИ: НАКУРУ (Кенија)

Највећа птица представља на свету је она која се већ годинама одиграва на обалама славног језера Накуру у Кенији. Ту се, пише природњак Роџер Петерсон, окупи више од милион великих пламеноружичастих фламинга. Призор који се по лепоти тешко може упоредити са било чиме на свету. Шта то ове рођаке патака, гусака и лабудова привлачи на кенијско језеро? Разлог је једна сићушна, плаво-зелена алга звана спироулина.

У Накуру су услови за раст спироулине идеални. Подземни вулкани изазивају непрекидно кључање натријум-карбоната због чега је вода у језеру горко-слана, а управо то спироулини и одговара. Близина језера екватору и надморска висина од две хиљаде метара чине остало: алге се непрекидно „купати“ у ултраљубичастим зрацима Сунца и захваљујући томе размножавају фантастичном брзином.

Захваљујући томе фламингоси никада нису гладни: пернати житељи Накура — установљено је — дневно поједу равно двеста тона алги! Уз помоћ соли и Сунца спироулине брзо расту, али им у томе помажу и саме птице које свакодневно у воду језера избацују око шездесет тона измета захваљујући чему плавичасте алге још брже расту. Количину коју фламингоси поједу ујутро, до следећег излазка Сунца замењује двоструки број спироулина!

Овакво преобиље хране има и своју цену: вода засићена натријумом је за фламингосе отровна. Али природа се постарала да ове лепе птице заштити — све оне у кљуну имају посебан орган за процеђивање хране. Ову природну „цедиљку“ чине филе длачице које — сваки пут када птица са алгама заграби воду и муљ — у грло пропуштају само спироулине, али не и опасну течност.

Накуру је стетиште две врсте фламингоса — мањих који достижу висину од једног метра и обичних који су двоструко виши. Рођаци се одлично слажу не само зато што припадају истој породици — разлога за чарке нема и зато што се мањи фламингоси хране спироулинама, а већи рачићима и осталим љускарима, становницима језера. И једна и друга врста хране садрже кантаксантин, материју која перју ових

птица, по многим најлепших на свету, даје карактеристичну пламено-ружичасту боју. Ако се удаље од језера, лагано бледе док не постану сасвим бели.

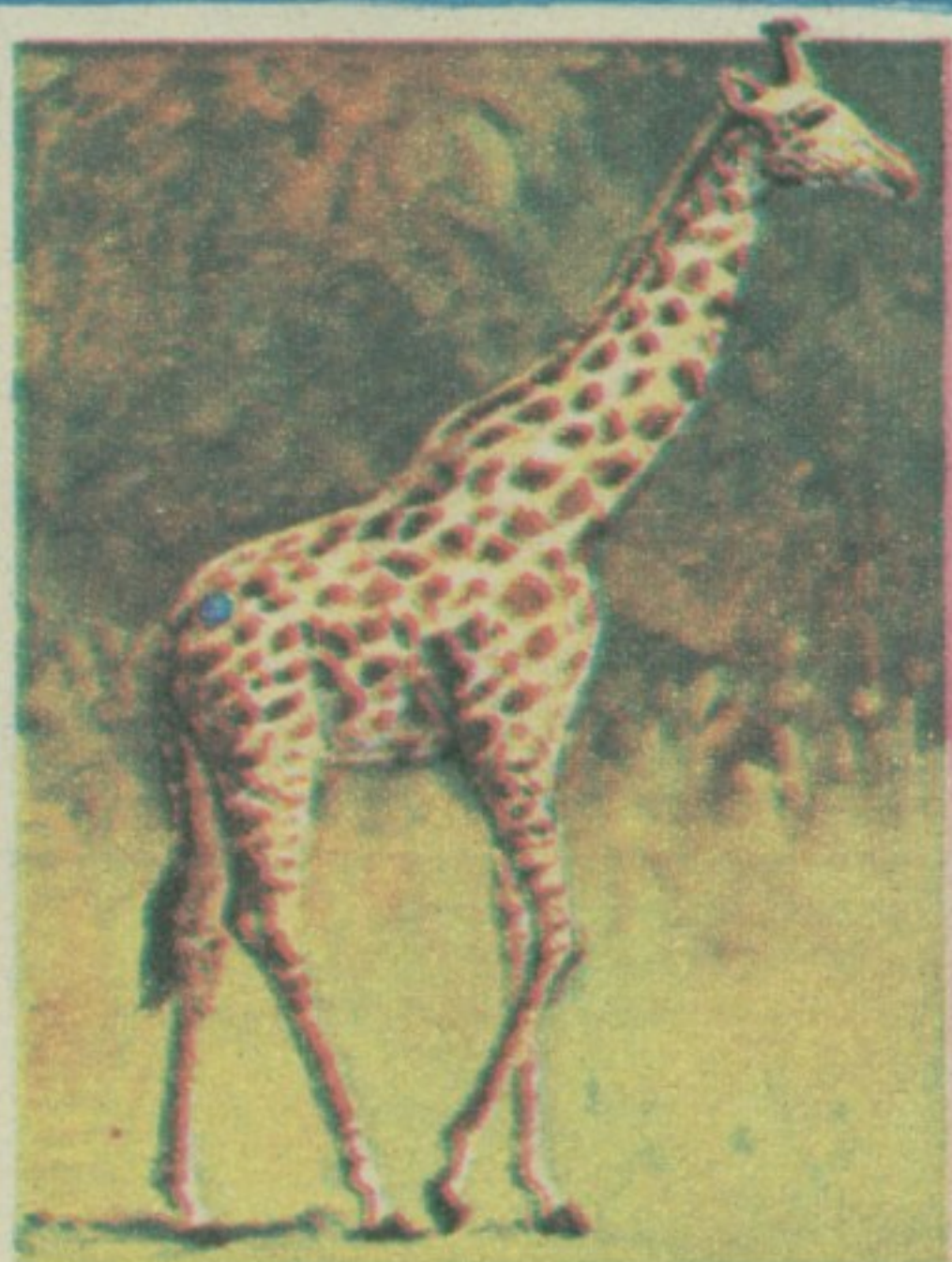
Накуру није само сте-

тиште фламингоса. Рачуна се да око језерцета живи око 400 различитих врста птица: има ту огромних јата патака, не могу да му одоле ни многе друге барске птице, а у потрази за пленом овде се срећу и грабљивице као што су јастребови, соколи и сове.

Када је 1961. године проглашен за национални парк, Накуру је обухватао искључиво језеро, површину од седамдесетак квадратних километара. Тако је простор око језера — дом многих, све ређих врста као што су нилски коњи, носорози, импале, зебре, жирафе и гвереза мајмуни (препознатљиви по репу дужем од метра и по томе што за разлику од

остале мајмунске сабраће немају палац!) — остао незаштићен.

Крајем шездесетих година природњаци су алармирали свет: Накуру, због близине главног кенијског града Најробија, прети загађивање. Не предузме ли се нешто, речено је, прелепо језеро ће се заувек претворити у беживотну мочвару. Захваљујући широкој међународној кампањи коју је, између осталих, потпомогао и Светски фонд за заштиту животиња, Национални парк Накуру данас покрива површину од двеста квадратних километара. Пламеним фламингосима и осталим житељима језера за сада не прети никаква опасност.

Парк је крајем шездесетих година проширен, па су у њему нашле заштиту и многе ретке врсте: нилски коњи, носорози, импале, зебре, жирафе и гверезе мајмуни — без палца.

Језеро фламинга

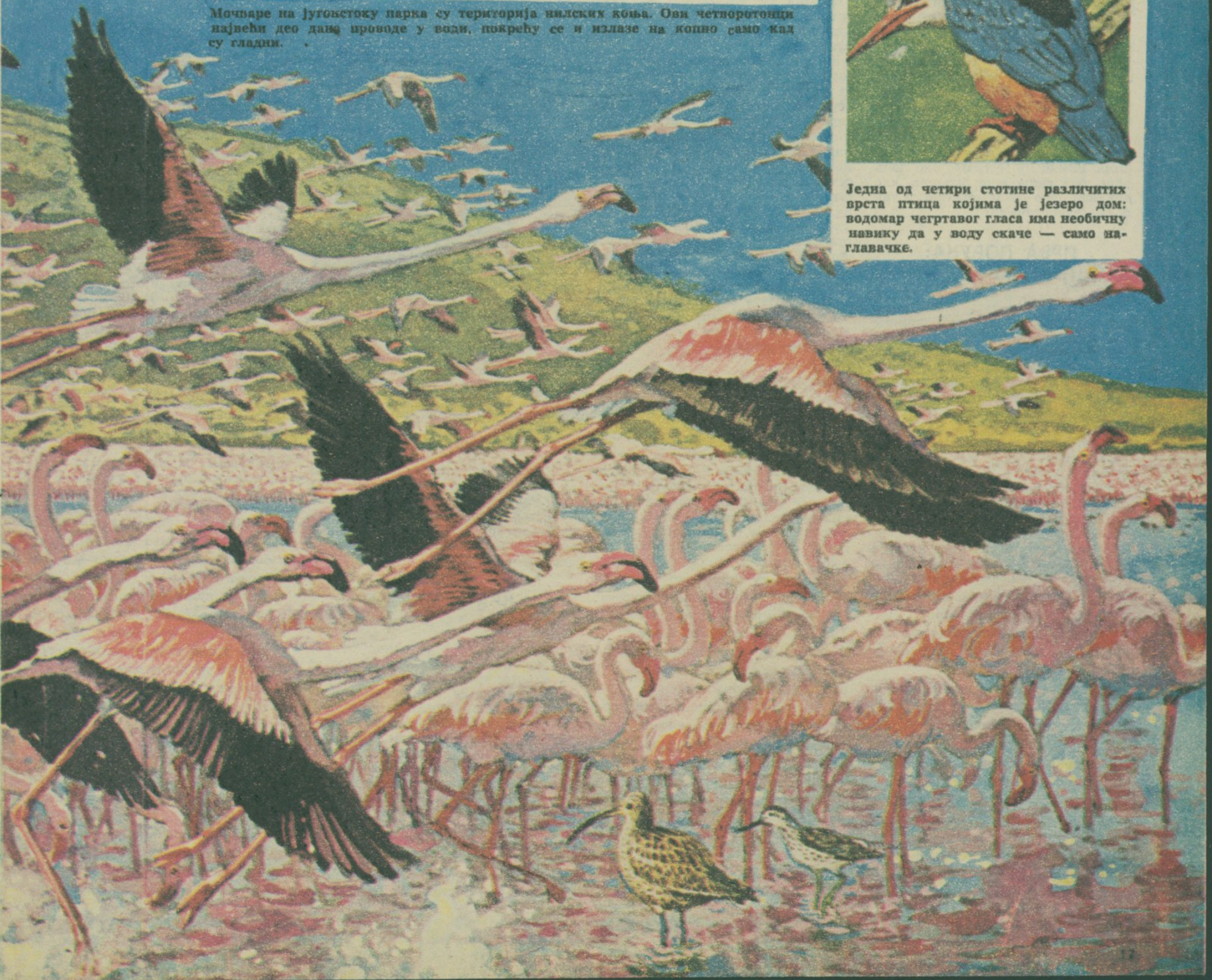
Кад се џиновска птица, по многим најлепша на свету, удаљи од воде, њено црвено перје — побели!

Мочваре на југоистоку парка су територија нилских коња. Ови четворотонци највећи део дана проводе у води, покрећу се и излазе на копно само кад су гладни.

Једна од четири стотине различитих врста птица којима је језеро дом: водомар четртавог гласа има необичну навику да у воду скаче — само наглавачке.

УБИЦУ ПРАТЕ НЕВИДЉИВИ

АНО УПИТАТЕ НЕКОГ ЕНГЛЕЗА КО ЈЕ
ИЗМИСЛИО ТЕЛЕГРАФ, ОДГОВОРИТЕ
ДА СУ ТО БИЛИ ЧАРЛС ВИТСТОН
И ЊЕГОВ ОРТАН ВИЉЕМ КУК. НЕМАЦ ЋЕ
НА ИСТО ПИТАЊЕ КАО ИЗ ТОПА ОДГОВОРИТИ
ИМЕ ПРОФЕСОРА МУНКЕА, ФРАНЦУЗ
ЋЕ ПОНОСНО ИСТАТИ СВОГ
СУНАРОДНИКА КЛОДА ШАПА, А
АМЕРИКАНАЦ САМЈУЕЛА МОРЗЕА. И СВИ ЋЕ
БИТИ У ПРАВУ

Овај револуционарни изум
имао је неколико очева и
још више бабица, па је
немогуће издвојити само
једну личност и тврдити
да га је она створила.

Телеграф је имао тешко детињ-
ство испуњено техничким уса-
вршавањима и жестоким свађама.
Његова младост одвијала се изме-
ђу електричних жица и таксираних
жалби, а сазрео је у научним
лабораторијама и судским ходни-
цима. Развој му је трајао око пола
века, био више него буран а, као
врхунац, свет га је прихватио тек
после једног убиства.

ПРВА ПОРУКА: „ПАО ЈЕ КОНДЕ!“

Општење на даљину помоћу
светлећих сигнала прилично је
старог датума. И ратници славног
грчког краља и војсковође Агам-
емнона, и војници Виљема Осваја-
ча на Британским острвима слали
су разне важне поруке и објављивали
победе димним или пламеним
сигналима. Легенда каже да је
вест о паду Троје на тај начин
стигла у Аргос.

Употребљавао их је и Алексан-
дар Македонски, а 1588. године
Енглеска је сигнаlima упозорена о
приближавању Непобедиве шпан-
ске армаде. Један век касније
енглески краљ Џејмс II направио
је први систем за комуникацију
између бродова. Али, до француске
буржоаске револуције ико није
био у стању да смисли начин оп-
штења на заиста великим удаље-
ностима.

Први крупнији корак на пољу
телеграфије начинио је, под
покровитељством Француског ре-
волуционарног савета 1792. године,
физичар Клод Шап ватрени при-
сталица револуције. Он је, уз аси-
стенцију свога брата Игнасија,
конструисао механички телеграф,
систем та измену порука помоћу
вертикалног стуба с покретном
дршком при врху. На крајевима
дршке, постављене на осовину, на-

лазиле су се две покретне дрвене
„руке“.

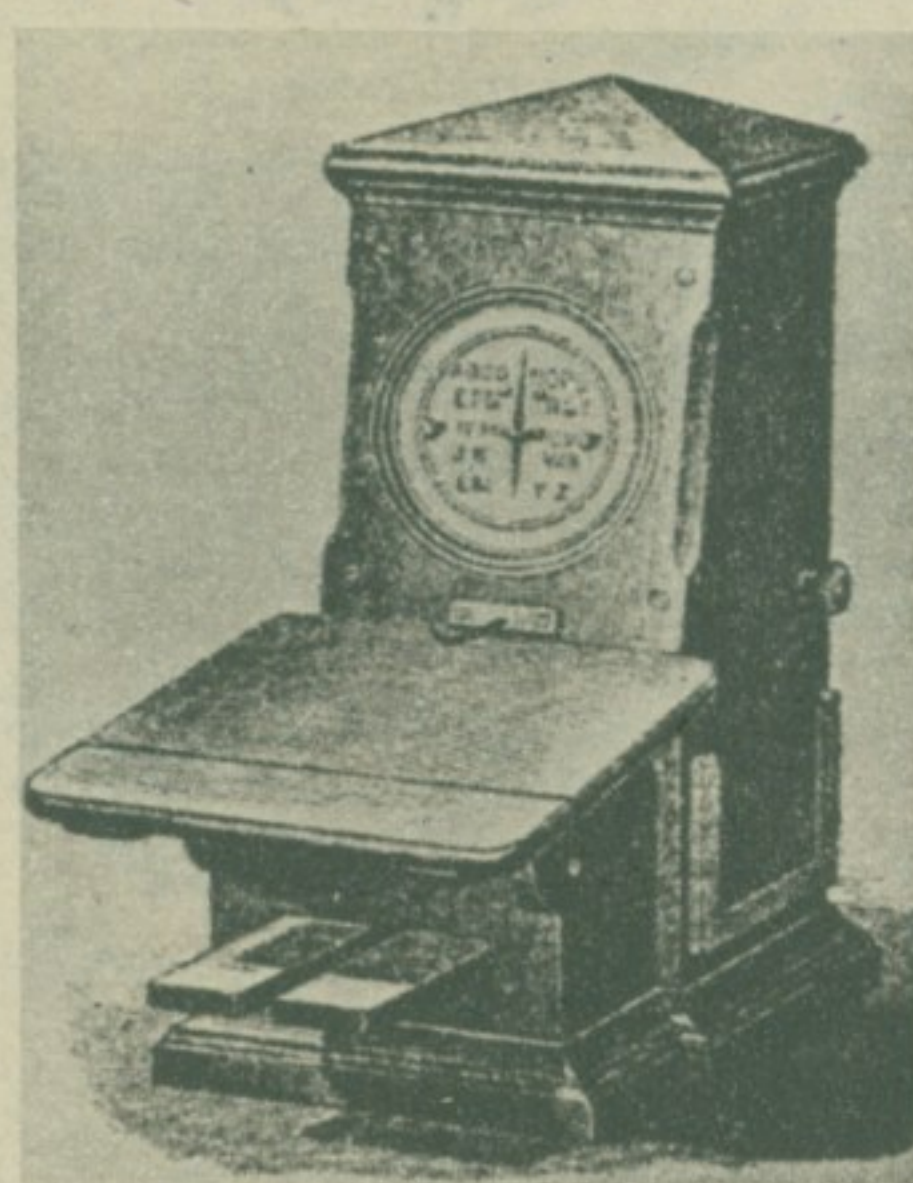
Рукама се управљало из уну-
трашњости зграде, а Шап је изми-
слио тајни код — разни положаји
руку одговарали су одређеним сло-
вима или речима. Руке су могле да
заузму сто деведесет два различи-
та положаја помоћу којих се, на
одређене начине, слало 36.864 тајна
сигнала. Шапови телеграфи су
морали да стоје на врховима брда
или кула, међусобно удаљени око
петнаест километара, и у сваком је
седео службеник наоружан теле-
скопом да поруке прими и пошаље
их даље низ линију.

Линија Шапових телеграфа ин-
сталирана је између Париза и
Лила и добро је послужила у врем
револуционарних ратова. Прва по-
рука послата је на овај начин 1.
септембра 1794. објављујући да је у
руке републиканаца пкао Конде.
Клод Шап је добио титулу инже-
њера телеграфије.

САМОУБИСТВО ЗБОГ КЛЕВЕТА

До краја 18. века Шапови „сема-
фори“ постављени су и између
Париза, Бреста и Стразбура и мре-
жа је у Француској покривала пет
хиљада километара. Британски ад-
миралитет је, копирајући фран-
цуски систем, поставио линију из-
међу Лондона, Дила и Портсмау-
та, пошто су претходно начињене
мапе са „телеграфским брдима“,
најпогоднијим местима за инста-
лирање конструкција „руку“. У
Сједињеним Америчким Држа-
вама Шапов систем постављен је
око града Бостона.

Под идеалним временским усло-
вима краћа порука стизала је од
Лондона до Дила за један минут,
али је мана Шаповог телеграфа
управо била његова зависност од
метеоролошких прилика. Осим тога,
био је и скуп. Напуштен је стога
још пре него што електрични теле-
граф, али је систем железичке
сигнализације покренуо баш на ње-
говом принципу.

Први самостални телеграф (на слици)
направио је професор Витстон 1839. го-
дине са једном магнетском иглом. Да
би се повећала брзина, од средине 19.
века уводе се системи који уместо руч-
ног имају машинско отпремање знако-
ва. Најпознатији је био аутоматски теле-
граф с перфоратором, дело Витстона
из 1867. Отпремање знакова вршено је
перфорираним траком према Витстоно-
вој азбуци, а пријем Морзевом азбу-
ком.

Клод Шап није имао никакве
користи а ни радости од свог изу-
ма. Године 1805, извршио је само-
убиство — његови живци нису из-
држали прљаве клевете и јавна
сумњичења да је систем „украо“ од
другог човека.

КРАЋА ИЛИ НЕ?

Право решење за слање порука
на неограничене даљине крило се
у електричној струји, али су први
покушаји да се направи електрич-
ни телеграф учињени пре прона-
ласка електромагнетизма. Године
1809. немачки анатом Земеринг
конструисао је галвански теле-
граф. Он је у воду с раствором ки-
селине поставио тридесет шест
електрода од којих је свака била
означена одређеним словом или
бројем и повезана жицом са еми-
сионом станицом. На електроди
која је одговарала послатом знању
појавио би се гас.

Овакав систем на принципу

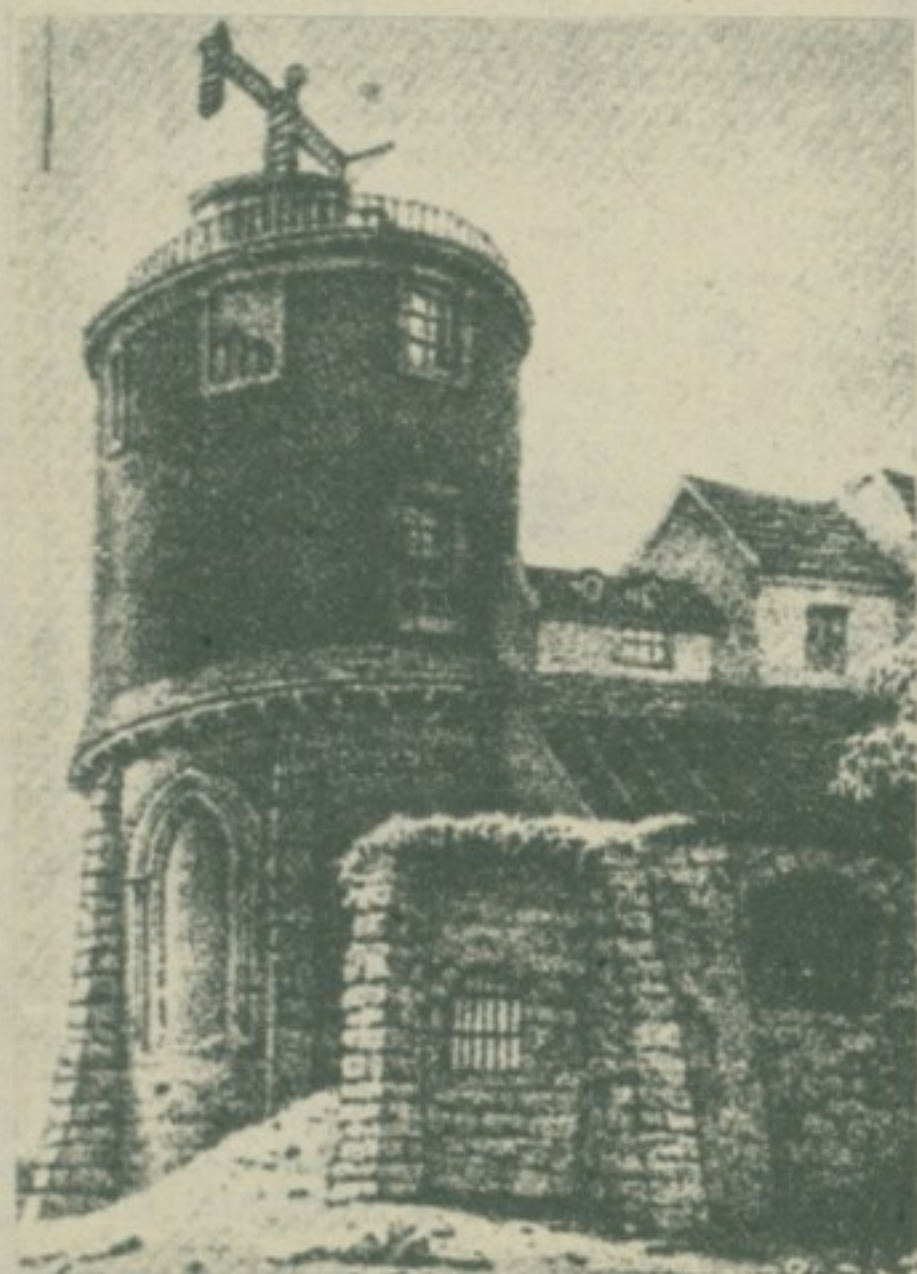
Први телеграф на свету: револуционар
Карно за голорицом Савета с важном
вести о победи у рукама.

електролизе био је спор и компли-
кован и Енглец Франсис Роналдс
га је свео на две жице и поставио
у башту своје куће у лондонској
четврти Хамерсмит. Његов систем
имао је укупно тринаест километара
жице. Али, ни то још није био
електрични телеграф.

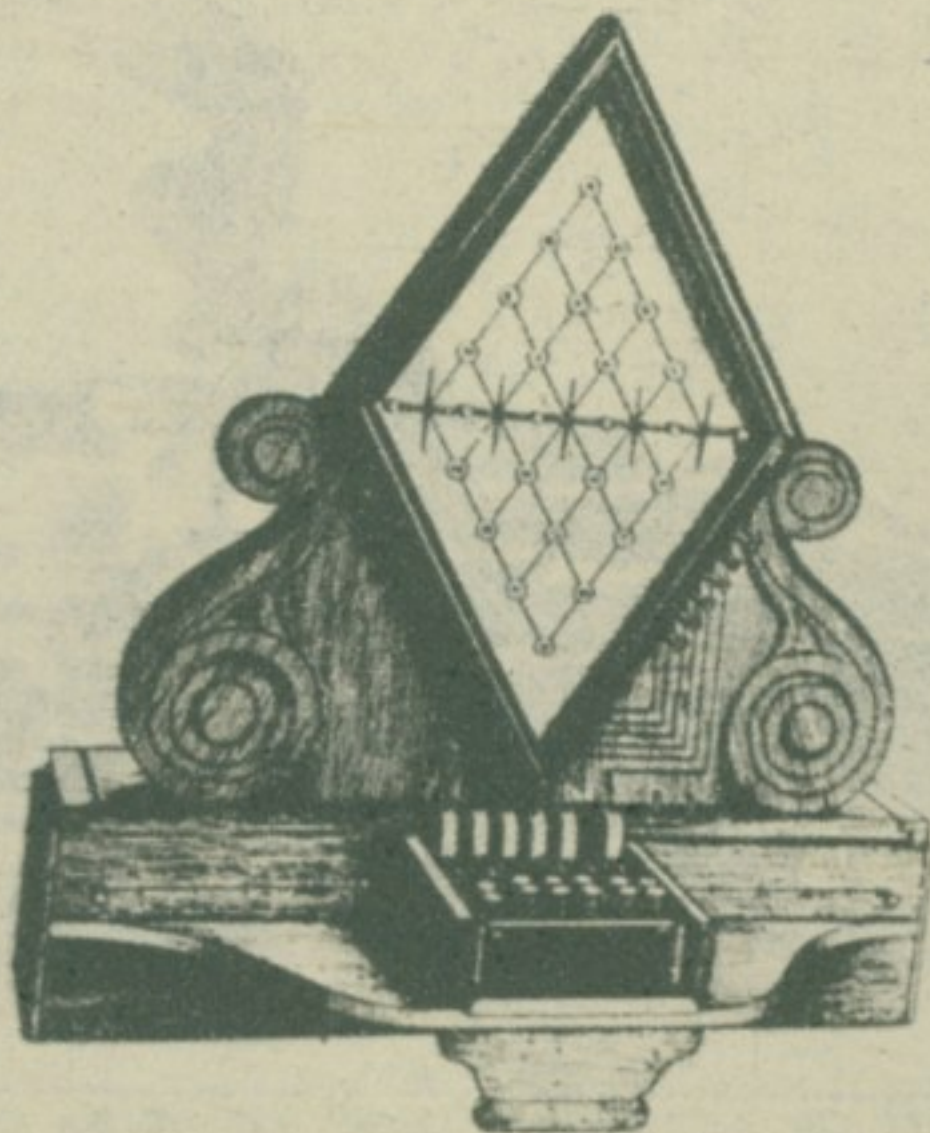
Када је Александар Волта обја-
вио свету да је помоћу своје бате-
рије успео да добије непрекидан
извор струје, машта безбројних
проналазача дала се на посао не би-
ли смислила ваљан електрични те-
леграф. Допринос су дали и такви
сјајни умови као што су Ампер,
Фарадеј, Гаус, Вебер, али ниједан
од њих, није ушао чак ни у ужи
избор реализатора толико жељене
направе.

Част је припала Енглецима Куку
и Витстону који су почели да раде
1837. године. Кук, човек златних
руку и прави таленат за механику,
отпуштен из британске војске због
слабог здравља, зарађивао је за
живот правећи анатомске моделе
за студенте медицине. Он је слу-
чајно 1836. године чуо за телеграф-
ске експерименте с иглом галвано-
метра којима се бавио немачки
професор Мунке са универзитета у
Хајделбергу.

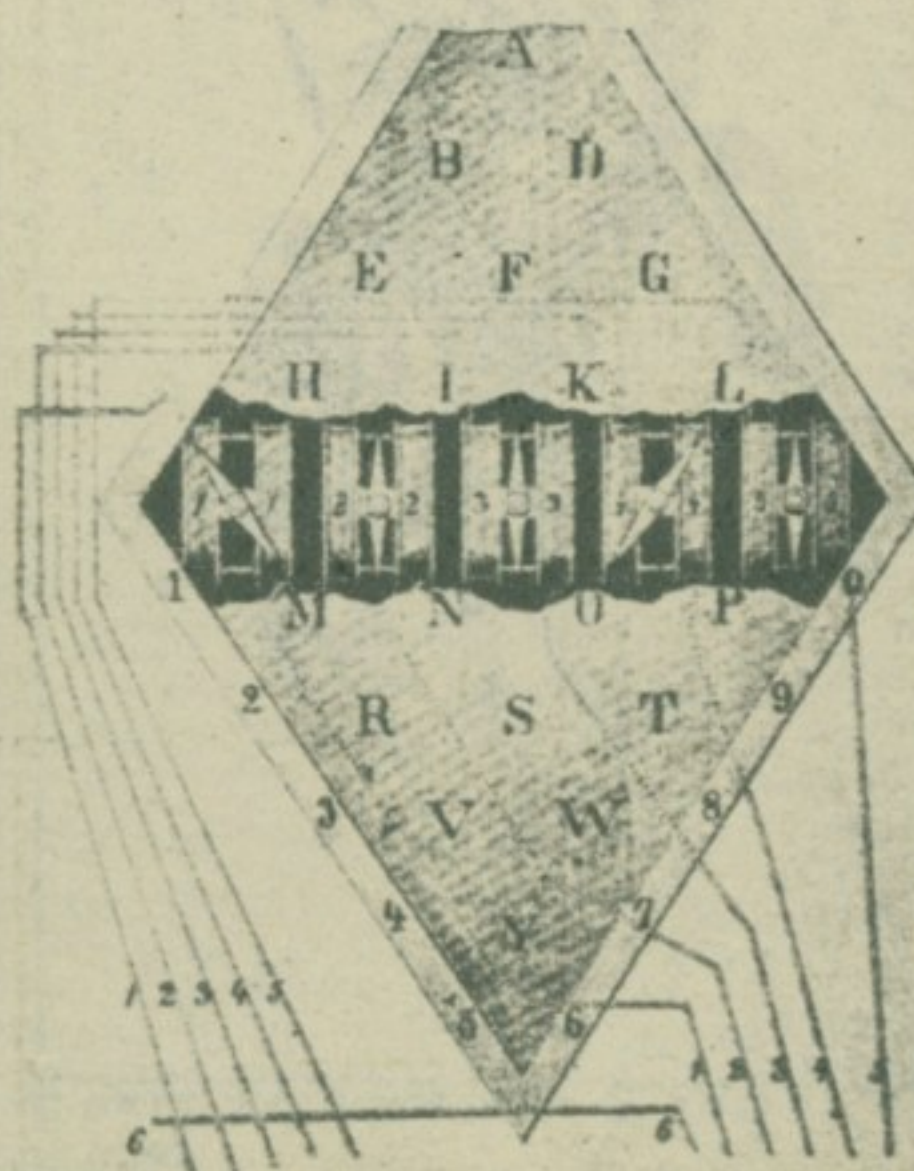
Одмах је одлучио да га посети
да би сазнао „тајну“ и покушао
да се на њој обогати. Пре тога
посаветовао се с Мајклом Фараде-

Визуелни или оптички телеграф Француза Клода Шапа назван „Шапове руке“, „Шапове ветрењаче“ и „Шапови сенатори“.

Овако је споља изгледао први прави телеграф, дело Енглеза Кука и Витстона из 1837. године са пет магнетских игала.

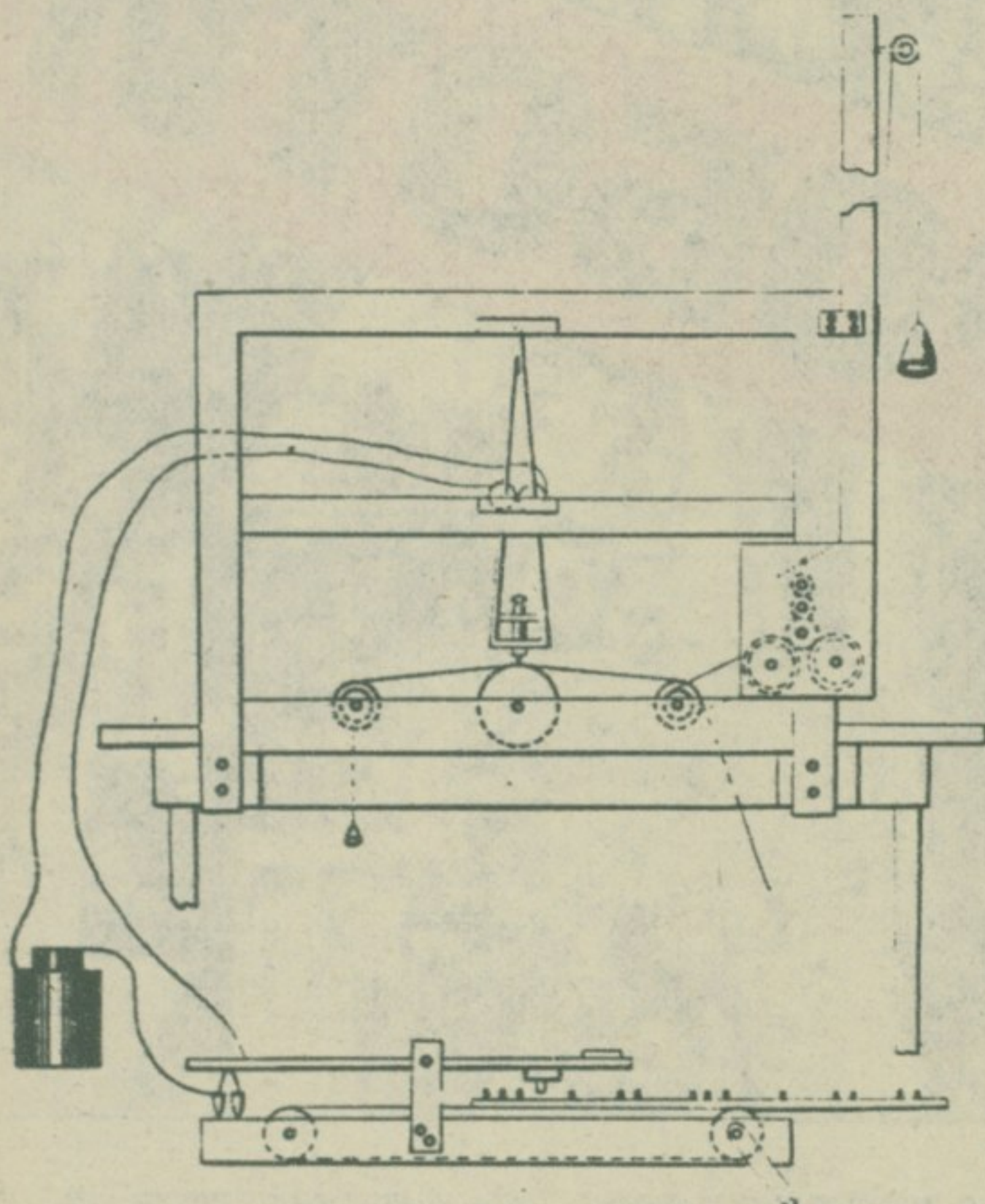
Принцип рада Куковог и Витстоновог телеграфа са пет магнетских игала и шест тастера.

сти јер је он творац генијалног система знакова од тачака и цртица, „Морзеове азбуке“, прихваћене у целом свету.

Стога би се мирне душе могло рећи да заслугу за рађање правог комплетног телеграфа у ствари равномерно деле ова тројица који су завршили као смртни непријатељи. Јер, и Кук и Витстон су се међусобно закривили чим је Витстон, пошто је конструисао сопствени телеграф, изјавио да је он и једини прави изумитељ ове направе.

Тужбе и притужбе које су се одигравале пред разним судовима биле су дуго главна тема свих новина, на весеље читалаца и власника листова чији су тиражи скакали захваљујући том прворазредном скандалу. Испоставило се да цењени научници и изумитељи имају прилично богат речник псовки и увреда.

Док су се „очеви“ телеграфа ца-

Прав електромагнетски телеграф Семјуела Морзеа из 1837. Притиском на тастер затворено је струјно коло и тако активира магнетска игла у пријемнику која је притискивала писалку на папирну траку лагано покретану нарочитим механизмом. Кратким притиском на тастер писалка је уписивала тачку, а дужим црту. Комбиновањем тачака и повалака Морзе је створио десет основних бројева, а њиховим комбинавањем вишеструке бројеве. Бројеви су означавали речи из унапред састављеног лексикона. Али, ни овакав пренос речи, ни сама конструкција апарата нису задовољавали.

јем и професором Чарлсом Витстоном, физичарем који је на Краљевском колеџу руководио експериментима на телеграфији.

АМЕРИЧКА КОНКУРЕНЦИЈА

Дует Кук-Витстон је тако добро проучио ствар да су одмах по повратку у Енглеску направили и патентирали савршенију верзију телеграфа од Мункеове. Овај телеграф сматра се првим на свету који је заиста био употребљив.

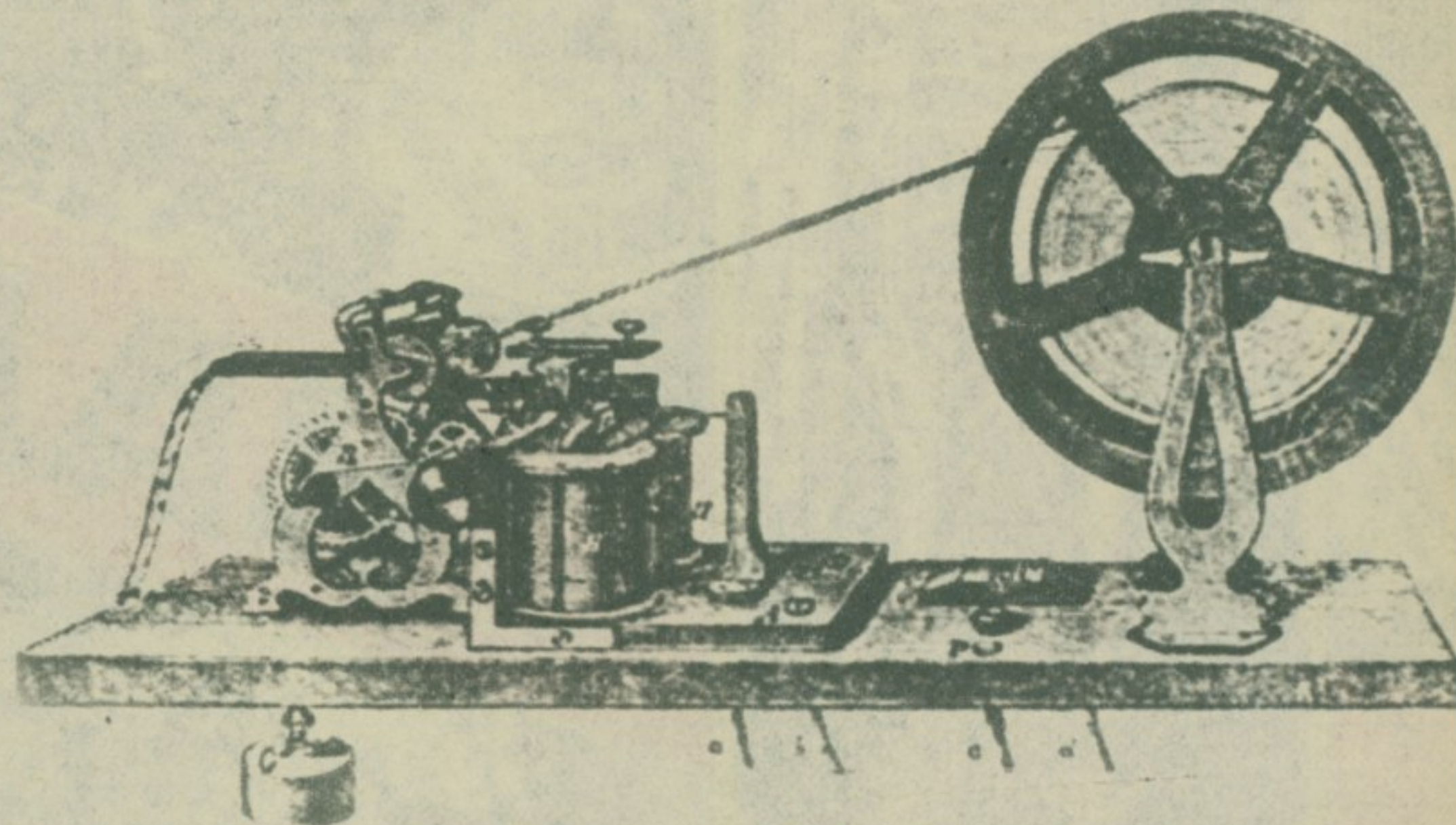
У то време многи су покушали и успевали да начине телеграф на принципу емитовања путем електричних жица струја различитог интензитета које су одговарале разним сигнаlima. Већина пројеката неславно је пропала у главном из једног разлога — није пронађен погодан начин да се слова азбуке претворе у електричне импулсе, односно да се о-

могући лако и разумљиво споразумевање на даљину.

Кук и Витстон су проблем решили помоћу квадранта са пет магнетских игала. За предају сваког слова њиховим апаратом требало је притиснути два од укупно шест тастера. Тада би струја потекла кроз два кадела у пријемнику и померила две магнетске игле из основног положаја. На месту где су се секли замишљени продужеци игала читало се предајно слово. Овај тип телеграфа uveden је 1841. године на свим железничким пругама у Великој Британији.

Уместо телеграфа с иглом у Француској и Немачкој употребљавано је више врста телеграфа с казаљком. Телеграф с иглом био је далеко погоднији, нарочито на дугачким кабловским линијама јер је, захваљујући великој осетљивости, захтевао струју незнатне јачине. Због тога је коришћен све до првих година 20. века.

Некако истовремено с друге стране Атлантика сликар Самјуел

Морзе је свој систем морао да усаврши. Године 1840. израдио је тастер који носи његово име, 1843. саставио је чувену азбуку, 1844. је уместо подземних увео ваздушне голе водове, искористио земљу као повратни проводник и у свој апарат уклопио Витстонов електромагнет и релеј. После тих побољшања Морзев телеграф је добио широку примену у већини европских земаља. На слици је његов телеграф из 1848. године.

Морзе, боем који је живео у једном њујоршком поткровљу и предавао историју уметности на Универзитету, направио је из чистог хобија телеграф по сопственом рецепту. У његовом животу, иначе, ништа није указивало да ће постати слава, и то не сликар већ изумитељ.

Кук и Витстон су свој телеграф патентирали марта 1837, а Морзе свој седам месеци касније. И тако су почеле расправе и преганања с једног континента на други.

ОЧЕВИ СЕ СВАЂАЈУ

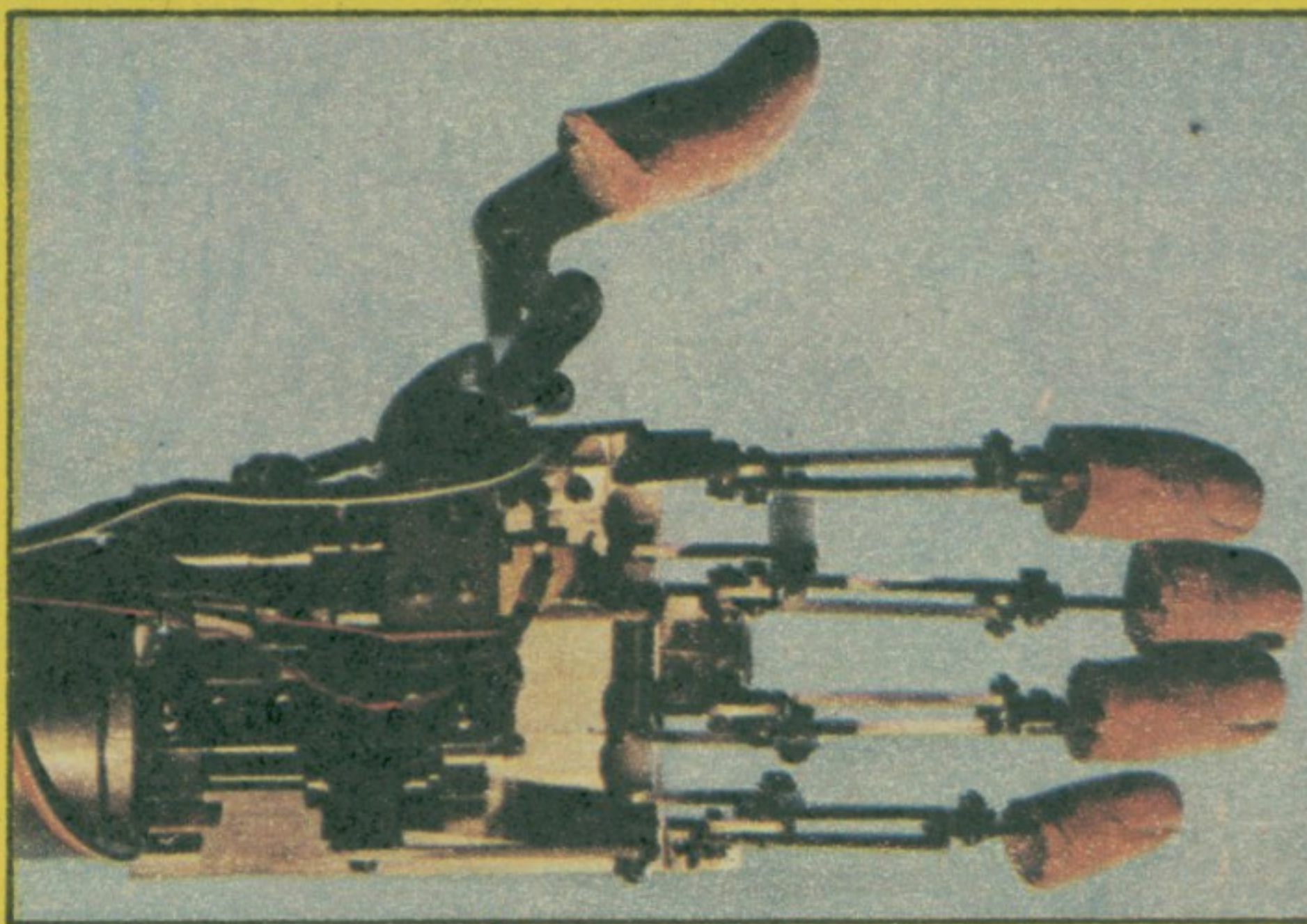
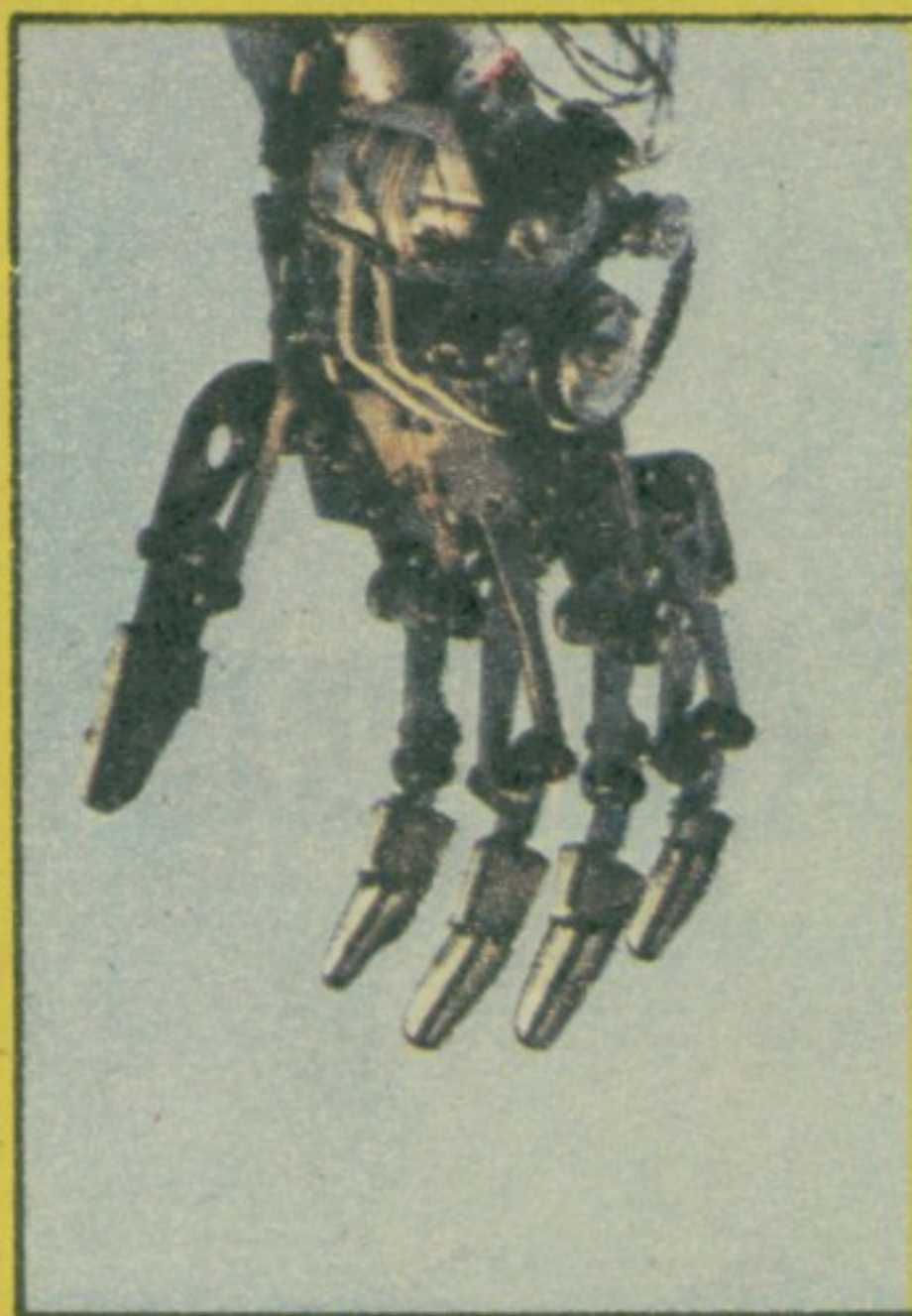
Истини за вољу енглеки телеграф био је „чистији“ и ефикаснији и очинство механизма телеграфа заиста припада Куку и Витстону. Морзе је на свом морао још дуго да ради и узима за углед предности енглеског. Ипак је Морзев допринос на пољу телеграфије од непроцењиве вредно-

пали по судовима, нису, разуме се, имали времена ни да размишљају, а камоли да се посвете комерцијализацији телеграфа који је чампо заборављен.

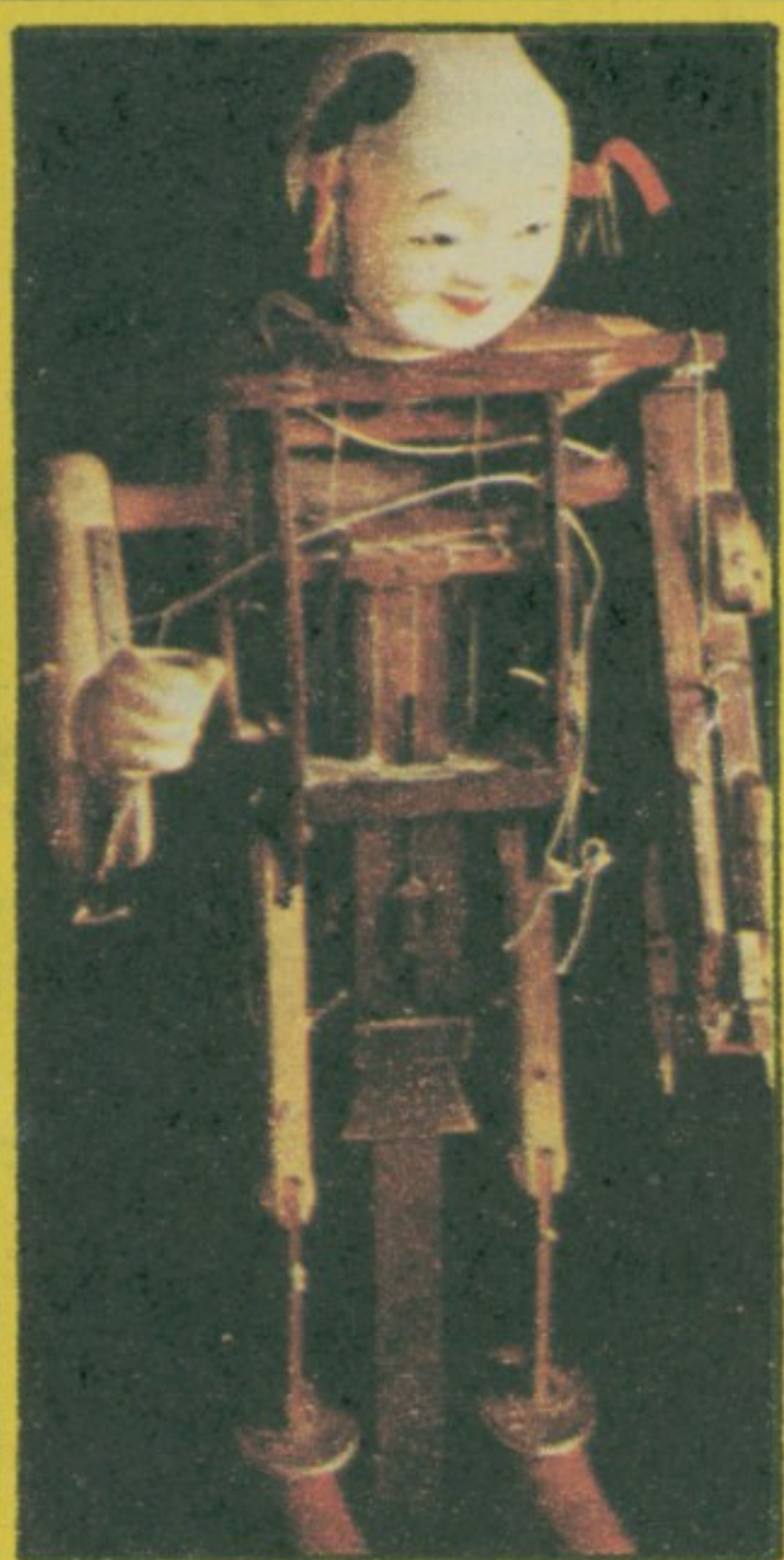
Првог јануара 1845. године дошло је изнебуха до новог преокрета, сасвим у стилу компликоване животне приче телеграфа. Тога дана, уз помоћ овог уређаја, ухваћен је злочинац који је, посла почињеног убиства, сео у воз у месту Слоу намеравајући да се домогне Лондона и заувек приметне траг. Голиција га је, добијајући телеграфске поруке, пратила и ухватила. Криминалац је осуђен на смрт. Тек тада је телеграф добио огроман публицитет и, најзад, на велика врата ушао у свакодневну употребу. Од тада до данас доживео је бројна усавршавања, али су основни темељи остали неувидљиви.

З. П.

ЧОВЕКОВИ НАСЛЕДНИЦИ?

У Јапану је конструисана рука робота по људском моделу. На истом принципу створена је и протеза. Ово мало ремек-дело има 27 „костију“ и 20 „мишића“

Јапанска лутка из Хагоје стара 200 година служи чај.

КАД РОБОТИ

Мислим, дакле постојим“, рекао је познати филозоф и математичар Рене Декарт. Роботи мисле. Значи ли то да они постоје као независна и самостална бића? Јесу ли они свесни себе, посебно због тога што их други програмирају? Значи ли то да робот почињу да мисле о себи оног тренутка кад почну да програмирају себе?

На та бројна питања делимично покушава да одговори филозофија. Наука, међутим, ћути и усавршава роботе.

И поред устаљене слике о роботу као механичком човеку, веома је мали број оних робота који личе на људе. Жице и зглобови обично нису маскирани кожом, а циљ саме конструкције је да робот буде што функционалнији, а не да подсећа на човека.

Роботика као наука је тако развијена да је данас веома тешко говорити о њој у целини. Постоје разне врсте робота, за вели-

ки број различитих занимања.

Један од ретких робота који наликују човеку је Харви, робот Медицинског факултета Универзитета у Мајамију, на Флориди. Харви је наставна справа и подсећа на правог човека: има главу, лице и руке, чак и косу. Његова кожа је пластична, има чак вене и артерије које симулирају човеков крвоток. Дише и програмиран је да може да одглуми четрдесет поремећаја срца. Студенти на њему уче оно што ће примењивати на правим пацијентима.

230 МИЛИОНА И — МЕХАНИЧАР

T-8 је робот који уопште не личи на човека, али га успешно замењује. Плату и социјално осигурање не траже. Треба „само“ имати око 230 старих милиона динара и механичара који ће га, по потреби, лечити.

У једној од хала „Генерал моторса“, огромне америчке компаније, другују четири T-3. Удружени су у једну целину, у радни тим. Запослени су као „радници“ на покретној траци заварујући по 48 каросерија на час. Могу да раде по две или три смене дневно и не буне се. Ефикаснији су и досад нису ниједном штрајковали.

На другој страни света, у Јапану, конструисана је рука робота по људском моделу а на истом принципу је створена и протеза. Ово мало ремек-дело са 27 „костију“ и 20 „мишића“ конструисали су научници са Васеда Универзитета из Токија.

У месту Карлсруе у СР Немачкој постоји Центар за нуклеарна испитивања. Један од робота у Центру „уме“ да рукује материјалима који су смртоносни за човека. Радник из даљине може да диригује машином.

Теледиригована тв-камера је програмирана да и-

спитује дно бродова и подводне делове платформи бушилица за нафту. Ова камера из даљине личи на слатку рибицу.

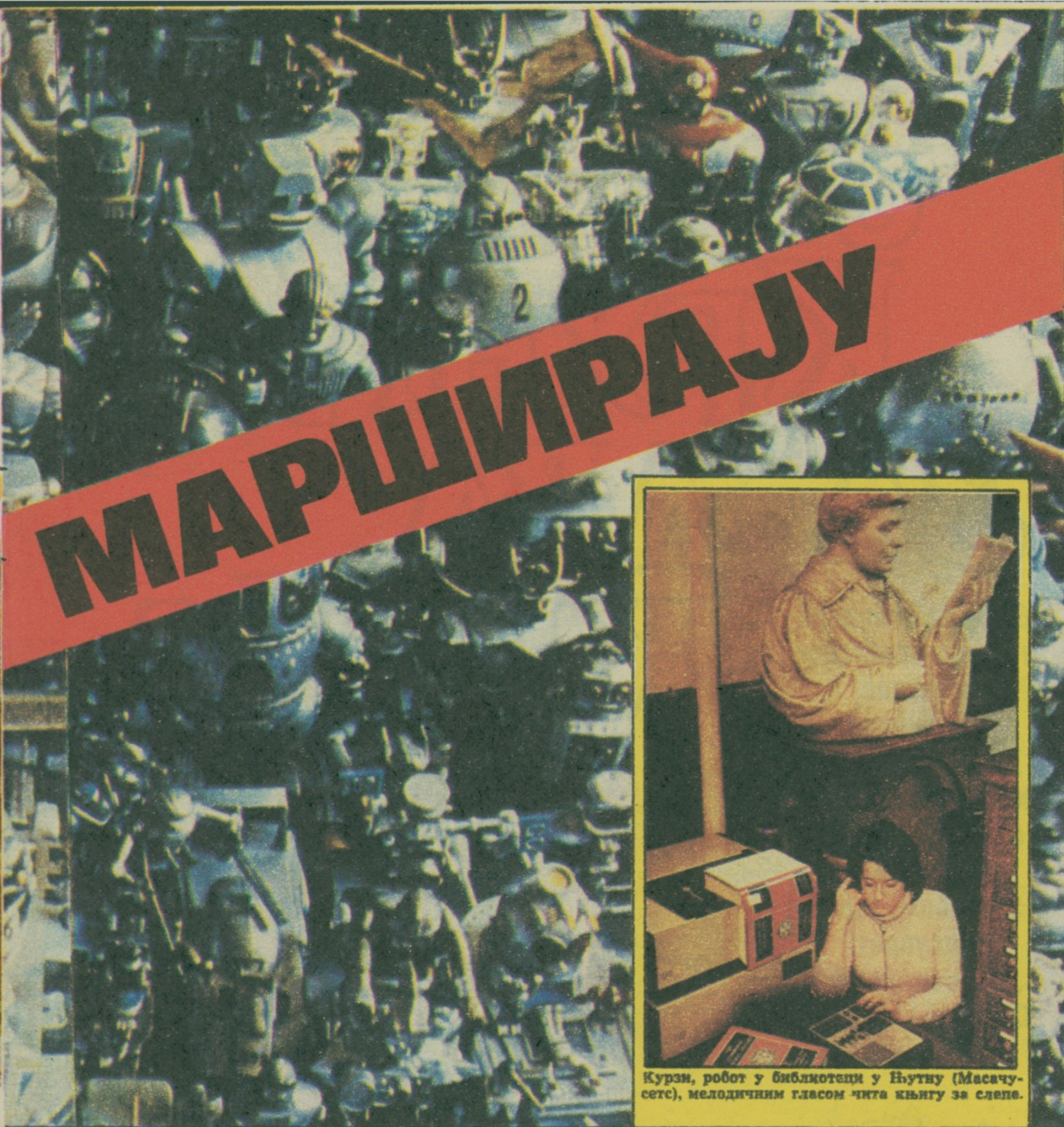
Американци опет показују свој осећај за бизнис. Клату је Американац. Иако робот, он хода и говори и дозвољава да буде „експлоатисан“ на разним сајмовима.

ДОБРИ РОБОТ ШВЕЈН

Реч „робот“ потиче од чешке речи „робота“ која значи — рад. Реч је измислио чешки писац Карел Чапек, иначе аутор познатог „Доброг војника Швејка“. Његова драма „RUR“ (Росумови универзални роботи), написана пре шездесетак година, говори о човеколиким механизмима који уништавају човечанство. Од Чапека на овамо уметници су се увек интересовали за роботе. И ма колико њихова машта

била развијена, наука се трудила да их брзо сустигне. Можда су најпознатији роботи баш они из филмова. У три филма — „Одисеја у свемиру 2001“, „Ратови звезда“ и „Империја узвраћа ударац“ роботи играју веома запажене улоге. Наравно, постоје још многи филмови са металним јунацима, али су ови постигли највећи успех, па је чак Си Тер Пио (C3P0) оставио своје отиске у цементу испред Кинеског ресторана у Холивуду у друштву звезда као што су Мерилин Монро или Хемфри Богарт. У „Ратовима звезда“ и у „Империји узвраћа ударац“ C3P0 и R2D2 обдарени су емоцијама и веома су и физички налик човеку. У Кјубриковом филму „2001“ робот HAL 9000 има једну другу много развијенију особину — он је врло интелигентан.

Сматра се да је робот стар око 200 година. Часовничари и друге занатлије у Француској и Аустрији осамнаестог века прави-

ИАКО СЕ
РОБОТИ
У ИНДУСТРИЈИ
КОРИСТЕ САМО
ДВАДЕСЕТАН
ГОДИНА,
САМА РЕЧ
СТАРА ЈЕ
ВИШЕ ОД
ШЕЗДЕСЕТ.
ДАНАС
ПОСТОЈЕ И
ОНИ КОЈИ
ВИДЕ,
ОСЕЋАЈУ...

Курзи, робот у библиотеци у Њутну (Масачусетс), мелодичним гласом чита књигу за слепе.

ли су лутке које су подсећале на људе, а умеле да пишу писма, цртају и свирају на музичким инструментима. Данашњи роботи се, међутим, битно разликују. Информације се данас уносе у њих електронским путем, а не механичким. Често врше и селекцију информација.

УГРОЖАВАЈУ ЛИ НАС?

Као индустријска алатка, пак, робот једва да има 20 година. Прва машина која се укључила у рад у фабрици је модел који је произвела компанија „Унимејшн“, а запослио ју је 1961. године нико други него „Дженерал моторс“. Следеће године и „Форд“ је запослио робота, а „Крајслер“ (који је недавно банкротирао) тек средином седамдесетих. Међутим, у америчким фабрикама није дошло до неке значајније промене. Сви запослени

роботи су више покушај него неки успешан послован потез.

Прошле године је ипак око 20 хиљада робота радило у многим фабрикама света. Више од половине произведено је и запослено у Јапану. У САД их има око 5000, а у Шведској и СР Немачкој по 1000. Остатак „насељава“ Италију, Француску, Енглеску, Норвешку, Финску и Пољску.

Потражња за dobrim роботима расте из године у годину. Према неким прорачунима 2020. године радних места 8 до 10 милиона Американаца биће попуњена репрограмирајућим машинама.

Нека песимистичка социолошка предвиђања могу да звуче као заступници лудистичког покрета из периода индустријске револуције. Лудисти су, наиме, били убеђени да машине отимају посао радницима па су их — уништавали. Тако и данас неки предвиђају да запошљавање све више робота може

да значи мање радних места за људе.

Други, опет, тврде да неће бити мање радних места за припаднике људске врсте, јер ће они имати више времена да се баве стварима које су роботима недоступне — уметношћу, рецимо.

КАКО ДА КОМУНИЦИРАЈУ

Данас се интензивно ради на оспособљавању машина за пријем визуелних порука, тачније — да виде. То је вероватно и област где се најинтензивније ради на роботима. Најчешће се „укриштају“ тв-камере и компјутери. У једном новом систему, рецимо, на компјутерском екрану се појављује бела силуета заједно са дугачком листом бројева који описују површину и величину објекта, смештај рупа на површини и сличне информације по којима роботски

систем сваког пута успева да препозна тај предмет. Овакав систем може да научи да запамти многе објекте. Ради се такође и на тродимензионалном постојећем и то уз помоћ ласера, покретне камере или комплета од две камере.

У многобројним институцијама испитују се и могућности како да се роботи науче да рукују стварима које су ломљиве. Јапанци су, поред оне руке коју смо раније споменули, конструисали и тропрусту руку. На врховима прстију налазе се сензори а сигнали које они одашиљу, у складу са обликом и другим карактеристикама предмета, помажу руци да уграби предмет на одговарајући начин.

Један од проблема са којима се роботика суочава је и како координирати роботе са остатком система производње. Научници долазе до закључка да је роботе веома тешко научити да комуницирају. Уколико један систем робота и почне складно да функциони-

ше, мала грешка може целог да га избаци из колосека — исто као што, на пример, жуљ на нози може да натера човека да откаже многе своје активности.

Други велики проблем роботике је и непостојање једне универзалне роботске руке. Наиме, за сваки рад који обавља, роботу треба конструисати посебан држач руку.

Али, оптимизам се враћа кад се бацни поглед на машине од пре неколико деценија и оне упоредне са данашњим роботима. Или, кад се погледа лутка на навијање из Ногоје коју је пре 200 година као ручни рад створила једна јапанска породица. Та лутка је, са вечитим осмехом, носила чај од домаћина према госту. Роботи су данас кудикамо „паметнији“, обављају и оне радње о којима је некада могло само да се машта!

М. М.

У идућем броју:
НАШИ РОБОТИ

Пролеће 1529. године Хрватска, Славонија и Угарска дочекале су стрепећи пред отоманском плимом и растрзане неизвесношћу исцрпљујућих династичких борби између Фердинанда Хабсбурговца и Ивана Запоље. Наиме, 1527, после трагичне смрти угарско-хрватског краља Лудовика и победе Турака на Мохачком пољу појавила су се два претендента за један престо.

Фердинанд је полагао право на круну по родбинској вези — Лудовикова удовица Марија била је његова сестра, а и супруга Ана вукла је порекло од угарске краљевске лозе. Славонско-ердељског војводу Ивана Запољу, пак, подржавало је племство не желећи страног владара. И — тако се, као по неком замршеном сценарију, збило да су се два кандидата жестоко борила за краљевски трон, чак су се и крунисали истом круном. Готово невероватно — али истинито. Најпре је то успело Запољу, а кад су га Фердинандове присталице поразиле поред Токаја 27. септембра 1527. и он морао да побегне у Пољску, противничка страна се дочекала круне св. Стјепана. Њу је 3. новембра исте године у Столном Биограду на „помазану“ главу аустријског надвојводе и чешког краља ставио бискуп Подманички.

Игром случаја — истог дана кад је краља „Јануша“ — како су звали Запољу — напустила ратна срећа у бици поред Токаја, у чаркању двеју још несуклобљених војски — „немачке странке“ и „запољеваца“ — погинуо је хрватски бан Крсто Франкопан. Моћног и у овом делу Европе тада угледног и познатог великаша, који је био стуб Запољиног краљевства, смртио је ранио мједени топ пред Вараждином. Бан, војсковођа, надалеко чувен ратник још се грчио у самртном ропцу у свом шатору, а табор запољеваца расуо се на све стране...

НАПАД НА ГРИЧКУ ВАРОШ

Каснији ток догађаја, међутим, донео је преокрет. Запољу у политичким играма помажу Французи, али њему то није довољно и он се својеволјно

ЈЕДНА КРУНА ЗА ДВА КРАЉА

Да би се докопали
угарско-хрватског
престола,
Фердинанд
Хабсбурговац и
Иван Запоља нису
се ничега либили:
тако су се под
Загребом, једни
насупротив
другима, нашли
Шпанци и Турци!

шим крајевима загребачки бискуп Шимун Ердеди поново јача запољевце и све чешће с Каптола баца о свајачке погледе на суседну „слободну краљевску варош“ Градец који је признавао Фердинанда за краља.

У овој трагичној и запетљаној историјској вишечинки двоструких краљева, палатина, бајова и права — само су дужности и обавезе кмета и сељака остале исте према свима.

краву, кокошку, задњу шаку брашна, проса...

Рат не пита, војске треба издржавати!

Фердинанд је наврат-нанос из покрајина Штајерске, Корушке, и Крањске обезбедио додатна средства за плаћање шпанских чета — које је слао његов брат, немачи цар и шпански краљ Карло V — на Хрватској крајини. Тако се седамсто црнобрадих Шпанаца, проверених војника с ратишта Европе, напало у

притисли, али се Градец није дао. Опсада је потрајала скоро месец дана. За то време бискуп је беснео у свом граду...

ПОВЛАЧИМО СЕ ЈОШ НОЋАС!

— Куга нека сатре те Каталонце, упорно се држе, а добро знамо да више немају ни воде, ни хране, ни муниције... Сам их је нечастиви у Загреб донео — прекрсти се Шимун Ердеди, пољубивши свој златни бискупски крст опточен бриљантима док се тамо од Саве вече лагано крало кроз застакљена окна Каптола.

— Донео не донео — туку се као ђаволи! — Невољно се осмехну бискупов нећак Петар чији се оклоп мутно сјајало у сутону.

— Како само излећу изван зидина и секу наше... Ваљани војници — полугласно додади властелин Павао Керечењи.

— Ваљани, да... Кад се добро плате, ударају као врагови. Но и ови пургери, крамари грички, и они нам гризу чете као осе! — љутито ће биокуп.

У ходнику се зачуше журни корази, звецкање мачева и мамуза. На вратима се појави командир бискупске страже.

— Ваш повереник Јуретић и заставник Иштванфи...

Командир се уклони двојици прашњавих и уморних младих мушкараца, још задиханих од брзог јахања. Дубоко се поклониле придржавајући сабље.

ставља под заштиту султана Сулејмана па се отуда његовим присталицама и придева „турска странка“. Док су се Фердинандови банови — обојица краљева именovali су велико достојанственике државе — Фрањо Вањани и Иван Карловић тукли против хорди босанског паше, најмоћнија и најугледнија Запољина узданица у на-

Господа су их гонила сад под једну, сад под другу заставу, наизменично их гонили и убијали Немци, Угри, Турци, најамна и домаћа војска... Земља је стењала под копитама племићке коњице, огрезла у беду, глад, немаштину, болести, а порезници су из сељачких страћара немилосрдно цедили и задњу шкуду, отимали задњу

Градецу. Одредом у жуто-црвеним одорама, високим чизмама и гребенастим кацигама заповедао је гроф Никола Турн. У међувремену је ратоборни бискуп Ердеди с оближњег каптолског брега, окупивши неколико хиљада момака углавном кметоа, почетком јуна 1529. опсео Грич са свих страна. Запољевци су жестоко

— Ваша преузвишености, друмом од Крањске надиру коњаничке чете љубљанског бискупа Крсте Раубера и меховског капетана Ивана Пухлера! Пешадија долази Савом чамцима и сплавовима у помоћ Градецу. Својим сам очима видео... Гонили смо коње у трк — у једном даху избаци Јуретић, старешина бискупових ухода.

У свеопштем муку бискуп једва прозбори:

— Колико их има?

— По ономе што су ми људи јавили, има их око десет хиљада... Што пешака, што коњаника...

Шимуну Ердедију заиграше мишићи на вилицама.

— Турн је, значи, успео да пошаље гласнике за помоћ Фердинанду... Провукли су се кроз наше редове проклетници...

Нико у одаји ни реч да прозбори. Сви су избежавали бискупов поглед. Загледавши се кроз окно у крваворумени смирај дана, Шимун Ердеди полугласно процеди:

— Дижите опсаду... Још ове ноћи повлачимо се у Славонију!

ФРАТАР СА ПОРУКОМ

Сад је немачка странка, ојачана придобљеном војском, од прве половине јула нештедимице враћала Загребу мило за драго. Док је Ердеди у очекивању Запоље и турске помоћи „забавио“ своју војску (јер војска мора нешто да ради) поседанем славонског града Јелисавца који је припадао „неутралцу“ Лади-славу Мору, део посаде који је остао у Загребу морао је пред жестокиим напади-ма Немаца, Шпанаца, Хрвата и Словенаца да се повуче из освојених улица и зграда Каптола у утарбени бискупов град. Њихова срећа је била што нападачи нису имали тешке топове. Заповедник бискуповог града, постарији али смион и искусан ратник Иван Вагеровић, успео је да се брани до краја августа.

Кад им је понестало намирница, воде и пушчаног праха, а посада се опасно проредила, Вагеровић је схватио да га од сигурне пропасти неће спасти ни храбри препаци које је на челу преосталих људи предузимао изненађујући противнички табор. Једне тумурне ноћи Вагеровић је, и сам неколико пута рањен, измучен, измршавео и посустао, фратру Амброзију предао тајну поруку у којој преклиње бискупа да спасе свој град.

— Реци бискупу да шаље кога хоће, макар и црног Турчина, јер изгубисмо, готови смо... — шапнуо је фратру пре него што се овај, конопом низ бедем,

нечујно спустио и нестало у тами.

Седмог септембра 1529. у бискупском граду, у само праскозорје, изненада су зазвониле сва звона, а из свих лунти, мушкета и лумбарди осула се паљба уз заглушену дерњава и громогласно клицање.

— Па они пуцају у ва-

здух, не на нас! — запањено је отворио очи још саниви гроф Турн, врховни заповедник опсадних снага, искочивши пред шатор куд нагрнуше официри и ађутанти.

— Господице грофе — прошапта Турну вођа коњаника Иван Каштелановић — моји момци су до-

вели Матију Триковића, вашег уходу који каже да се провукао од Вировитице... Тврди да је на путу према Загребу видео огромну турску војску с бискуповом претходницом...

За часак-два завлада свеопшта грка у табору нападача. Ужурбано јекнуше

трубе, затутњаше бубњеви, разлетеше се ордонанси. Чета за четом — пешаци, харамје, оклопници, аркебузири, хусари и бански бандеријалци — сврставали су се под своје заставе...

Нико није ни слутео да је лукави заповедник Каптола — коме је неухватљиви фратар истим путем и начином натраг донео бискупово писмо у коме јавља како на Загреб креће његова и султанова војска — ставио све на копку. Јован Вагеровић наредио је преживелим браниоцима да преосталим барутом напуне пушке и надају паклену дреку глумећи изненадно весеље. Обмана је успела!

— Очевици кажу да јој је помогла и непланирана случајност. Наиме, на тешко оштећени торањ столне цркве Св. Стјепана неко је подигао стару заставу поцрнелу од дима и експлозије и искидану и прострељану куршумима. Онако чудног изгледа, њу су по свој прилици погрешно протумачили војници под бедемима који су већ начули о турској војсци.

— Турски барјак на торњу! — попут муње про-нео се глас међу нападачима. — Турци, иду Турци!... Каптол истиче њихов барјак поздрављајући султана! — орило се табором који се ужурбано спремао на повлачење...

Тако је завршила и ова трагикомична историјска представа. Уистину — никакве турске војске на-мак Загреб није било. А да ли је Турн повукао своје чете страхујући од Турака или по Фердинандовој заповести — данас више нико са сигурношћу не зна.

Зна се само да је Запољном такмацу Фердинанду Хабсбурговцу био потребан сваки домаћи војник и страни плаћеник јер је Сулејман доиста кретао на војни поход.

Али — на Беч!

Текст и цртежи:
Младен Триски

ТЕШКЕ КУАВИЦЕ

Већ неколико десетина година научници безуспешно покушавају да нађу средство које би плашило и растеривало ајкуле. Проблем Џона Шастера сасвим је супротан: како да помогне морским неманима да што пре савладају страх. По својој природи ови разбојници толико су плашљиви да им, кад допаду у мрежу, просто „ноге клецају“. Ако се на време не предузму потребне мере, ухваћена ајкула може да утине од инфаркта изазваног нервним шоком. Због тога, кад у флоридски океанаријум донесу тек ухваћену ајкулу, Џон

Шастер је узима испод пераја и лагано шета с њом по води правећи широке кругове. — Главно је не превидети тренутак кад ајкула почне да долази к себи и реагује на ваше присуство — каже Шастер. — Довољан је само трен неопрезности, па да вам она откине руку да би умирила своје уздрмане нерве.

СВАКО МОЖЕ НА МЕСЕЦ

У забавном парку Тиволи у Копенхагену сваки посетилац може, ако зажели, да слети на „Месечеву“ површину. У специјалном павиљону монтирана је електронска апаратура која омогућава „примесечење“. Пилотирање овим апаратом није баш једноставно — за кратко време треба обавити стотинак операција. „Летелица“ нарочитим сигналом поздравља оне који су се правилно спустили, док оне који су се „разбили“ о Месечеву површину обавештава да ће на њој „вечито остати“.

DIK
BROWNE

ХОТАР СТРАШНИ

ЗА КОЈИ ТРЕ-
НУТАК, ДРА-
ГИ...

САД ЋУ
ЈЕ ИСПЕ-
ГЛАТИ!

ОДМАХ,
ХАМЛЕТЕ!

БАЊГ!

КАКО ДА
НЕ!

А ШТА СЕ
СЛАВИ?

МАМИН
РОЂЕНДАН!

DIK
BROWNE
5-10

ОВАДЕ РАДИО-ЛОНДОН!

На периферији једне варошице под Копачицом скоро свако вече окупљала се група старијих људи и слушала радио. У свему томе не би било ништа чудно да није била 1945. година и да група није слушала стране радио-станице, у првом реду Лондон. А зна се, западне радио-станице су у то време водиле пропаганду против новог система у Југославији, тражиле повратак краља у земљу и уопште, повратак на старо.

Групу која се сакупљала у кући предатног општинског деловође чинили су још предатни граничар, затим старији солунац који је између два рата био неко време и жандарм и један богатији сељак или како се тада називао „жулак“. Они би, обично сваки посебно, долазили у кућу бившег деловође, па пошто би застарили прекрили прозоре, очекивали емисије Би-Би-Си-ја на српском језику.

Деловођа је имао сина, ученика средњотехничке школе коме је све то досађило, али ко је смео оцу ишта да писне...

Био је 6. септембар, те 1945. године. У земљи се одвијала веома жива политичка активност јер су се ближили избори за прву Уставотворну скупштину. Упоредо са тим западне радио-станице су појачавале пропаганду, уклапајући се у офанзиву хладног рата који је био на помолу. У

кући деловође окупљало се цело друштво јер је тога дана био краљев рођендан.

Стрпљиво су чекали да почне емисија. После најавног сигнала Би-Би-Си-ја из радија се чуо глас најављивачице програма: „Обавештење слушаоцима у Југославији. Вечерас ће преко наших таласа говорити поводом свог рођендана лично Његово величанство, краљ“. У соби тајан, да би се потом чуо и „лично краљ“: „Драги моји суграђани, данас на мој рођендан, ја сам, у мислима са вама, мојим sunarодницима, за које знам да живе у комунистичком ropcтву... Ја вам обећавам...“ и тако даље у том стилу.

Али, све то није на слушаоце оставило посебан утисак, као оно што је следило. „Краљ“ је настављао: „Ја ипак знам да моји верни грађани и вечерас, скривајући се од комунистичких власти, слушају мене, свога суверена. Знају и то да су ми многи међу њима остали верни и у овим тешким данима. Познато ми је да моји одани деловођа општине (навео је пуно име и презиме деловође у чијем је стану слушана емисија преко радија) и данас спремно чека да се Ми — краљ Југославије, вратимо на престо...“

Деловођа је занемео, придигао се са столице и немо буљео у радио. Остали су гледали у њега, рекло би се са замишљу, али нису има-

Мала група крај радио-апарата запањено је слушала како их лично поздравља краљ. А онда се јавио ужасан страх. Па то је чула цела Југославија!

ли времена да изнесу своје утиске. Краљ је наставио: „Мени је такође познато да мој верни граничар“ пуно име граничара) ... И тако помену и солунца и богатог сељака, а онда у радију поче нешто да пуккета, појавише се неке сметње, те деловођа приђе и угаси га. Немо су се гледали питајући се откуд краљ зна за њих. Из заноса их прену забринут глас деловође:

— Бога му, па ово је цела Југославија слушала, чули су и ови из ОЗНЕ... И тај краљ нам скува добру чорбу.

Ниједан од прозваних, односно од оних које је краљ похвалио не заспа те ноћи... Али када рано изјутра остали видеше деловођу, како са штапом у рукама, оде право према месној ОЗНИ, они, опет сваки посебно, поћоше за њим. Деловођа зна шта треба чинити, па ако он оде у ОЗНУ, идемо и ми, размишљали су.

Дежурни у ОЗНИ их је примио, али, нешто од поспаности, а нешто и збуњен овом „навалом“, дуго није могао да схвати зашто су дошли. Познавао их је. Знао је да су за време рата били „пасивни“, нису се мешали ни на једну страну, али је знао и то да су задржали стара схватања, што им се није узимало за грех. Сада су, узнемирени, покушавали да му објасне како су случајно слушали

Радио-Лондон, те како они ништа не знају, у политику се не разумеју, и све нешто округло па на ћоше.

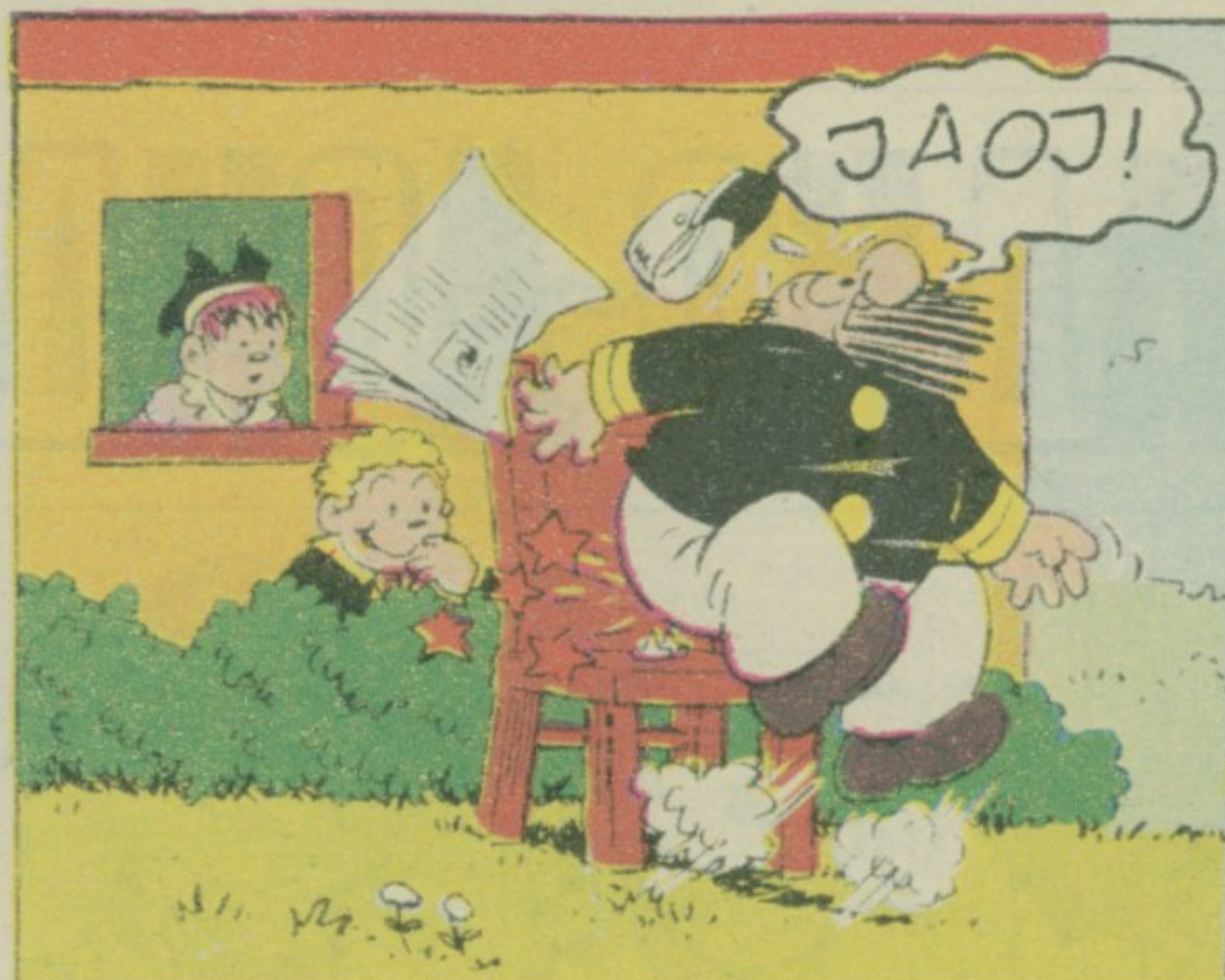
Дежурном је на крају досађило да их слуша, па рече: „Слушали сте Лондон, па шта. Није вам то први пут, а није ни забрањено. Идите кући и оставите ме на миру.“

Отишли су, али више никада се не сетише да слушају радио. Додуше, дуго су се ишчуђивали зашто их нико не пита како је дошло до тога да „лично краљ“ помене њихова имена. Просто, као да нико други то није ни чуо. Деловођа је почео да сумња да је то ипак била нечија ујдурма, али никако није могао да одглетне ко се то са њима нашао.

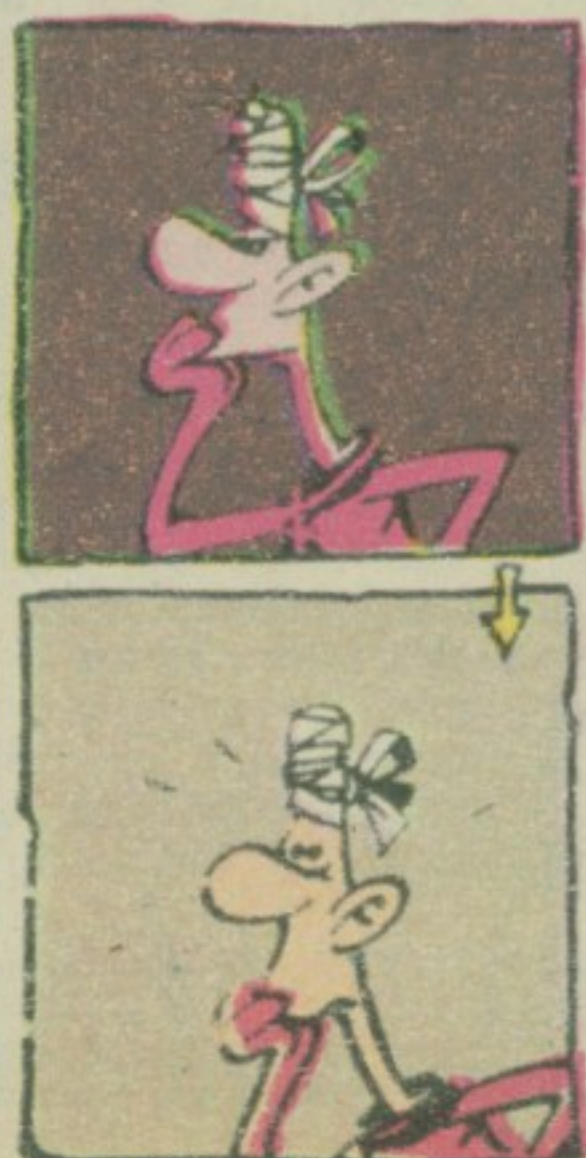
Дознао је то тек десет година касније, на весељу, кад је женио сина. Тада му син, дипломирани инжењер, у веселом расположењу исприча да је он лично — његов син, био те вечери „краљ“, а једна његова школска колегиница „спикерка“ Радио-Лондона. Они су, просто, из друге собе, преспојили звучнике и „јавили се“ уместо Радио-Лондона. Деловођа се смејао, али, размишљао је, да је онда којим случајем знао да му је рођени син приредио да претрпи онолики страх... Тада би се све друкчије завршило...

А сада, се ипак, слатко смејао...

М. К.

СВЕМИРОНИЧАРИ

ЗАМКА КАКТУСА

ПО РОМАНУ
Карла
Маја

II ДЕО

ПОСЛЕ РА-
ТА ЗА НЕЗАВИС-
НОСТ, ВЛАДА
СРЕДИЊЕНИХ ДР-
ЖАВА ПОКУШАВА
ДА УСПОСТАВИ
МИР СА ИНДИ-
ЈАНСКИМ ПЛЕМЕ-
НИМА.
У ТОМЕ ИМ ПО-
ТРАЖЕ ОД ШЕТЕР-
ХЕНД И ЊЕГОВ
ПРИЈАТЕЉА ВИНЕ-
ТУ, ПОГЛАВНИЦА
АПЧА...

ВУПА УМАРИ, ТРЕБА
ДА ЗАХВАТИШ ВИНЕ-
ТУ И СКЛОПИШ МИР
ЊИМ? САМО ТАКО РЕШ
НАЈМУДРИТИ ВОЈ-
НИКЕ?

ОЛАЈ ЈЕ БИО ЗАДО-
ВОЉАН ОНИМ ШТО
ЈЕ ПОСТИГАО...

УСПЕЛИ СМОУ?
ДВА НАЗВЕКА
ПЛЕМЕНА ЗАБО-
РАВИЈЕ НА СВОЈЕ
НЕПРИЈАТЕЉС-
ТВО?

ШТА? ЈЕСИ ЛИ
ЧУО НЕШТО?

ДА...

ИДЕМ
ДА ВИДИМ
ШТА ЈЕ?

ВЕК СЕ ОДАВНО
СТРКЛО...

СИГУРАН САМ
ДА СЕ ОВУДА
НЕКО ШУЊА...

А
ОНДА...

ПОТРАЖИ,
БОБЕ?

ОНИ СУ ЈЕДНИ
ОД МНОГИХ КОЈИ
СУ ПОШЛИ У ЛОВ НА
УМАГИЈЕВУ ПЛА-
ВУ?

НИ ТАКАЈ?
ШТА ТРАЖИТЕ
ОВДЕ?

ОДГО-
ВОРИ?

ЈА САМ
ГЕНЕРАЛ
ДАГЛАС,
РАТНИ ВЕТЕ-
РАН? А ОВО
ЈЕ МОЈ ВО-
ДНИЧ, ИН-
ДИЈАНАЦ...

НЕ ПИТАМ КО СИ, ВЕК
ШТА РЕШ ОВДЕ? А ХО-
РЕШ ЛИ ДА ТИ ТО ЈА
КАЖЕМ, ГЕНЕРАЛЕ?

ДОШАО СИ ЗБОГ
ПОГЛАВИЦЕ КОМАН-
ЧА, ЈЕ ЛИ?

ШТА ТО
ПРИЧАШ? КА-
КО СЕ УС-
БУЈЕШ?

КОМАНЦИ И АПА-
ЧИ ЋЕ СКОПИТИ
МИР ТАКО ДА ЋЕ
ПОТЕРНИЦА ЗА
УМАГИЈЕМ БИТИ
УКИНУТА?

ЗА ТО ВРЕМЕ НЕКО ИМ
СЕ НЕЧУЈНО ПРИБЛИ-
ЖАВАО...

БАЦИ
ОРУЖ-
ЈЕ?

ЛОВАЦ
НА ГЛАВЕ??

А САД РЕШ МИ
УЧИНИТИ ЈЕДНУ УС-
ЛУГУ, ШЕТЕРХЕН-
ДЕ?

УВЕШКЕШ МЕ У ПО-
ГОР И ПОТОКИ МИ ДА ВУ-
ПУ УМАГИЈА УХВАТИМ ЖИ-
ВОГ?

ТИ, МАРФИ,
ПАЗИ
НА ОСТАТЕ?

АКО ПОКУШАШ ДА МЕ
ПРЕВАРИШ, УБИЋУ ТЕ,
ОТДЕ?

И ДОК ЈЕ ВЕРИНА КОМАНЧА СПАВАЛА,
ДВЕ СЕНКЕ ПРИБЛИЖИТЕ СУ СЕ ПОГО-
РЧУ...

А САД ПОЗОВИ ВУПА
УМА-
РИЈА?

ОТДА СЕ ДУГО
ЗАДРЖАО?

ТРЕБА-
ЛО БИ
ВЕР
ДА
СЕ
ВРА-
ТИ?

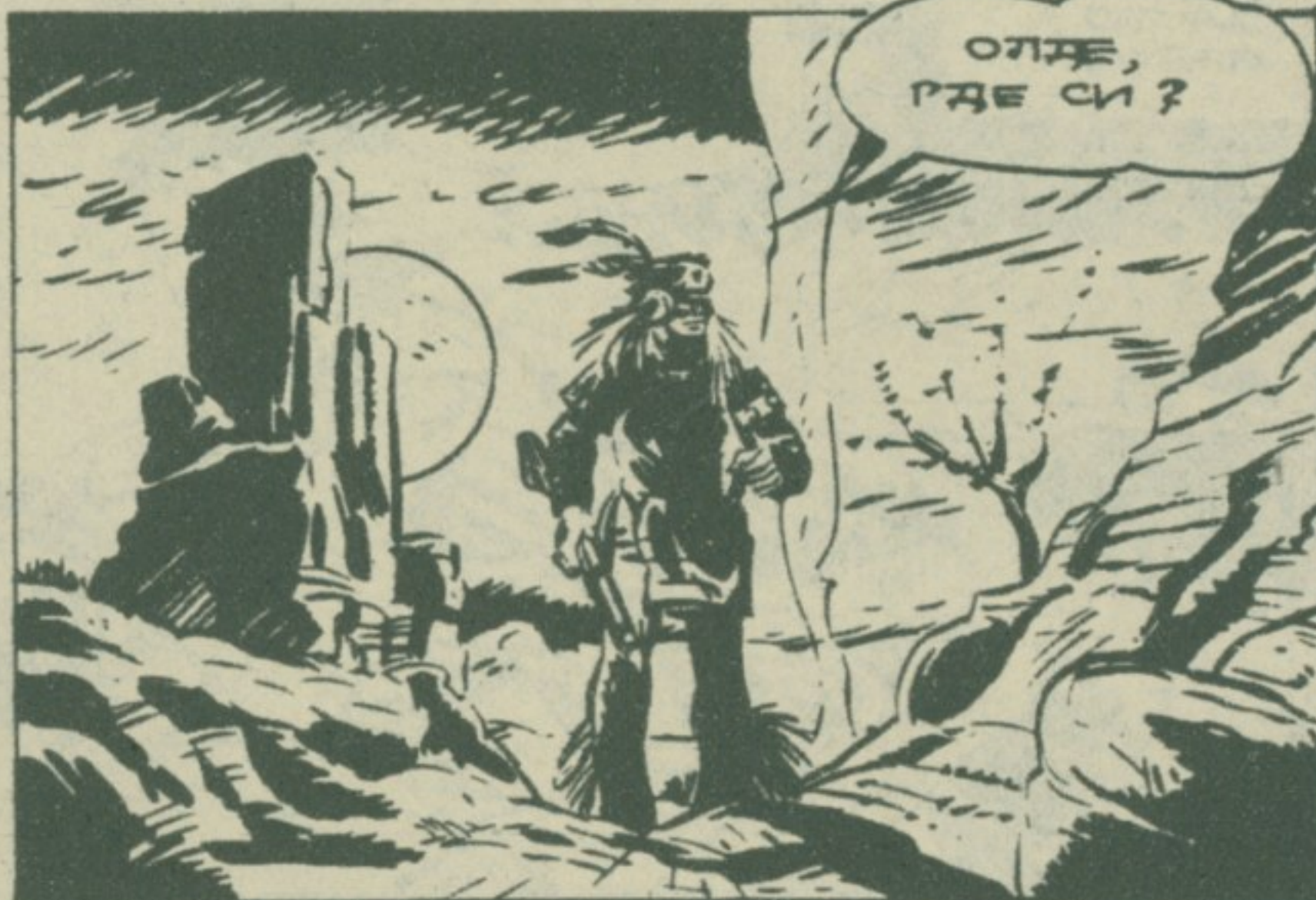

ВУПА
УМАРИ,
ЈЕСИ
ЛИ ТУ?
ДОБИ
?

ЕВО ИХ,
ПОГЛА-
ВИ-
НЕ?

ТО ЈЕ
ВЕР БО-
ЉЕ?
ИЛИ
ПРЕДА
ТНОМ?

ОТДЕ,
ГДЕ СИ?

ДОБРО СТО
ОВО ИЗВЕ-
ЛИ?

ВУПА УМАРИ СТАО ЈЕ
КАО УКОПАН...

АКО ПИС-
НЕШ, ПУЧА-
РЧУ?

НА-
ПРЕД?

ХИ, ХИ, ПРА-
ВА ДИВО-
ТА?

ОБОЖИ-
ЧА БЕТЕ
СА
МНОМ?
КО-
МАН-
ЧА
БУ УБИ-
ТИ...

... А ОЛДА ЗАРО-
БИТИ ДА ВИХ СПРЕ-
ЧИО ДА ВАШИ ПРИ-
ЈАТЕЉИ ПОБУ ДА
ВАС ТРАЖЕ? ТЕБЕ
БУ, ОЛДЕ, ПОСЛЕ ОС-
ЛОБОДИТИ?

ЗА ТО
ВРЕМЕ...

ПРОБУДИ-
ТЕ СЕ?

ШТА ТИ
ЈЕ, КАТЕ-
РЕ?

ИДЕМО
ДА ВИ-
ДИМО
ШТА ЈЕ
СА
ОЛ-
ДОМ?

БИО
ЈЕ СА
БОБОМ
У ОБИПАС-
КУ И НАД
СЕ ВРАТИО
ПОЗВАО
ЈЕ ВУ-
ПУ УМА-
РИЈА?
ТО ЈЕ СВЕ
ШТО
ЗНАМ?

ОНДА ЗНАЧИ
ДА НИЈЕ ДА-
ЛЕКО?

СВЕ МИ ГОВО-
РИ ДА МУ СЕ
НЕШТО ДОГО-
ДИЛО?

И БОБ ЈЕ
СА ЊИМ,
ЈЕ ЛИ?

НАЈАМ СЕ
ДА ЈЕСТЕ?

ЗА ТО ВРЕМЕ...

ВЕЖИ ИХ, ТАРФИ? ВУПА ЧТАРИ
БЕ ИЛИ НА ТОМ КОЊУ?

ТЕБЕ БЕ-
ТО ПУСТИТИ
КАЈ БУДЕМО НА
СИГУРНОМ? ЈАС-
НО?

АЛИ НЕКЕШ ДА
ЛЕКО СТИГИ,
НИШТАВИТО?

ПОЖУРИТО?

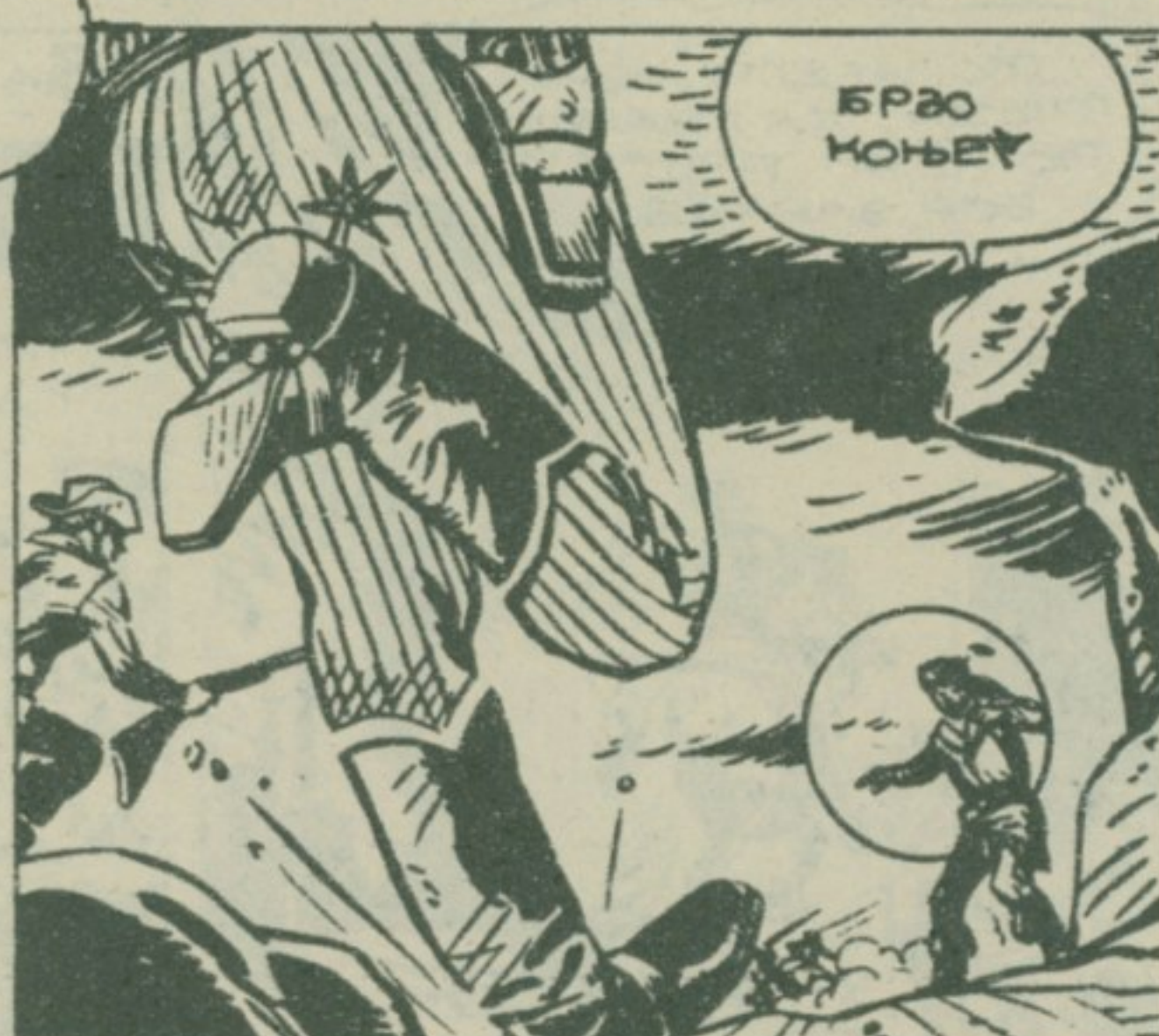
НЕКО
ДОЛАЗИ?

ИДЕМО,
ТАРФИ?

У
ЖУР-
БИ
ПОВ-
НИ
НИСУ
СТИР-
ЛИ
ДА
ПОВЕ-
ДУ
И
ОП-
ДА

НЕ, ЗАИСТА
НЕ РЕ ТЕ
ДА ЛЕКО?

БРЗО
КОЊЕ?

ОПДОВИ ПОВНИИ ЧУТИ СУ СЕ И У ПОГО-
РЧУ...

НЕШТО СЕ
ДОРОДИТО?
НА КОЊА?

ИДЕМ И
ЈА?

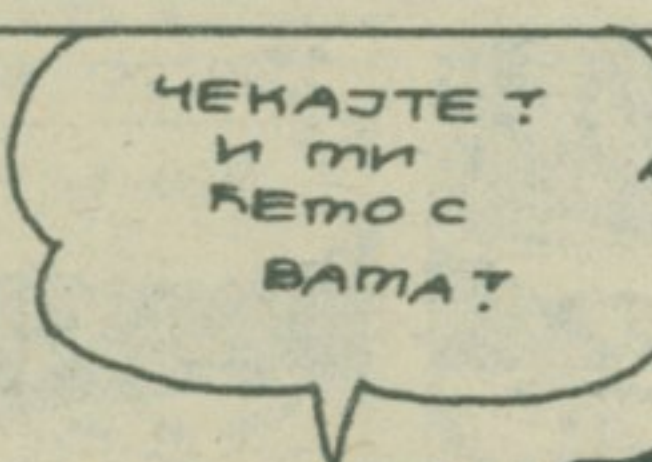

ВОБТИ ЈЕ ОД-
ВЕО ПОГЛАВНИЦУ?
МОРАМО ГА СТИ-
БИ?

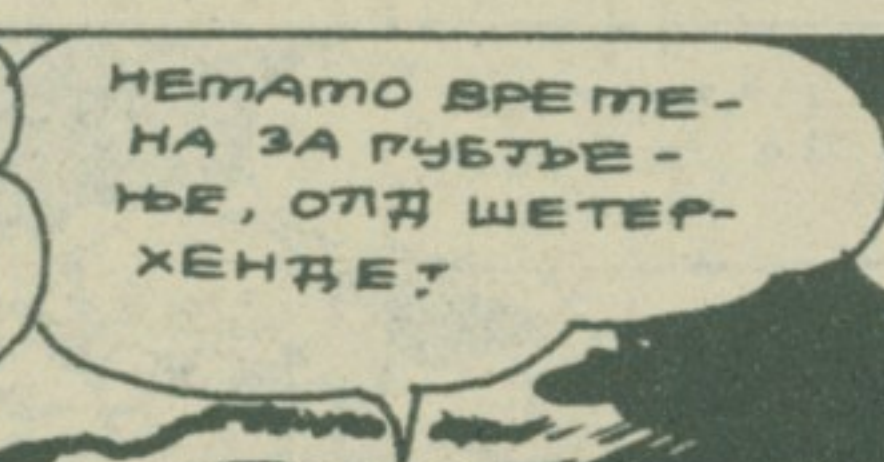
ИДЕМ Ч ПОГОР
ПО КОЊЕ?

ВОЗЛИ ЈЕ ОД-
ВЕО ВАШЕГ ПО-
ГЛАВИЊУ?

ЧЕКАЈТЕ?
И МИ
ЉЕМО С
ВАМА?

НЕМАМО ВРЕМЕ-
НА ЗА РЧУБЉЕ-
ЊЕ, ОД ШЕТЕР-
ХЕНЏЕ?

МОРАМО
ИХ
СТИГНИ?

У БРЗО, СТИ-
ГАО ЈЕ И ПАР-
КЕР...

ИДЕМО?
БРЗО?

ХМ? ЧИНИ
МИ СЕ ДА СТО ИЗ-
ГУБИЛИ ИГРУ? ЗБО-
ГОМ, ХИЉАДУ ДОЛА-
РА?

ДА, НА ЖА-
ЛОСТ,
ГЕНЕРА-
ЛЕ?

МОРАМО, ИЗ-
ГЛЕДА, ДА ТРАЖИ-
МО НЕКИ ДРУГИ ИЗ-
ВОР ЗАРАДЕ?

ЗА ТО ВРЕМЕ...

ИДУ ЗА
НАМА?

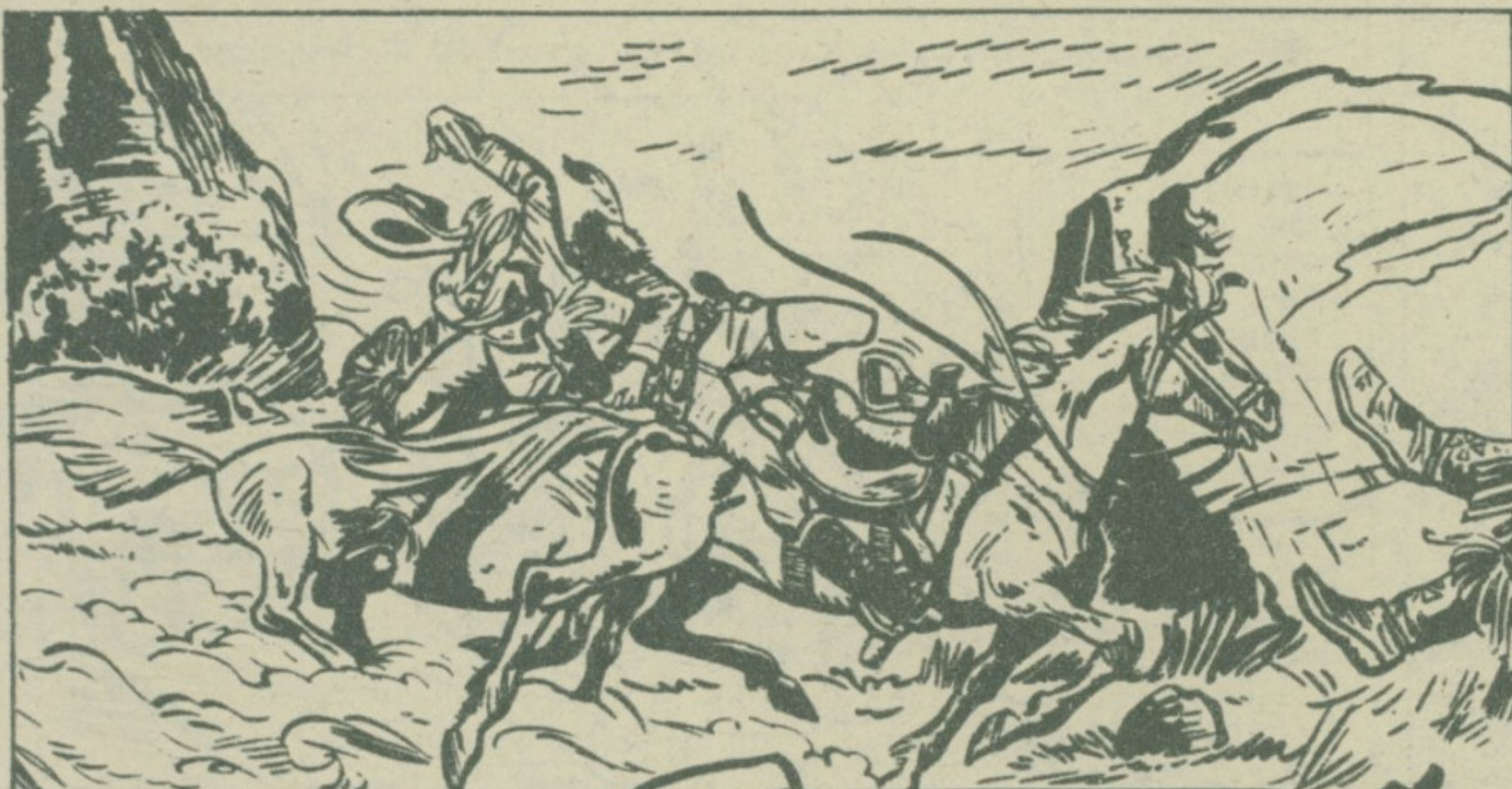
ЈАШИ,
НЕ
БРБ-
ЉАЈ?

ВЕР ЈЕ СВАКУТО...

ОПДЕ, ЧЕБЕМО
КОЊЕ? РАТОПИ-
РАЈУ ОД СИ-
НОК?

Вобл је поражен, а ву-
па утари је искочио
из седла...

НЕ РЕШ
УСПЕТИ,
ШЕТЕРХЕН-
ДЕ?

НЕ ДАЈМО
СЕ, ПОТ-
ЧИТ!

СВИ НА
ЊЕГА?

АТИ, ВОБЛ СЕ ОПЕТ
ШЧЕПАО ВЕЗАНОГ
ПОГЛАВИЧУ...

... И ПОКУШАО ЈЕ ДА СЕ
ДОКОПА СВОГ КОЊА...

АТИ, НИЈЕ ПРИМЕТНО ШИБУ БИТКА И ТАСИЧ-
ВУ...

ДОБРО
ЈЕ ШТО
СТО СТИП-
ТИ ДО
ПОВНА
ДРУ-
ГИМ
ПУТЕМ,
БРАКО?

ДИЖИ СЕ, БЕД-
НИЧЕ?

ХТЕЛИ СМО ДА СПРЕ-
ЧИМО ДА СЕ ПОВУЧЕ,
АТИ НИСТО БИЛИ ДОВОЉ-
НО ПРЕБЛИЗНИ...

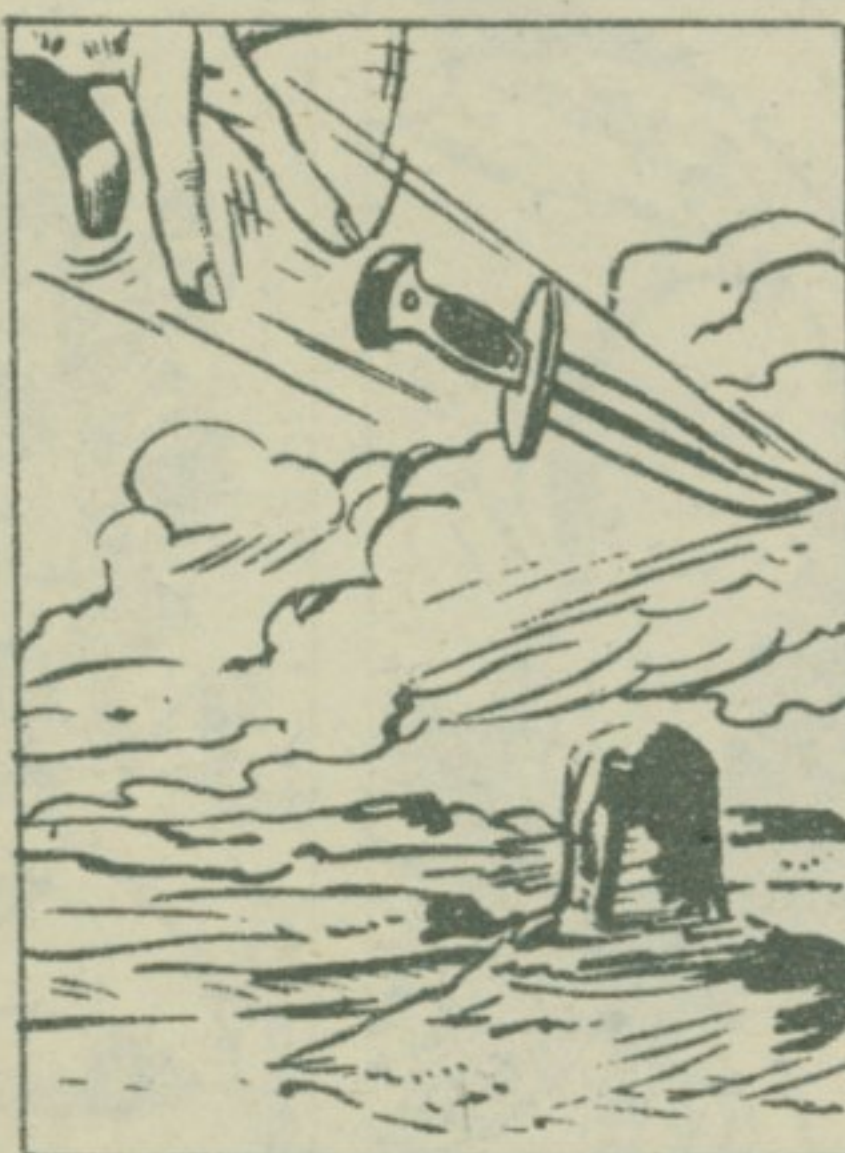
ИЗДАХНУО
ЈЕ...

ВОБЛ, ПОВАЦ НА
ИНДИЈАНСКЕ ГЛАВЕ,
ВИШЕ НИКАД НЕБЕ
КРОЧИТИ НА ВАШУ
ЗЕМЉУ?

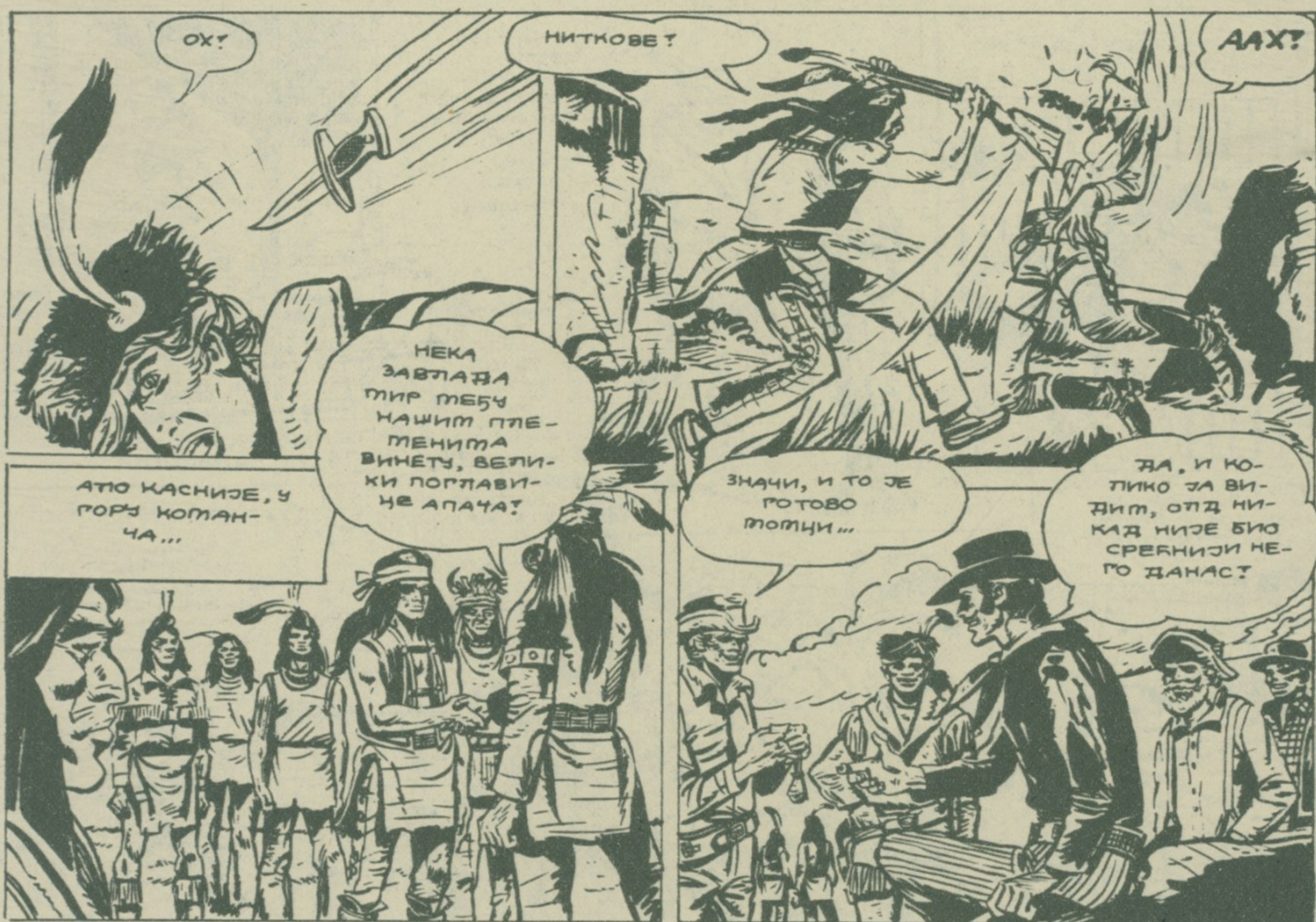

ЈОШ ЈА
НИСАМ
РЕКАО СВО-
ЈЕ...

ОПДЕ, ПАВИ?

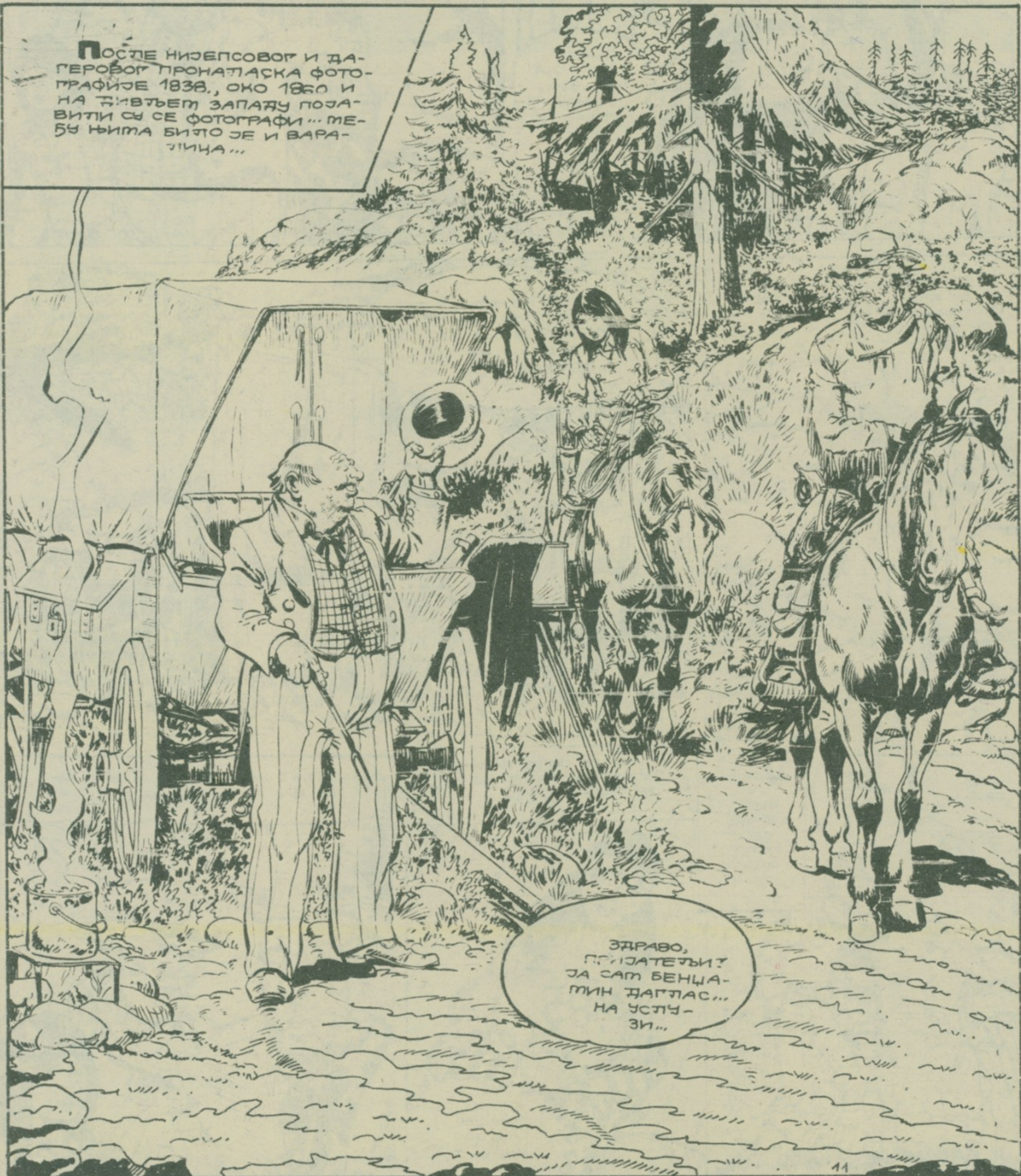

КАПЕТАН
АПАЧ:

ЖЕНА ОД ПАПИРА

ПОСЛЕ НИСЕПСОВОГ И ДА-
ГЕРОВОГ ПРОНАЈЛАСКА ФОТО-
ГРАФИЈЕ 1838., ОКО 1860 И
НА ДИВЉЕМ ЗАПАДУ ПОЈА-
ВИЛИ СУ СЕ ФОТОГРАФИ... МЕ-
ЂУ њИМА БИЛО ЈЕ И ВАР-
ЈИЦА...

ВЕЛИКИ АПАРАТ ЗАНИМАО ЈЕ ОКА-
ДУ...

ХОРЕ-
ТЕ ЛИ ДА
ВАМ УРА-
ДИМ
ПОР-
ТРЕТ
ЗА
САМО
ДВА-
ДЕСЕТ
ДОЛА-
РА?

НЕМАМ ТОЛИКИ
НОВАЦ?

ЕХ,
А
РЕВОЛ-
ВЕР?
ДА СЕ
СПОРА-
ЗУ-
МЕМО...

РЕВОЛВЕР
ЗА ЈЕДНУ
ФОТОГРАФИ-
ЈУ?? СВАШ-
ТА?

ШТЕТА?
ЕТО, ПРЕ
НЕКИ
ДАН
САМ БИО
КОД АПАЧА...

...КОД ВЕЛИКОГ
ХЕРОНИМА... СНИ-
МИО САМ ЖЕНЕ ИЗ
ЊЕГОВОГ ПЛЕ-
МЕНА...

ЈЕ
ЛИ?

ЕВО
ОВА...

ОХ?
НЕМО-
ГУ-
РЕ?

ЏОНИ-
УЧ
ВИП-
БЕРДУ
СЕ
ГРТО
СТЕР-
ПО...

... ЈЕР ЈЕ ФОТОГРАФИЈА
ПРЕДСТАВЉАЛА ЊЕГО-
ВУ ЖЕНУ ЈОВУ...

ПА
ТО ЈЕ
МОЈА
ЖЕНА?

ШТА? ОНДА ЈЕ ТО ШТЕТА И
ЗА ВАС И ЗА МЕНЕ?

?!
...

ТИ ЖЕНУ СУ
УЧУБ ОДВЕ-
ЛИ МЕСКА-
ПЕРИ И СПИКА
МИ НИЈЕ ПЛА-
КЕНА?

ЈОВУ
ОДВЕЛИ?!

НА
ЖА-
ЛОСТ?
А ОВО
РЕМЕК
ДЕЛО
... НИ-
ЈЕ
МИ
ПЛА-
КЕ-
НО?

ИРАЊ ЈЕ ПОКУШАО ДА СЕ СА-
БЕРЕ...

ПЛА-
ТИ-
ЋУ
ЈА...

У РЕДУ?
ДВАЏЕ-
СЕТ
ДОЛА-
РА
ИЛИ
РЕВОЛ-
ВЕР...

ЏОНИ О'ВИТБЕР НИЈЕ ХТЕО
ДА СЕ ЦЕНКА...

ПРИСТАЈЕМ...
ЕВОТИ...

ХВАЛА?
НАДАМ СЕ
ДА РЕ СЕ
СВЕ ДОБРО
СВРШИТИ?

ЗНАМ МЕСКА-
ПЕРЕ? НЕГЕ
УБИТИ ЈОВУ ВЕР
РЕ ЈЕ МЕЊА-
ТИ ЗА ХРА-
ЊУ...

ИДЕМО
ОДМАХ
ДА ОС-
ТОВОДИ-
МО МА-
ТУ?

ПО
ТРАКУ
БИСТО
ТОРТИ
ДА
ПРО-
ТАШИ-
МО
ПУТ
...

У ЗОРУ РЕ-
МО КРЕНУ-
ТИ?

ОТАЦ И СИН СУ СЕ
СМЕСТИЛИ ДА ПРЕ-
НОКЕ КРАД ВАТРЕ
БЕНА ДАГЛАСА...

Али, ирџу
се није
спавало.
Посматрао
је јовину
слику
и сегао
се...

...затим рођења свог
сина окађе пре два-
наест годи-
на...

Наки бемо
је, кунем
се...

Окада се пра-
вио да спа-
ва...

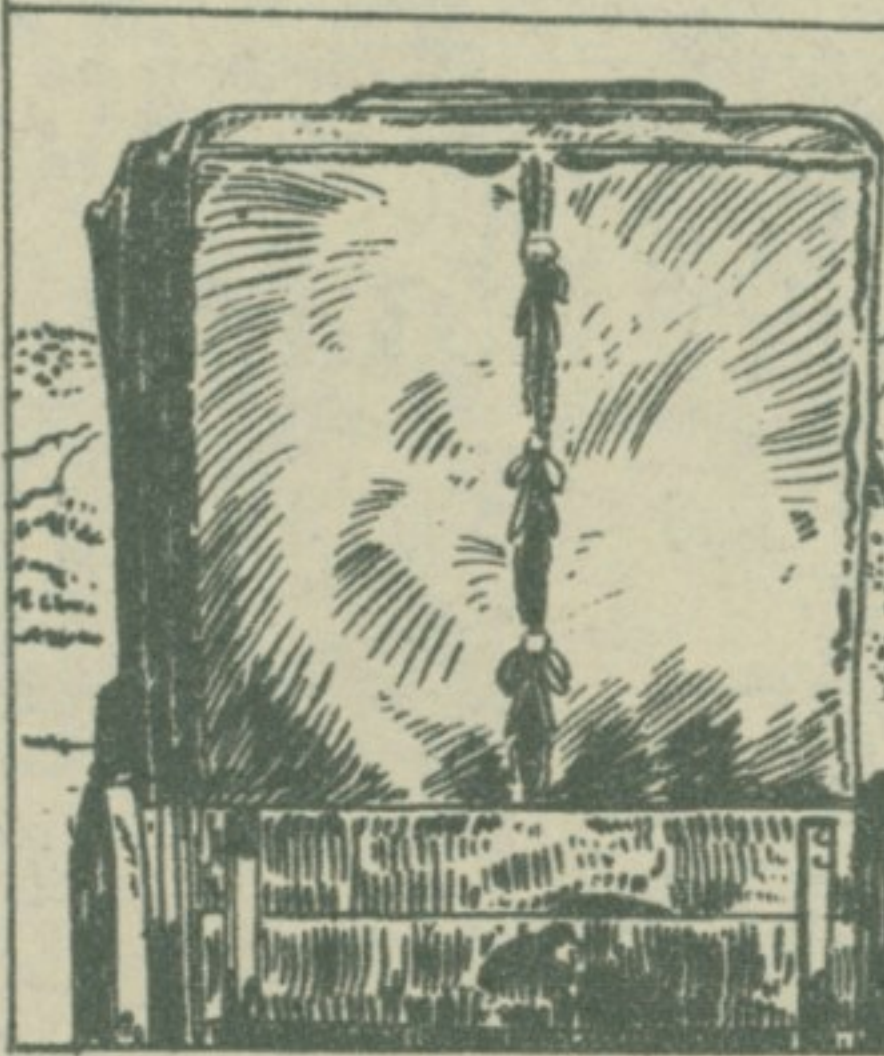
...свој венчања пред
чувеним поглавицом
Апача, Херони-
том...

Сањао је страхан сан - како отима-
ју јову...

Ирџу и његов син
кренути су у зору јок
је фотограф још спа-
вао...

Не мора-
мо се поз-
дравља-
ти... не
свиђа
ти
се...

ПОСЛЕ НЕКОЛИКО НАПОР-
НИХ ЧАСОВА...

МОРА-
МО ОДМО-
РИТИ
КО-
ЊЕ?

ТРЕБА-
ЛО
БИ,
ОЧЕ?

СА ЈЕДНОГ
ОСУШЕНОГ
ДРВЕТА ВРЕ-
БАЛА ЈЕ
ПУ-
ТА...

ГРР РАДРР!

ПАЗИ,
ОЧЕ!

АТИ, БИЛО ЈЕ ПРЕ-
КАСНО...

ЧОВЕК И ПУТА ДИВ-
ЉЕ СУ СЕ КОТРЉА-
ЛИ...

ТВОЈ НОЖ...
ДАЈ МИ ГА,
ОКА-
ДАЈ

АААХ?
ПРОКЉЕ-
ТА
МАЧ-
КА?

ЛАН!

ОДЈЕК-
НУО ЈЕ
ХИТАЏ
И МАЧ-
КА ЈЕ
ПУСТИ-
ЛА
ИР-
ЧА...

ПА
ТО ЈЕ
МОЈ
РЕВОЛ-
ВЕР??

ДОБУ ЈЕ ПОЖДА
НЕКО ОДВЕО, АЛИ
НЕ МЕСКАТЕРИ?
ДАЈЕМ ТИ
РЕЧ?

МАОКА ЈЕ ИЗ-
ПЛЕЊАО ИСКРЕН...

ДОБИ У ПО-
ГОР И ПРОВЕ-
РИ... ДАКУ ВАМ
ДВА ОДТОР-
НА МУСТАН-
ГА...

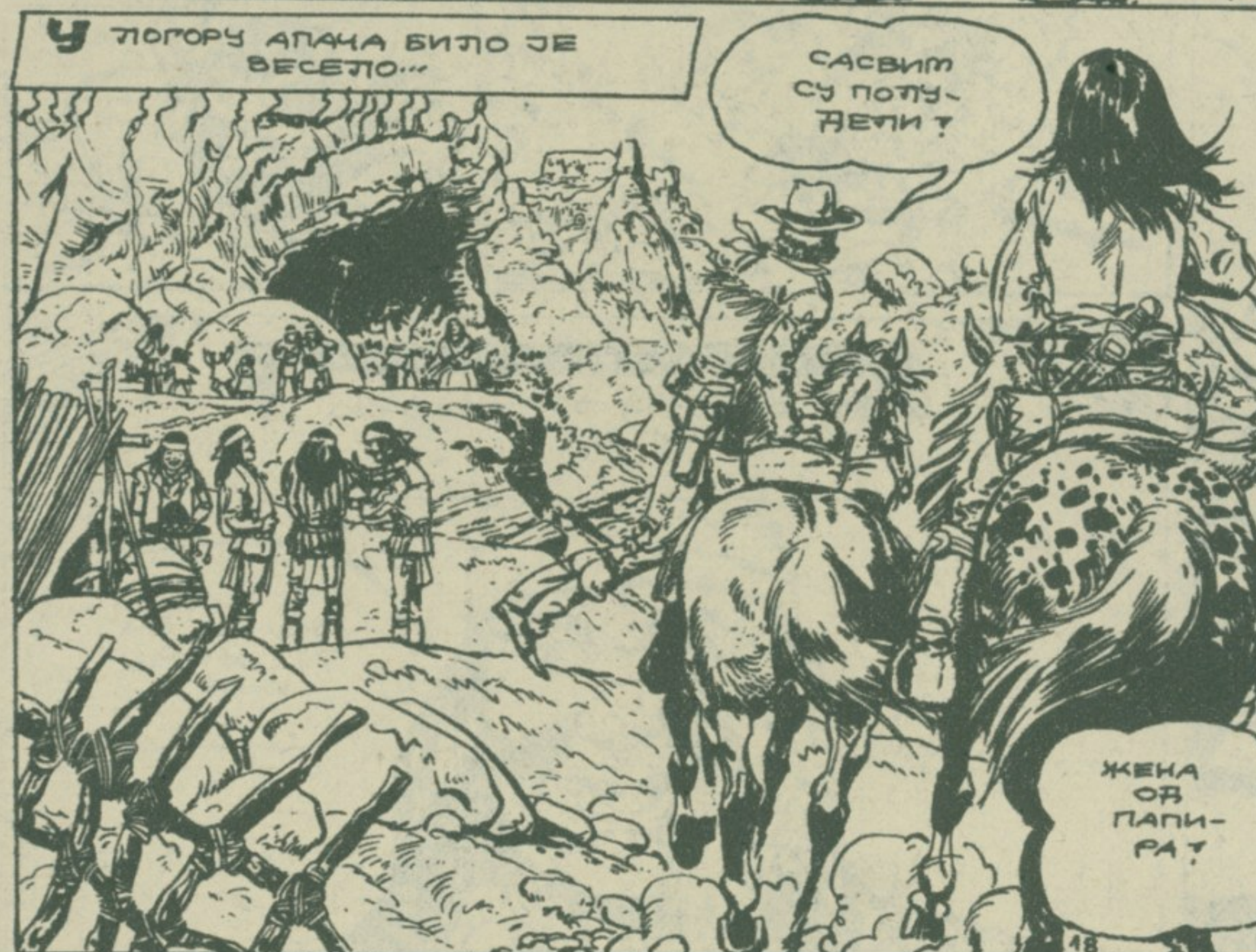

КАС-
НИЈЕ...

ХВАТА ТИ НА КОЊИМА И СВЕ-
ТУ, МАОКАТ

ЛЕПО СТО СЕ
ЗАБАВИЛИ... ЖЕ-
ЛИМ ТИ ДА ШТО ПРЕ
НАБЕШ
СУПРУ-
ГУ?

НЕКОЛИКО ЧАСОВА КАСНИЈЕ
ОТАЦ И СИН БИЛИ СУ НА ТЕ-
РИТОРИЈИ ХЕРОНИМА...

У ПОГОРУ АПАЧА БИЛО ЈЕ
ВЕСЕЛО...

САСВИМ
СУ ПОТУ-
ДЕЛИ?

ЖЕНА
ОД
ПАПИ-
РА?

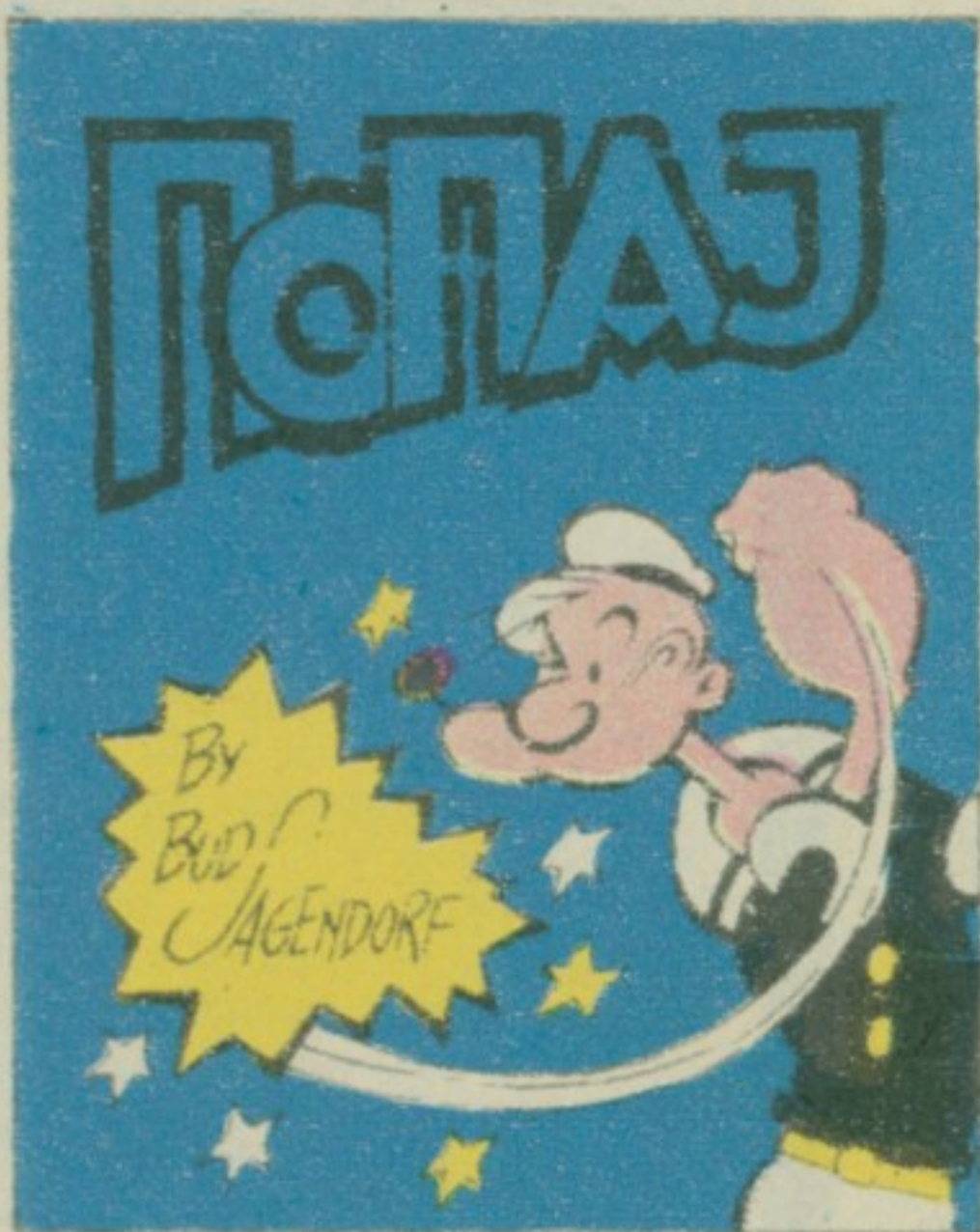

ФОТОГРАФИЈА ЈЕ КРУЖИ-
ЛА...

ХА! ХА! ХА! ХА!

КАД ЛОПОВА ПОТЕРА МАЛЕР

Једноставно није могао да одоли дивној спортској јакни. Стајала му је као саливена... Ишетао је из радње у њој, не плативши.

Само што је затворио врата за собом, јакна је експлодирала.

Лопов, разуме се, није знао да су нешто раније тог дана радње широм

Њујорка примиле позиве једне терористичке организације која их је упозорила да су у њиховим уросторијама подметнуте бомбе.

Злосрећни крадљивац је преживео. С обзиром на казну која га је сустигла, може се претпоставити да му више никад неће пасти на памет ништа слично.

Нешто више среће у лоповској несрећи имао је један крадљивац из Лас Вегаса који је прво украо, а онда по папреној цени препродао једног папагаја. Сем што је савршено владала речником од равно 250 речи, птица је с уживањем изводила различите трикове као што је лајање на породичног пса мезимца или грохотно смејање члановима породице у лице.

Човек који је купио украденог папагаја није могао да одоли потреби да на сва уста пријатељима и познаницима исхвали препаметног новог љубимца. Прича је на крају доспела до правих ушију - полицијских. Крадљивац папагаја нашао се иза решетака, а пернати брбљивац враћен је правим господарима где до миле воље опет зафркава једно куче.

БУЛВЕРОВИ

Кад је Абиџејл Берен, новинарка једног њујоршког листа, у својој рубрици објавила писмо ојађене супруге једног неизлечивог хркача, јавило јој се још сто педесет хиљада „очајница“ из читаве земље.

— Знам да љубав може да буде слепа, али није глува! — написала је једна од њих.

— Драга Еби, — писала је друга — тражила си да ти напишем дописницу а ја ти нудим читаву књигу! Већ дванаест година мучим најтеже муке! Мој супруг не само да хрче, он грохће, стење, завија, звижди, тресе се...

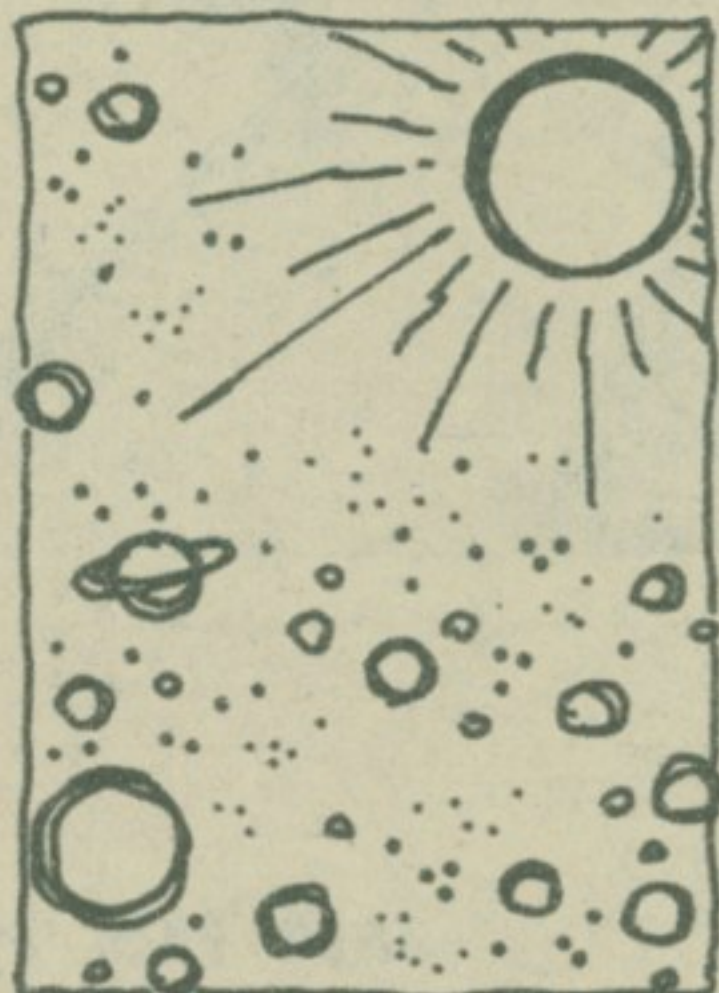
ТЕШНО ЈЕ ОПРОСТИТИ

И заиста, сложили су се лекари, хркање из све снаге, попут циркуларне тесере потреса централни нервни систем својих ближњих. У бесаним ноћима онај ко је приморан да га слуша не може другачије да га протумачи већ као дрскост.

Кад сване, међутим, враћа се здравије расуђивање и „жртва“ обично схвати да је глупо овом чину придавати било какво психолошко значење, нарочито ако се зна да су узроци хркања чисто физиолошког карактера: препреке на које ваздух наилази при проласку кроз носну шупљину или треперење меког непца при дисању на уста. Другим речима, за хркање су „заслужна“ не-

СПОРО СУНЦЕ

Сунце се окреће око своје осе спорије од осталих звезда исте старости и исте температуре. Ово је установио амерички астроном Мирон Смит с Тексашког универзитета помоћу телескопа од 2,7 метра опсерваторије Магдоналд. Пошто је извршио анализу спектра седамнаест звезда сличних нашем Сунцу, Смит је утврдио периоде њихових обртаја око сопствене осе. Време њиховог обртања износи у просеку десет дана и ноћи, док је код Сунца оно знатно дуже: 25 до 27 дана и ноћи. Смит сматра да обртање

Сунца око осе успорава његов планетни систем, па из тога изводи закључак да много мање звезда типа нашег Сунца имају своје планетне системе но што се то до сада сматрало.

ОТИСЦИ ЊУШКЕ

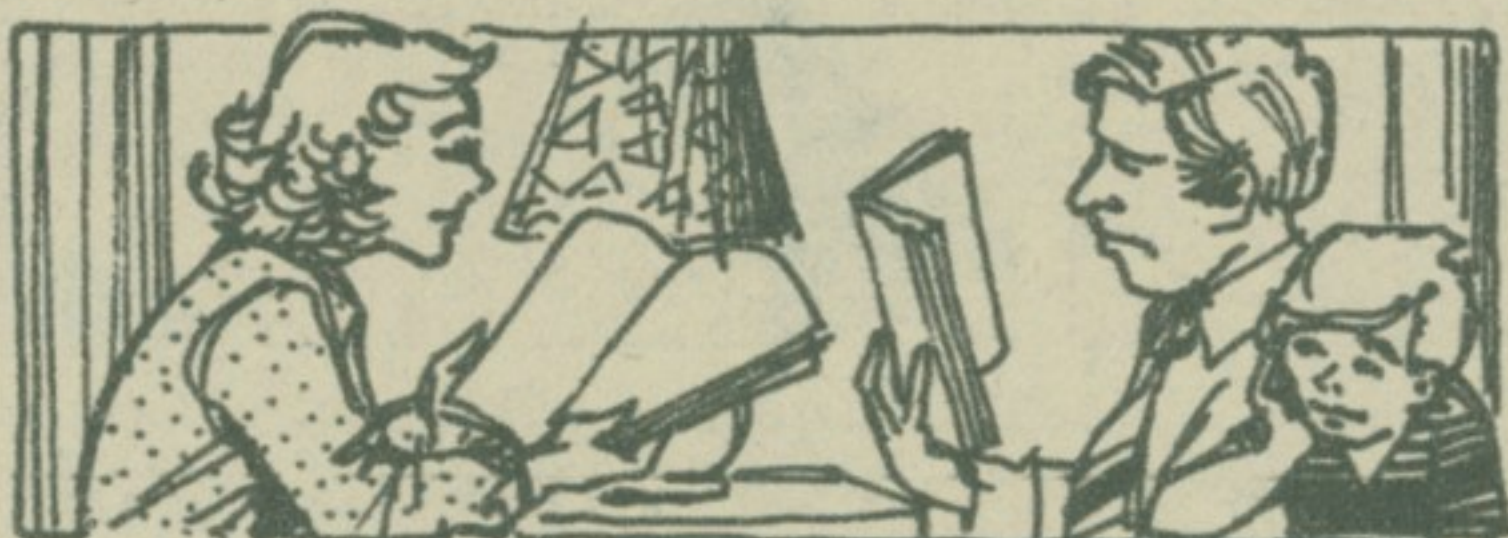
Случајеви крађе стоке постали су ређи у америчкој савезној држави Индијани јер су сопственици регистровали сваку краву, сваког вола и сваког теле. За регистрацију стоке користе се два начина. Први се састоји у следећем: у централној полицијској управи Индијане чува се картотека отисака њушке све рогате марве. Показало се, наиме, да је њушка краве покривена линијама сличним онима на човечким прстима. Значи, отисак њушке је индивидуалан и помоћу њега свака животиња може да се региструје. Други начин

је жигосање али не вредим гвозђем већ нарочитим поступком при коме се одузима боја длаке и коже.

ЗООЛОШКИ ВРТ ЗА ИНСЕКТЕ

Смитсонски институт у Вашингтону основао је први на свету зоолошки врт чији су становници — инсекти. Каких све тамо инсеката нема: од микроскопски ситних до оних великих као песница и свима је обезбеђен начин живота као у природи. Основну тешкоћу представља замена инсеката чији је живот кратак. О минијатурном зоолошком врту старају се три плаћена стручњака и око сто природњака-аматера.

ЛУКСУЗНО ПАКОВАЊЕ

У Торонту је недавно објављена књижица намењена искључиво родитељима чија деца иду у школу. Поменути брошура је нека врста речника која згранутим канадским мамама и татама помаже да са језика васпитних институција преведу на језик осталог света оно што пише у извештајима о оценама и личностима њихових малишана на крају сваког тромесечја.

Када у извештају на пример стоји „Потребан надзор како би дао све од

себе“ — објашњава се у брошури — то у ствари значи да вам је дете лењо. „Потребан надзор у погледу хигијенских навика“ би се у обичном животу рекло дете вам је прљаво, а „Има потешкоћа у разликовању маште и стварности“, ваш малишан (девојчица) је лажов (лажљивица).

А како би се рекло дете вам је кавгација? Па то је бар лако — „Има особине воље, али му(јој) треба помоћи да научи како да их користи“.

ДОБРИ ВУЛКАН

У Италији је израђен пројект о коришћењу топлотне енергије из недара вулкана Везува. По томе пројекту на северно-источној падини Везува биће избушени отвори којим ће подземне паре да избијају и даље да се користе за добијање електричне енергије.

па евентуална искривљења у носу или спавање са отвореним устима (и на леђима) уколико у носу постоје неке препреке, полипи на пример. Кад се две ваздушне струје које при удисању допире до плућа преко носа и преко уста сударе, меко непце затрепери — започиње „стругање“.

Бучно спавање очигледно није само ствар „лоше навике“ јер и они који обично мирно спавају понекад знају да захрчу, нарочито ако назебу, добију синуситис или неко друго обољење које привремено може да им онемогући нормално дисање. Њима се углавном

САВЕТИ

и не замера, али охорелом хркачу заиста није лако опростити. Уколико није свестан да угрожава туђ сан, треба му одмах рећи: „Ти хрчеш и мораш да се лечиш.“

ШАМПИОН ЧЕРЧИЛ

Рачуна се да петнаест посто од укупног броја светског становништва хрче, од тога половину чине — деде. Према подацима из књиге коју је на ову тему написао професор универзитета у Флориди Маркус Булвер, Винстон Черчил је био прави шампион у хркању, и најмање двадесет америчких председника такође је хркало пуном паром. Број жена које хрчу нешто је мањи, каже Булвер, и додаје да су године, разне алергијске промене, увећани крајници, деформације носне шупљине, лоше урађене зубне протезе, пушење и неумереност у јелу и пићу главна упоришта ове непријатне појаве. Осим тога, иако сви који хрчу нису гојазни, број дебелих са овим поремећајем толики је да се мора поверовати да између ове две ствари постоји некаква веза.

Уколико се особа која читаву ноћ хрче преко дана жали на умор то би могао да буде знак да пати од такозване „апноје“ у току сна. Могуће је, наиме, да док спава ова особа повремено, при удисају, испушта из грла нешто

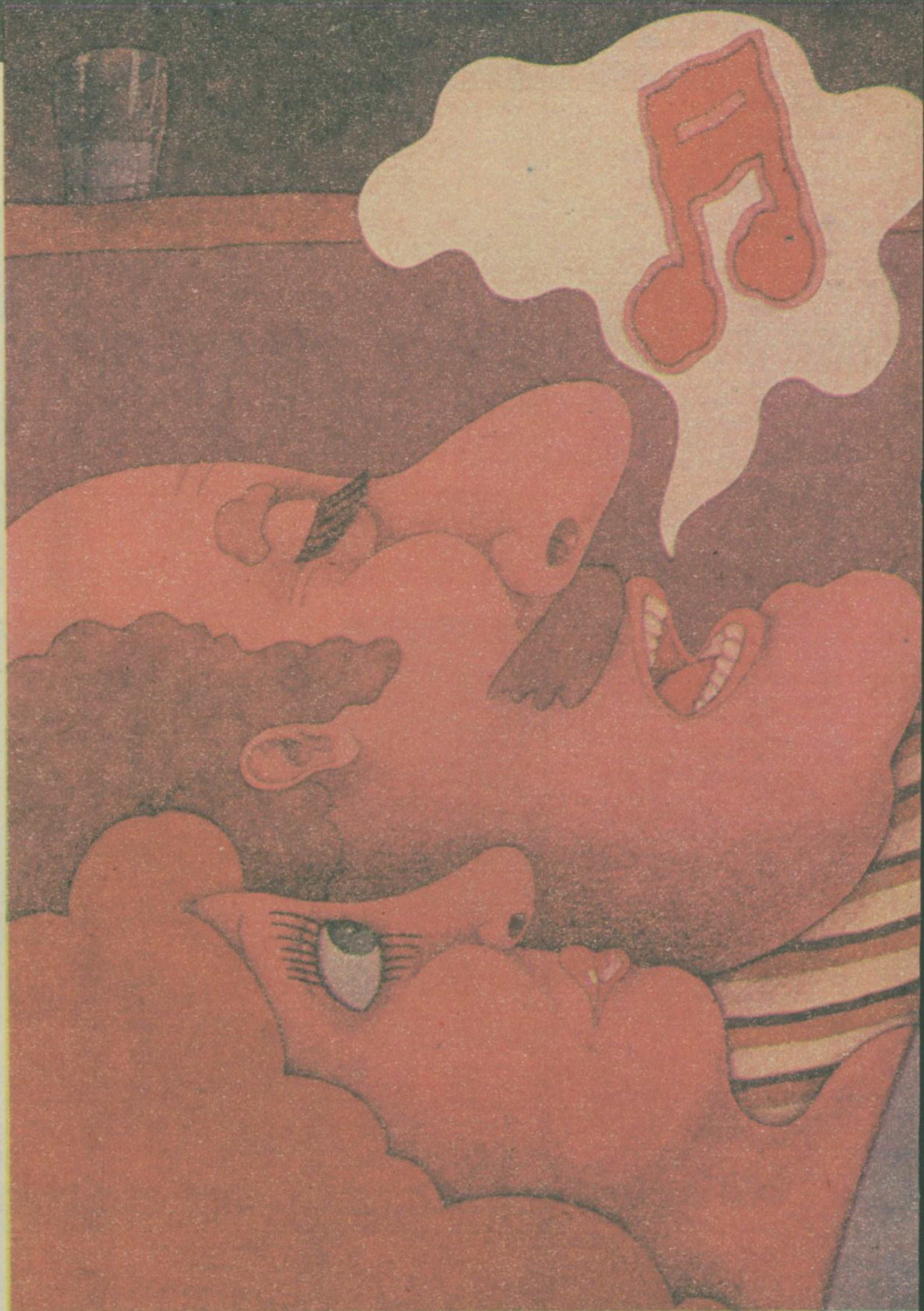
За „нормалне“ случајеве препоручују се далеко једноставније методе, као на пример:

БАР ЗНАМ ГДЕ ЈЕ

Аутохипноза: Булвер каже да се човек ове сметње може ослободити аутосугестијом. Особа која хрче треба себи пред спавање да каже: „Нећу више да хрчем, ноћас нити икад више!“ Истовремено би морала да задужи некога ко је за такву жртву спреман да је уколико се то ипак понови пробуди, а затим, пре него што поново заспи, да се концентрише и покуша да контролише мишиће који се налазе у задњем делу усне дупље и сачињавају механизам хркања. Булвер тврди да је овај метод успешно испробао на себи.

Употреба лоптице: Овај систем води порекло још из времена америчког грађанског рата кад су војницима Севера на задњем делу поткошуље ушивали металне куглице и тиме им онемогућавали да спавају на леђима — у положају који је за хркање најповољнији. (Наравно, да их Јужњаци не би открили). Уместо металне у неку чарапу може да се стави лоптица од тениса и прилике за пицаму или спаваћницу... Али, како неки који хрчу уопште и не мере на чему спавају, овај метод лако може да доживи потпун крах.

Затварање ушију: Ово се

ЗАТО, ПРОБУДИ СЕ!

попут пучња и тренутно престаје да дише. Овај прекид дисања који је најчешће резултат високог притиска или одређених срчаних сметњи, траје од неколико секунди до два минута. Срећом, од овога пати само мали број особа склони хркању, мушкарци углавном, а решење је хируршки захват. Разуме се, лекари нису ни за какве интервенције уколико деформације органа за дисање имају као последицу само — хркање.

односи само на оне који су приморани да слушају туђе хркање. Гумени, пластични или чепови од воска смањују шум, али нису довољни за потпуну заштиту од бучног хркања чија јачина понекад достиже и седамдесет децибела. (Поређења ради, пнеуматска бушилица има снагу од 70-90 дБ).

„Хватање сна“: Особе које не хрчу могу себе да поштеде неподношљивог концерта уколико им пође за руком да на време за-

спу. Међутим, многи се жале да им је управо то главни проблем. А како то постићи ствар је појединачна.

Патентиране су и неке направе намењене особама које хрчу: то су неке справе за затезање врата, специјално лепљиве траке за затварање уста, каишеви за притезање браде, па чак и једна врста музичке кутије из које се, чим спавац легне на леђа, зачује пријатан глас који каже: „Злато, окрени се“.

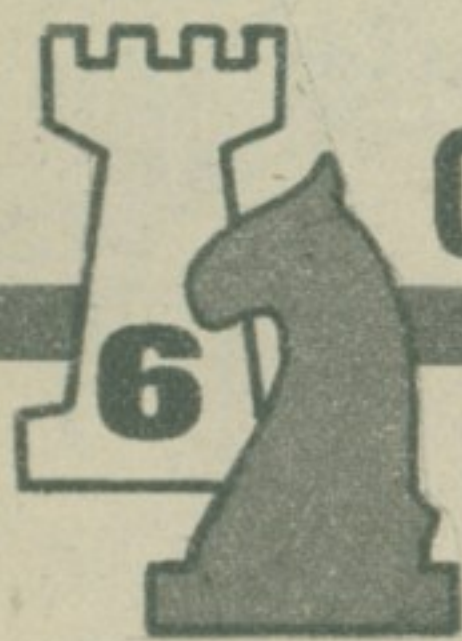
Све ове методе и справе више служе да нас насмеју него да нам помогну, баш као што је и изјава ове читатељке која се поверила „сапатницима“ широм Сједињених Држава, може некоме да буде утеха:

— Мој супруг хрче — написала је она — а хрчем и ја. Како он подноси мене тако и ја подносим њега. Кад „заструже“ мени је чак драго. Ако ништа друго, бар знам где проводи ноћ.

Д. В.

Јачина хркања понекад достигне и седамдесет децибела, што је равно звуку пнеуматске бушилице. И то — двадесет центиметера од ува!

Како преживети?

СВЕТСКИ ПРВАЦИ: МИХАИЛ БОТВНИК

Михаил Мојсејевич Ботвиник ушао је у осму деценију живота. Ако су Морфи, Ласкер, Капабланка или Аљехин били појам великана шаховске игре до II светског рата, поратни период, све до појаве Роберта Фишера, припада искључиво Михаилу Ботвинику. Владао је шаховским краљевством петнаест година, два пута губио и враћао титулу да би је препустио 18 година млађем Тиграну Петросяну тек у 52. години живота.

Последњи пут учествовао је на једном такмичењу 1969. године и то на турниру у част „Ослобођења Београда“ али је заузео тек седмо место. Од тада се бави својом професијом, доктор је електротехнике, а много година посветио је усавршавању шаховског компјутера који би, по њему, својим електронским мозгом био савршенији од сваког људског ума. Када смо о томе разговарали са Михаилом Таљем, пре десетак година у Скопљу, овај је рекао: „Можда ће Ботвиник и успети, али ја се ипак надам да, док сам жив, нећу играти против машина већ против људи“.

Таљ је вероватно у праву али познатији упорност Михаила Ботвиника и преданост свему чиме се бави, сигурно је да узалуд не траћи време које је увек умео да цени.

ДЕЧАН САВЛАДАО ШАМПИОНА

Михаил Мојсејевич Ботвиник рођен је у Петрограду (данашњем Лењинграду) 17. јануара 1911. године у породици медицинара. Шах је научио у 12. години, а већ две године касније за њега је чуо велики број оних који помно прате шаховска збивања јер је у симултанки успео да победи тадашњег светског шампиона Хозеа Раула Капабланку.

Родитељи су му се развели кад је био мали, али њега то није поколебало да се искаже у школи и шаху. Како је носио наочаре са јаком диоптријом деловао је старије него што је био, па му је то омогућило да се учлани у шаховски клуб. Врло брзо је напредовао и бележио успехе на мањим турнирима.

Гимназијалца у закрпљеним панталонама, пише велемајстор Светозар Глигорић у својој књизи, брзо

Доктор електротехнике већ годинама ради на усавршавању шаховског компјутера који би, по Ботвинику, својим електронским мозгом био савршенији од сваког људског ума!

су прихватили у шаховским круговима СССР и он је дошао у Москву где је добио прве шаховске учитеље. Занимљиво је да је Ботвиник по завршетку каријере и сам постао учитељ младих шахиста а најпознатији су му ученици свакако Анатолиј Карпов, садашњи првак света, и Гарион Каспаров у коме многи виде будућег шампиона.

ПУТ ДО ВРХА

Први пут је учествовао на првенству СССР 1926. године и био пети, а већ 1931. у Москви је први. Да успех није био случајан двадесетогодишњи Ботвиник доказује следеће године у Лењинграду када поново осваја титулу.

ТРИ ПУТА ПРВИ

Инжењер електротехнике владао је шаховским краљевством петнаест година и два пута враћао изгубљену круну!

сабону пре него што је до двобоја могло да дође.

Убрзо потом ФИДА преузима у своје руке мечеве око титуле светског првака. Има их који сматрају да она треба да буде призната Ботвинику, али на Конгресу у Хагу 1948. године ипак се доноси одлука о одржавању турнира кандидата за упражњени шаховски престо. Међу петицијом учесника је и Михаил Ботвиник који убедљиво осваја прво место са 14 поена из 20 партија. Другопласирани Васја Смилов има три поена мање, а бивши светски првак доктор Еве — чак 10!

Тако Михаил Мојсејевич Ботвиник постаје светски првак. И повлачи се са сцене! Готово три године уопште нигде не игра јер наставља да се бави електротехником и успева да докторира. Каже: „Шах и електроника, свака за себе, траже целог човека. Зато сам ја морао да непрекидно одвајам време за шах и науку“.

БРОНШТАЈНОВО ПИЈЕЊЕ ЧАЈА

Светски првак више нема право да, као његови претходници, сам бира

противнике и одређује услове меча. То су сада послови ФИДА која организује турнир кандидата у Будимпешти. Побеђује млади и веома даровити Давид Бронштајн заједно са другим совјетским велемајстором Исаком Болеславским. У допунском мечу побеђује Бронштајн са 7,5:6,5 поена. Тако је први противник Михаила Ботвиника постао Давид Јонович Бронштајн.

Меч је игран у Москви 1951. године. Предвиђене су биле 24 партије с тим што би се меч прекинуо уколико један од противника раније освоји 12,5 поена.

Треба рећи неколико речи о карактеру Михаила Ботвиника да би се разумеле његове муке у овом мечу. Он је врло тих и скроман човек. Ван табле ретко се смеје, свој рад на шаху углавном обавља у кругу породице, а веома је неперверљив чак и према онима који су му званично тренери и секунданти. С друге стране, има веома високо мишљење о себи као шахисти и зато тешко пребољева сваки пораз. Много година касније признаће да се за сваки меч изузетно припремао по четири месеца помно проучавајући бројне партије својих противника. Он је први светски шампион који, поред игре, анализира и психологију свог партнера трудећи се да и ту открије слабе тачке.

Давид Бронштајн упушта се у посебан „психолошки рат“ још пре почетка меча стављајући замерке на све примедбе светског шампиона. Током самог меча такође води рачуна о свим ситницама које би могле Ботвиника да избаце из равнотеже. Тако стоји за таблом, пије чај на сцени и слично. Можда онима који никада нису играли шах овакви потези могу изгледати неважни, али је чињеница да је већина шахиста врло осетљива у тренуцима крајње психичке напетости. Један од великих играча Акида Рубинштајн није желео да настави партију ако би приметио муву у сали, Фишер је тражио посебно осветљење и столицу, Бенке је носио тамне наочаре када је играо са Таљем, а мање-више је познато какви су све инциденти избијали за време меча између Корчноја и Спаског у Београду. Шта тек рећи за сусрет Карпова и Корчноја на Филипинима!

Али, да не дуљимо, Бронштајн је почео а Ботвиник је тек у 22. партији успео да изједначи резултат. Меч се завршио са 12:12 (сваки је добио пет партија уз 14 ремија), а титула је остала Ботвини-

ку јер су тако предвиђале пропозиције.

МЕЧЕВИ СА СМИСЛОВОМ

Васја Смилов победио је на II турниру кандидата у Цириху 1953. године са два поена предности испред Бронштајна. Тако је стекао право да буде други изазивач Михаила Ботвиника.

За разлику од Бронштајна, Смилов је поступао са светским шампионом с много више поштовања иако су њих двојица имали неке „старе рачуне“ још из предатних дана.

Меч је одржан 1954. у Москви и поново се завршио нерешеним исходом 12:12 мада је био још борбенији од претходног јер је сваки од противника добио по седам партија! Ботвинику је остала титула најбољег! За овакве мечеве такав резултат је права реткост.

Смилов побеђује и на III турниру кандидата у Амстердаму две године касније, овог пута испред Паула Кереса, и тако поново „изазива“ Ботвиника. Тај други међусобни меч 1957. добија Смилов са 6:3 у победама уз 13 нерешених партија. Михаил Ботвиник први пут губи титулу и користи право шампиона да тражи реванш годину дана касније. Тај трећи међусобни сусрет добија Ботвиник са 7:5 уз 11 „ремија“ и тако враћа титулу.

НИСАМ ГА ПОЗНАВАО

Михаил Таљ, „гусар из Риге“, драма темеље шаха својим начином игре. Он је комбинатор без премпа у историји. Можда његове „жртве“ и нису увек коректне, али њихово психолошко дејство на противника је такво да оне готово увек доносе резултат.

Таљ побеђује 1959. на IV турниру кандидата одржаном на Бледу, у Загребу и Београду. Са 23 године он је играо таквом жестином да је просто „самleo“ противнике: против Глигорића, Олафсона (садашњег председника ФИДЕ) и Бенкеа по 3,5:0,5 а младог Роберта Фишера туче чак са 4:0! Против директних ривала, пак, има мање среће: против Кереса 3:1, Петросјана 2:2 (четири ремија) и губи од Смилова 2,5:1,5. Ипак је први са поеном и по више од Кереса и тако стиче право на меч са Ботвиником.

Свој пораз Ботвиник је касније правдао „недовољ-

ним познавањем игре Таља“ али је у то тешко веровати јер је велемајстор из Риге сигурно био предмет његовог помног изучавања.

Кончан резултат добијен је већ после 21. партије: Таљ 12,5 — Ботвиник 8,5 поена! По други пут Ботвиник губи титулу.

Поново користи право реванша и тек ту показује своју праву шаховску снагу: иако је Таљ 25 година млађи, тако се добро припремао да у реваншу, 1961. године, побеђује са пет поена разлике: 10:5 у победама и по трећи пут постаје првак света!

ГУБИТАК ТИТУЛЕ

Последњи турнир кандидата одржан је 1962. године на Куракау. Овог пута је први Тигран Петросјан, пола поена испред Кереса и Ефима Гелера. Таљ је иступио са турнира, а Фишер је заостао читава три поена.

Последњи пут седа Михаил Ботвиник да брани титулу 1963. против 18 година млађег Тиграна Петросјана. За разлику од Таља, Петросјан игра гранични шах готово непробојне одбране. Ботвиник не може да нађе пут до победе и коначно губи титулу светског шампиона коју је, са два прекида, држао 15 година. Петросјан је победио са 5:2 у добијеним партијама.

За своје шаховско стваралаштво Михаил Мојсејевич Ботвиник добио је 1957. године Орден Лењина. Његово име надживеће његову титулу јер ће остати појам доброг шахисте још много година касније.

Своје успехе у шаху и науци дугује огромној енергији коју улаже у оно чиме је преокупиран. За шаховским столом има незадрживу жељу за победом.

Михаил Мојсејевич Ботвиник обележио је читаву једну епоху у развоју шаха и дао јој свој печат. Своје огромно искуство данас преноси на млађе и кроз њихове резултате доказује да, иако је зашао у осму деценију живота, још и те како добро прати савремена збивања у шаховском свету.

Годолуб Марковић

БИБЛИОТЕКА У КАШИЧИЦИ

Пре двадесетак година у једном енглеском часопису био је објављен чланчић о дванаест најмањих књига на свету. На снимку приложеном уз чланак била је приказана кашика напуњена тим књигама. Међу њима се налазила књижица стихова Роберта Бернса, зборник ирских и шкотских песама с нотама, устав Француске, речник енглеског језика с дванаестак хиљада речи.

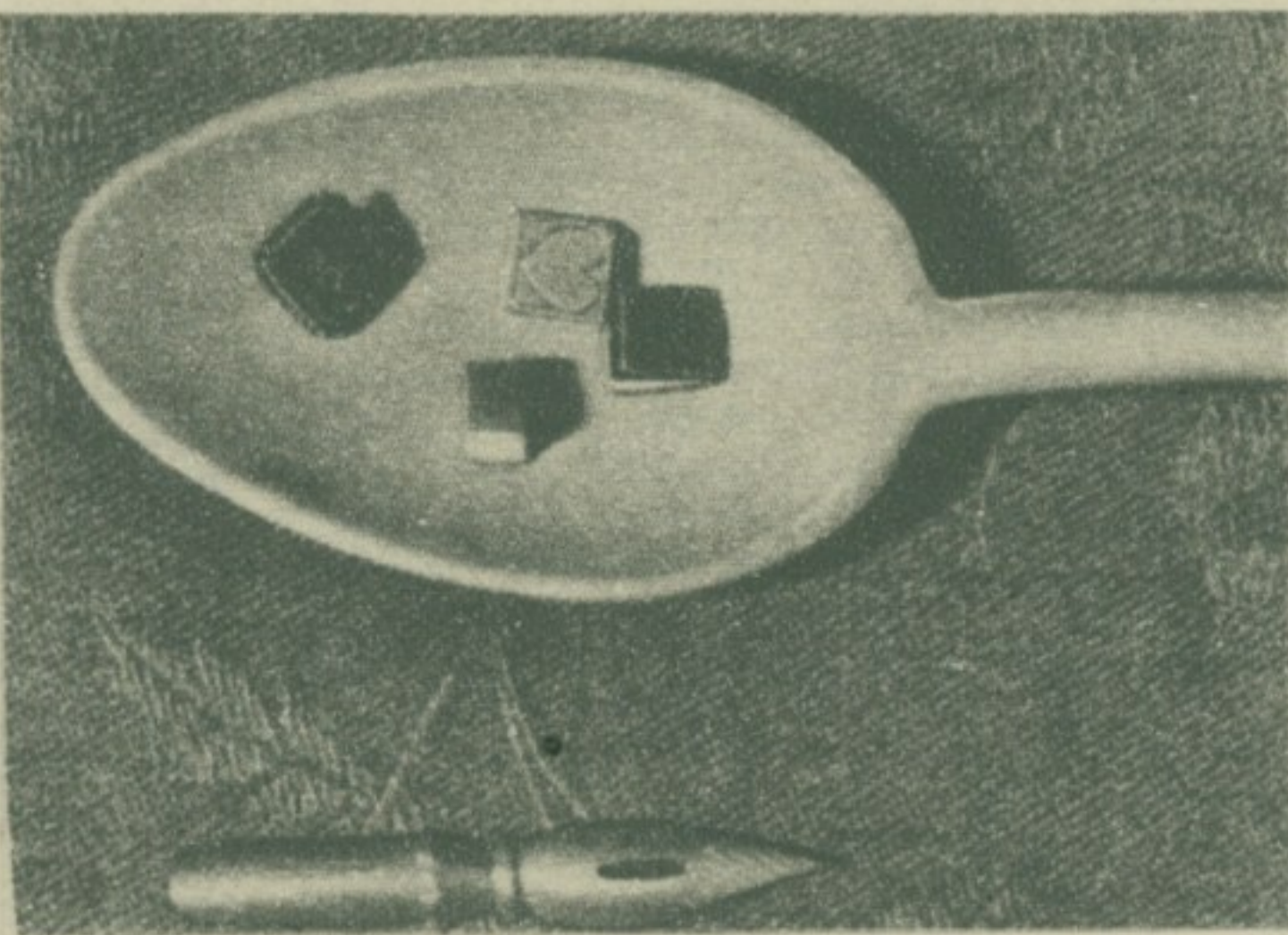
То, међутим, нису најмање књиге на свету. Постоје књиге толико мале да се читава библиотека може сместити не у кашичику којом се једе супа већ у чајну кашичицу. Један московски колекционар има у својој збирци три књиге чије су размере пет са пет милиметара. У једној од њих штампана је молитва „Оче наш“ на шест језика. Књижицу је издао Гутенбергов му-

књижицу „Заклетва олимпијца у Греноблу“ израдили су француски графичари. Текст заклетве је на седам језика. У књижици, кроз јаку лупу, може се прочитати: „Заклињемо се да ћемо за време Олимпијских игара бити часни борци и да ћемо поштовати правила игара. Витешки ће-

двоструким заштитним футролама. Уз сваку футролу приложена је и јака лупа.

Средином шездесетих година Јапанци су превазишли Европу, у изради минијатурних књига. Године 1966. да би испитали где је граница смањивања штампарских слова, Јапанци су издали четири микрокњиге. Једна од њих, књига стихова, има размер 2,8 са 4 милиметра, а остале три 3 са 4 милиметра. Јапанци су успели да смање штампарска слова на 0,635 милиметара.

У микроминијатуризацији књига (и такав израз почео је одавно да се употребљава) Јапанци су потукли и сопствене рекорде. Наиме, они су недавно објавили књижицу која у најбуквалнијем смислу речи може да прође кроз иглене уши. Књижица има 160 страна, написана је језиком цветова — симболичан текст где цртеж појединих цветова има сасвим одређено значење. Микроминијатурна књижица може да се чита само помоћу јаке лупе која се добија уз њу.

зеј у Немачкој. Исти издавач објавио је и другу књижицу из ове збирке и у њој се на шеснаест језика понавља одштапано: „Велим те“. Трећу

мо се борити за част наше екипе, у славу спорта“.

Све ове три књижице, повезане у кожу са златотиском, налазе се у

ЗИМСКО-ЛЕТЊА ОДЕЛА

Ускоро нећемо морати ни зими да се ушупкавамо у топлу одећу, ни да се за топлих дана разголићемо. Наша одела ће се сама прилагодјавати времену.

Поменути тврдњу најозбиљније износе представници једне њујоршке фабрике текстила чији су експерти већ успели да произведу тканину импрегнирану хемијском супстанцом која је изузетно осетљива на промене температуре. Како се то овај нови текстил понаша кад региструје пад или раст температуре? Изложен топлоти он се шири при чему се ткање растеже пропуштајући више ваздуха, док се на хладноћи — логично — скупља, ткање се згушњава и задржава топлоту.

Једноставно? Не баш онолико колико вам се можда чини јер произвођачи предвиђају да ће се суперодећа на тржишту појавити негде крајем осамдесетих година. Ваљда „хемо-текстил“ још није сасвим увежбао оно „растегни се, скупи се...“.

Добро смишљено и успешно започето бекство добило је лош обрт. Пуковник Греим Ворак, главни лекар Прве британске ваздухопловне дивизије, дошао је до овог сазнања док је згрчен лежао у свом тајном скло-

ништу на тавану болничке бараке у Еплдурну, у Холандији.

Тог јутра касног октобра 1944. до њега су кроз плафон допирали пригушени гласови Немаца. Ворак је напето прислушкивао разговора. Иако није знао немачки, ипак му је оно што је успео да разуме било довољно да закључи да се налази на територији коју непријатељ још увек чврсто држи у својим рукама.

Судећи по именима места која су Немци помињали, британске трупе биле су и даље с друге стране Рајне, тешко и споро напредујући дуж добро утврђене немачке одбрамбене линије. Можда ће проћи још недеља или чак месеци док продру до Еплдурна, а докле му прети сигурна смрт од глади и жеђи. Да ствар буде гора, ово је већ други пут како је кренуо у подухват који је обећавао да буде успешан а завршио се поразно.

СКЛОНИШТЕ У КРОВУ

Прву горчину неуспеха Ворак је искусио месец дана раније, пошто се са војницима Прве ваздухопловне армије падобраном спустио код Арнхема. Сви су веровали да ће овај удар иза немачке одбрамбене линије послужити крај другог светског рата. Падобранци спуштени код Арнхема, заједно са онима који су добили задатак да се истовремено спусте код Нијмегена и Ајндховена, требало је да заузму мостове на рекама Масу, Валу и Рајни што би савезничким снагама олакшало напредовање до равница северне Немачке, а потом Рура и савог срца Немачке.

Међутим, операција названа „Маркет гардн“ ни издалека није испунила очекивања. Падобрански десант успео је само код Арнхема, па и ту је Воракова дивизија наишла на неочекивано јак, готово очајнички отпор Немаца. Храна и муниција су убрзо почели да понестају, па су британски војници били приморани да се повлаче. Преко две хиљаде падобранаца успело је да се пребаци на територију коју су држале британске трупе, али је велики број ипак остао на непријатељском тлу, рањен или заробљен.

Ворак је, као што му је дужност налагала, остао уз рањенике, па је тако и заробљен. Док је у болничким баракама у Еплдурну даноноћно збрињавао рањенике и припремао их за транспорт у Немачку, често је помишљао на бекство. Неки од млађих лекара и лакше рањених војника успели су да побегну из логорске болнице.

Међутим, Ворак је као главни лекар био под сталним присмотром, а и кад би успео да умакне, Немци би то врло брзо приметили. После дугог размишљања прихватио је решење које му се учинило једино могућим. У крову бараке у којој је радио открио је простор где би могао да се сакрије и сачека долазак британских трупа. Унапред је тамо склонио храну, воду, ћебад и остале потрешштине.

Средином октобра, када је и последњи британски рањеник напустио Еплдурн, Ворак се попео у своје склониште. Са југа су већ допирали одједи битке, па је рачунао да је довољно да се притаји само неколико дана.

Насупрот Воракском предвиђању, боравак у склоништу продужио се на две недеље, а ослободиоци су још увек били далеко. Хране и воде било је све мање, а тело га је страховито болело јер је простор био тако мали да је по цео дан лежао згрчен и није смео ни да се помакне да га неки неопрезан шум не би одао. Немачки официри који се после његовог нестанка доселили у бараку није ни сањао да му се бегунац налази — изнад главе.

Понекад када је просторија испод била празна, Ворак је силазио да протегне згрчене удове. Ипак, био је то велики ризик, а није могао да рачуна да ће га срећа увек служити. Када је 28. октобра ујутру сазнао још и вести са

фронта, одлучио је да покуша да се извуче из Еплдурна, пређе непријатељску територију и Рајну и дође до британских положаја.

СМЕО, АЛИ ОСТВАРЉИВ ПЛАН

Следеће ноћи Ворак се спустио са тавана и припуњао прозору. Напољу је све било тихо, али је месечина била сувише јака. Таман када је хтео да отвори прозор, угледао је стражара који је стајао само метар даље. Брзо се повукао и сакрио испод стола напето ослушкујући стражареве кораке. Када му се чинило да се удаљио, Ворак је брзо пришао прозору, отворио га и искочио. Успело му је да неопажено шмугне у сенку бараке.

Претрчавајући од једног до другог осенченог места, Ворак се прикрао огради и утрчао у високу траву. Наставио је да пузи дуж ограде тражећи отвор да се провуче. Најзад се нашао напољу. Четрдесетак метара даље шетао је други стражар. Ворак се пребацио до зидина напуштене фабрике а онда заклоњен наставио даље.

Читава ту ноћ пешачио је преко поља, следећи пругу за коју је знао да води према југу и месту Еде. Начуо је да се тамо још увек скрива група британских падобранаца који чекају прилику да се пребаци преко Рајне, па је намеравао да им се придружи.

Дан је провео сакривен у шуми. Упркос киши и хладноћи, одмор му је добродошао. После две недеље непомичног лежања на тавану, дуготрајно пешачење представљало је велики напор. Следеће вечери наишао је на малу сеоску кућу. Прозор је био осветљен, иза њега су допирали пријатни девојачки гласови и смех. Када се сасвим приближио, угледао је две младе, лепушкасте Холанђанке како послују по кухињи.

Био је свестан да не треба прилазити кући, јер је унутра могло да буде и Немаца, а поред тога могао је и ужућане да доведе у неприлику. Ипак, насмејана лица девојака уливала су му поверење, па је без много размишљања принео руку окну и откуцао Морзев знак за V као „викторија“ (победа) — знак који је био познат широм окупираних Европе. Једна од девојака одмах је отрчала да му отвори врата.

Није било никакво чудо што се девојка кад га је угледала уплашено тргла. Онако необријан, са црвеном падобранском беретом на глави, изгледао је као скитница. Међутим, убрзо се испоставило да Ворак није могао да изабере боље место да затражи заштиту и помоћ. Породица Реинтових, чија се кућа налазила у близини села Отерло, била је повезана са холандским покретом отпора

и често је скривала бегунце.

За овакве прилике Реинтови су били и посебно опремљени. У оближњој шуми имали су „гостинску собу“ — пространу, добро камуфлирану земуницу са отвором за вентилацију и резервом хране. Били су веома пажљиви и љубазни домаћини, па се Ворак одавно није осећао тако сигурно и пријатно. Ипак, што је време одмицало постајао је све узнемиренiji. Непрестано је размишљао о опасности којој се Реинтови због њега излажу.

Лакнуло му је так када је после десетак дана дошао Пијет фон Арнхем, који је одржавао везу са друговима из покрета, и обавестио га да ће ускоро моћи да крене даље. Требало је да сачека водиче који ће га одвести до места у близини градића Еде где се крију остали бегунци. Другови из холандског покре-

ДЕСЕТ КИЛОМЕТАРА МЕСЕЧНО

ВОРАН ЈЕ БИЦИКЛОМ СРЕЋНО СТИГАО ДО МЕСТА ГДЕ СЕ СКРИВАЛО 109 БРИТАНСКИХ ПАДОБРАНАЦА. ПОДЕЛИЛИ СУ СЕ У ЧЕТИРИ ГРУПЕ И КРЕНУЛИ ПРЕМА ОБАЛИ РАЈНЕ КАД ИХ ЈЕ ПРЕСЕКАО ПОВИК: — ХАЛТ! ХАЛТ!

та отпора поделише им оружје и помоћи да чамцима пређу Рајну.

— То је смео, али остварљив план — уверавао га је фон Архем.

Додуше, Немци су у последње време пажљивије контролисали обалу Рајне због честих упада британских патрола. Ипак, свега три недеље пре тога, 150 бегунаца успело је да пређе реку. Ворак се зато надао да би план могао поново да успе.

СТОЈ! КО ИДЕ?

Десетак ноћи касније Ворак је лежао усред шуме, лица загњуреног у земљу, док су око њега фијукали мети и забадали се у влажно тле. Шумом се одјекивале експлозије гранате, штектање митраљеза и крици рањеника. На само километар од обале Рајне бегунци су наишли на немачку заседу.

Све до тог тренутка бекство се добро одвијало. Од земунце Реинтових Ворак је бициклом срећно стигао до места где се скривало 109 британских падобранаца. Поделили су се у четири групе и кренули према обали. Воракова група кретала се у колони узаном шумском стазом

кад их је близу реке пресекао немачки повик: — Халт! Халт!

Те ноћи само седморица бегунаца успела је да пређе Рајну, неколико их је погинуло, а већина похватана. Само шачица људи, а међу њима и Ворак, успела је да умакне Немцима.

Очајан и обесхрабрен, Ворак се враћао према О-терлу. Крајем новембра поново се нашао у „гостинској соби“ Реинтових, где је нестрпљиво чекао нову прилику да пређе Рајну. У неколико следећих покушаја морао је у последњем тренутку да одустане јер би увек искрсле нове тешкоће: једном је то била снажна олуја, други пут сувише јака месечина, потом опасна струјања или би га људи из покрета отпора упозорили да су Немци појачали контролу.

Тек почетком фебруара 1945, три месеца пошто је побегао из Еплдурна, Ворак се најзад укрцао у ка-

ну који се опасно љуљао на узбурканој реци и заједно са Холанђанима Липијем и Јаном кренуо на двадесет километара дуг пут до слободе.

Био је то најнапорнији део Вораковог дугог бекства. Док су се веслајући у кануима борили са устала-саном водом, струјама и ветром, непрестано су били у опасности да буду примећени са обале дуж које су се низала митраљеска гнезда и осматрачнице са рефлекторима. У једном тренутку били су приморани да се завуку у шипражје поред обале и да, лежећи у кануима, сачекају да прође невреме.

Последњи део речног пута био је и најопаснији. На месту на којем је између обала саобраћала скела речно корито се нагло сужавало, а са обе стране уздизали су се велики бетонски бункери. У борби са воденом стихијом већ су били изгубили два кануа. Ворак се пребацио код Ја-

на у једини преостали, а Липи је остао на обали да сачека Јанов повратак.

Тада су Ворак и Јан завеслали тако снажно да се при сваком замаху из дрвених весала чуо пуцањ, као из пиштоља. Док су пролазили испод бункера, Ворак је стезао зубе од бола у длановима који су били прекривени пликовима. Кад их је пошто су се удаљили одвојио од весла били су потпуно криви.

Нешто даље низ обалу утледали су ушће потока и управили кану у том правцу. Само што су закорачили на обалу, из мрака је изронила силуета и откочила пушку.

— Стој! Ко иде?

Кад је чуо глас Ворак се готово онесвестио од умора, наглог олакшања и среће. Пред њима је стајао стражар — британски војник који је чувао територију коју су заузеле британске трупе.

Љ. П.

АЗРА

Двоструки албум групе АЗРА (одакле је узета и ова песма) назван је „Сунчана страна улице“. Садржи 24 песме од којих бар половина није „сунчана“ јер садржи веома песимистичка и резигнирана размишљања о животу. Душа овог пројекта је гитариста и певач **Бранимир Штулић**, који је уједно и композитор и писац већине песама. Остали сарадници су били: **Борис Леинер**, бубњеви и вокал, **Мишо Хрњан**, бас и вокал, **Мирослав Седан-Бенчић**, сансофон, **Фрањо Влаховић**, труба, тромбон, **Никола Сантро**, тромбон, **Младен Јуричић**, хармоника. Продуцент је био Бранимир Штулић, тано да је тиме заокружио своје ауторство.

ПЕСМА НЕДЕЉЕ ПИТ—И ТО ЈЕ АМЕРИКА

Музика: Бранимир Штулић

Текст: Миле Рупчић

Изводи: група АЗРА

Америка није рад и зној
постоје Холивуд и Френки
бој,
дизниленд, безбол и
рокенрол.

Године очаја, године наде
једни руше, а други граде,
пролазе ратови и падају
владе

Питове руке нису више
младе.

Од Аљаске до Мексика

то је она друга слика
Пит — и то је Америка!

У буџи, у ларми, у руднику
на фарми
Питове руке нису више
младе
шездесет година за дслар
раде.

А негде далеко у Илиноји
надгробна плоча стоји
и празан ковчег чека
да Пит стигне издалека.

Од Аљаске до Мексика
то је она друга слика
Пит — и то је Америка!

Када уморан заспе
и више се не пробуди
једино за чиме жуди
је да

умјесто блаженства раја
види зору како руди
и сунце старог краја
од Аљаске до Мексика

НАША КАРИКАТУРА

ИГИ ПОП

ИЗЛОГ НОВИХ ПЛОЧА

KIM WILDE
(RAK 2C 068 64438)

Кажу да је Ким Вајлд тренутно нај-популарнија и најлепша певачица западне Европе пред којом стоји лепа будућност. Називају је и Лолитом нашег доба, делује изазовно, сензуално, помало дивље, суверенс влада млади-

ћима у првом, дивно пева — једном речју, лако може да залуди. Албум је издала под својим именом, углавном у оквиру новог таласа. Најлепше песме су „Young Heroes“, „Everything we know“, „2-6-5-8-0“ и др.

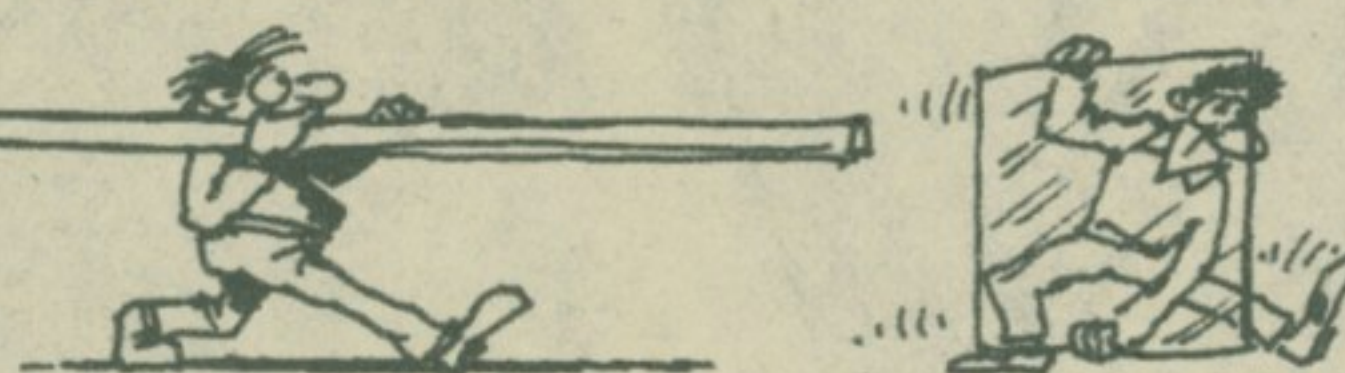
**ADAM THE ANTS:
KINGS OF THE WILD
FRONTIER (EPIC 37033)**

„Краљеви дивље границе“. Адам и група Антс поседују ретку комбинацију концептуалности, имиџа и складности.

МОЈ ИЗБОР

Зовем се Вања
Бојанић и ученица
сам основне шко-
ле из Чановца.

Јављам се са
жељом да објави-
те мој избор од
десет пјесама ко-
је бих понијела на
пусто острво.

ДОМАЋЕ

1. ИМЕ ДА ДА —
Идоли
2. ЗАШТО СУ
ДАНАС ДЕВОЈКЕ
ЉУТЕ — Идоли
3. КАД СИ МЛАД
— Филм
4. НАСТАВНИЦЕ
— Зана
5. ДА МИ ЈЕ БИТИ
МОРСКИ ПАС —
Метан

STRANE

1. JAILHOUSE ROCK
— Elvis Presley
2. ACID QUEEN —
Tina Turner
3. GIMME! GIMME!
GIMME! — Abba
4. KASHMIR — Led
Zeppelin
5. SAILING — Rod
Stewart

ОМЛАДИНА 82

Још један доказ да се ова година полако приближава свом крају јесте и припрема за омладински фестивал у Суботици који ће се одржати маја 1982. Биће то 22. смотра омладинског музичког стваралаштва, а организатори су врло озбиљно схватили свој задатак, па су већ сада почели с припремама. И овога пута организацију ће спровести Радио-Телевизија Нови Сад и Дом омладине и пионира из Суботице. Расписан је конкурс за неизвођене и необјављиване композиције свих жанрова популарне музике (рок, шлагери, родољубиве и бригадирске песме, цез-рок и тд). У

аутора. Право учешћа на конкурс имају аутори који су млађи од 30 година.

Поред овог музичког конкурса биће организован и конкурс младих стваралаца поезије, с том разликом што се ови радови (текстови песама у 4 примерка) могу слати касније — све до 1. марта 1982. на исту адресу.

Да вас подсетимо: до сада је на конкурс у току ове две деценије послато преко 12.000 композиција и песама! Само ове године за „Омладину 81“ било је послато преко 620 композиција, али је жири био прилично строг па је изабрао свега 14, док су остали

композицијама треба да дође до изражаја савременост тематике, како у тексту тако и у музици. Пожељно је да текст и музика буду инспирисани животом и радом наше омладине.

Радове треба доставити на адресу: ДОМ ОМЛАДИНЕ И ПИОНИРА СУБОТИЦА, Харамбашевића 4, са назнаком за фестивал „Омладину 82“ најкасније до 31. децембра 1981. Композиције морају бити достављене на магнетофонској траци или касети уз коју могу бити приложене ноте са хармонијама и текстом. Текстови се прилажу посебно у два примерка. Радови се потписују пуним именом, презименом и адресом аутора уз назначен тачан датум рођења

учесници били наизмање позвани.

Таква строгост у избору оправдава се жељом да фестивал у Суботици буде што квалитетнији и да само најбоље песме буду снимљене и емитоване. Да би избор за следећу годину био што демократскији, одлучено је да рад жирија буде потпуно јаван и да приликом одабира најбољих могу присуствовати сви заинтересовани.

Занимљиво је да је овогодишњи победник фестивала била београдска група ПЕТАР И ЗЛИ ВУЦИ која је тек накнадно била позвана да учествује. Чланови ове групе су били комплетни аутори музике, текста, аранжмана као и извођачи композиције „Погледај у огледало“.

Од прве ноте се намећу слушаоцу који бива опчињен њиховом музиком. Појаву овог албума упоређују са ЛП плочом „Ziggy Stardust“ Дејвида Боуија. Пре девет година Дејвид је њоме потпуно збунио публику, уплашио музичке уреднике на радију који нису смели да је емитују, али је то истовремено био катапулт који је Боуија изабацио у први план. Непрестано се мењајући као музичар и као личност постао је величина у поп-свету. Нешто слично прогнозирају и Адаму и овој плочи, али је само питање има ли он капацитет једног Боуија? Три песме са албума „Kings of wild frontiers“ заузимају прва три места на енглеској топ-листи, албум је на врху аустралијске листе — све то не може остати без утицаја и у Америци. За сада се цитира стих из једне Адамове песме: „Не морате нас волети данас, али ћете морати да нас слушате сутра“.

UB 40 PRESENT ARMS (EPIC 85216)

„Садашње оружје“ групе UB 40 изгледа да уопште неће бити убојито. Плоча је наишла на различиту критику, а нарочито су опори француски музички часописи. У једном од њих смо прочитали: „Слушајући ову плочу, морао сам да положим оружје. Нисам могао да саслушам музику а да при том не отворим фрижидер, заврнем славину, прелистам бачене новине и с времена на време баћим поглед на грамофон. Група која ми је била толико симпатична овог пута је остала без маште. Непрестано понављање мотива полако је прешло у до сада. Могу да разумем да неко жели да попири кез и реге, али да се при том не деси баш ништа, да изостане свика реакција слушаца, да се темпо не мења, да се музика не мења — то све изазива разочарање уместо одушевљења“. Уз то још додајте „синдикални“ омот и слика је потпуна.

ФОРМУЛА 4 ПОНОВО НА (МУЗИЧКОЈ) ПИСТИ

Иако постоји више од десет година, сарајевска група ФОРМУЛА 4 није била тако активна у студију као што је била на сцени. Кажу да су у протеклим годинама одржали око 1.500 концерата широм Југославије, али су издали свега два сингла „Какво вече“ (1976. године) и „Млади смо, млади ми“ (1979.) И ово лето су искористили да се друже са бригадирима на радним акцијама „Сарајево 81“, „Шипад 81“, „Босански Брод“, „Козара“, „Зворник“ итд. али је истовремено започето снимање материјала за први албум, као и за трећи сингл који садржи две родољубиве песме „Маријо мајко“ и „Да се љубав у цијелом свијету роди“.

За сада ФОРМУЛА 4 ради као „формула 3“ јер је протеклу годину оргуљаш Дамир Беговић провео у ЈНА па се његово накнадно укључивање тек очекује. Стална екипа ФОРМУЛЕ је: Љубиша Рацић, соло гитара, вокал и вођа групе, Јосип Башић, бас и пратећи вокал и Армин Бујак, бубњеви.

Контакт адреса: ФОРМУЛА 4
Олге Ивковић 1а/3
71000 Сарајево

ЧИТАОЦИ ЈАВЉАЈУ...

ВЕСТИ ИЗ МОСТАРА

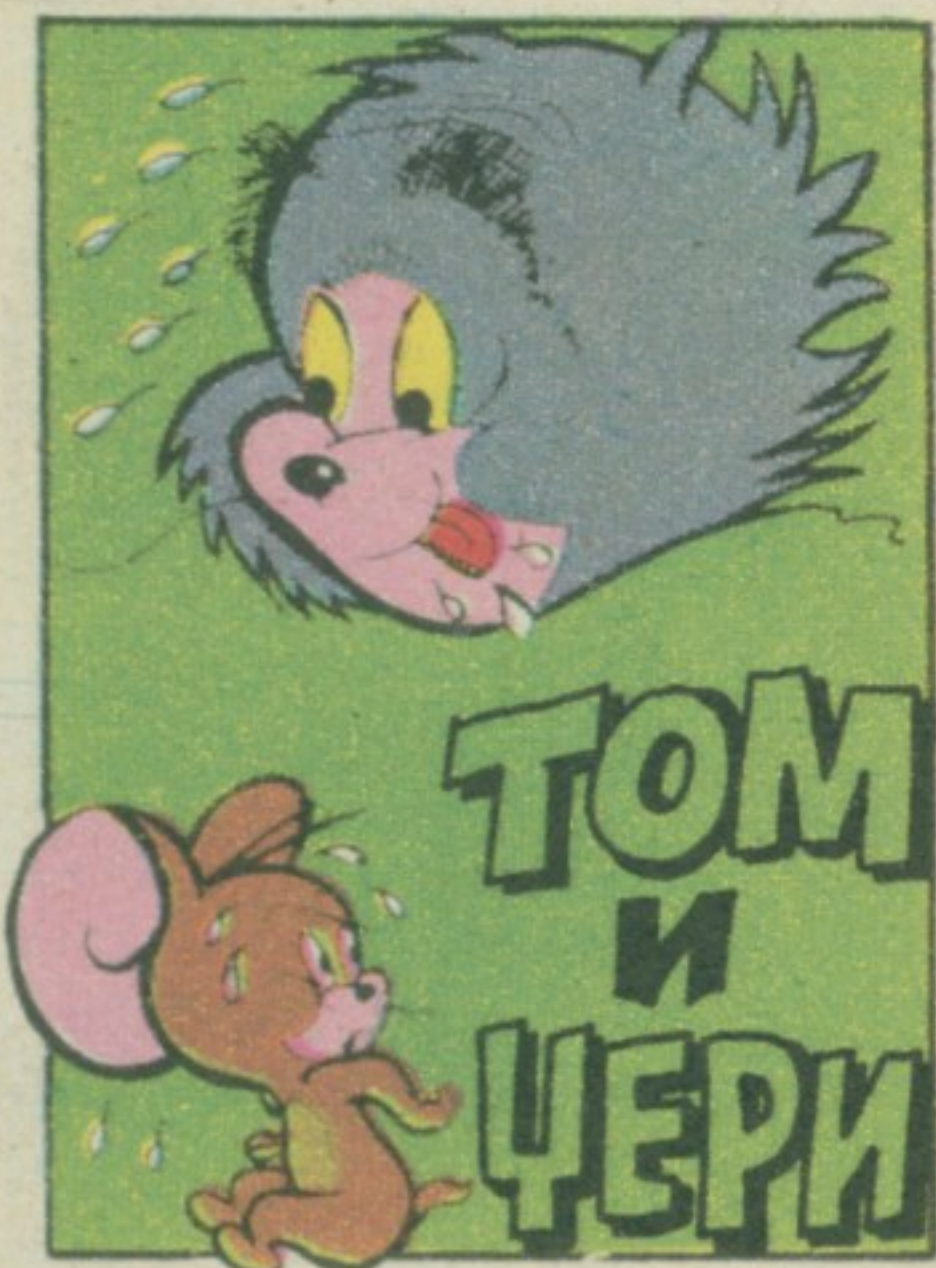
Прије неколико мјесеци у Мостару је основана група ВРЕМЕПЛОВ. Чланови су Карло Сушац, соло гитара и вокал, Драго Ђорић, бас и вокал, Биро Панџа, бубњеви. То је веома талентована група која је иза себе оставила већ неколико успјешних наступа на игранкама у школи и по мањим мјестима око Мостара. Имају неколико својих композиција али претежно свирају музику новог таласа. Узор им је „Прљаво казалиште“. Сви чланови ВРЕМЕПЛОВА су иначе редовни читаоци „Политикиног забавника“.

Невенка Бегећ,
Рударска 128
79000 Мостар
(Хонорар 150 динара)

Kolinska

Датум рођења

DIST. EDITORS PRESS SERVICE, INC.

GOOT
& KAY

ЛЕГЕНДЕ О НАШИМ МЕСТИМА

КРАТОВО

— УЗАЛУД ТИ ЈЕ СВЕ, ВОЈВОДО: ЋУПРИЈА ЋЕ СЕ РУШИТИ СВЕ ДОН У ЊУ НЕ УЗИДАШ СЕНКУ СВОЈЕ СЕСТРЕ ЛЕПЕ РАДЕ — РЕКАО ЈЕ У СНУ МОЋНОМ ВЕЛМОЖИ ТАЈАНСТВЕНИ ГЛАС.

Н и много већи градови немају толико и таквих мостова као Кратово, древна рударска варошица у североисточној Македонији. Смештена на дну кратера прастарог, давно изумрлог вулкана, опточено прстеном голих брда која су давно била ужарена лава, Кратово је некад било развијен рударски, трговачки и занатски центар познат надалеко међу путницима, трговцима, неимарима. Кроз њега су пролазиле разне војске и војсковође, једне градећи, друге рушећи, али град је ипак остао жив и свој. На необичном месту, тако да нема коте одакле је људско око може целу да обухвати, са кратером утканим и у своје римско име Кратискара, од чега је дошло данашње Кратово, ова варош живо писних кућа, старих кула и богате историје још погледу и корањима посетиоца нуди своје бројне мостове. Сви грађани изузетно вешто, од чврстог камена којег овде има у изобиљу, витких лукова смело избијених над дубоким кањонима, они су главна знаменитост овог краја богатог разним рудама, оскудног баштама и превојима, печалбарске и устаничке традиције, разиграног у песми и тако живог у легендама.

Један од њих је и данас присутна у машти и речитости најмлађег кратовског нараштаја, она о Радином мосту испод којег танким ланом протиче речница Манцева.

МОЛБА ПРЕД СМРТ

Има неколико легенди о овом месту и у све су уплетена имена војводе Раде и његове сестре такође Раде. Једна, најкраћа, казује да је на месту где су побијена два стуба, носача моста, с обале на обалу Рада прескочила реку на коњу. По храброј и вештој девојци доцније је и мост добио име. Али, у другим приповедањима Рада уопште није овако силна. Напротив...

До пре неколико деценија на високој стрмој обали изнад Манцеве уздизале су се рушевине старог замка чију је градњу народ приписивао војводи Ради. У том каменом здању живела су три брата са „верним љубама“, имућни и властелинског рода. Браћа су трговала, путовала, ратовала. Али, на реци испод зидина њиховог дворца није било моста, а без њега у невољи је и путник, и трговац, и ратник. Тако су одлучили да га саграде.

Неимари су дању клесали камен и градили мост. Али, што они по-

дигну за сунчева хода, ноћу виле разграде. Тако данима и ноћима: они граде, виле разграђују. Препознајете мотив из народне песме о зидању Скадра на Бојани.

Усну браћа чудан сан: као непознат глас им каже да се мост подићи неће све док се у један од два његова стуба не узиди једна од њихових жена које су имале одређен редослед доношења обеда градитељима.

Старији и средњи брат, и поред задате речи, не издрже и својим супругама кажу да не долазе на градилиште јер их чека зла судбина. И кад је био ред на најстарију снаху да носи ручак неимарима, изговори се пред јетрвама да мора остати код куће да пере рубље. Слично поступи и средња: она је морала да храни дете.

Најмлађа Рада, чији је муж једини одржао реч и није јој рекао ништа не знајући шта је очекује на мосту чијој су се градњи моћне виле завериле, однесе мајсторима ручак. Тешка срца они је узидијау у један од стубова, услишивши ње-

ну плачну молбу: да јој међу клесаним каменовима оставе отвор за груди да би и даље могла хранити нејаког сина. Тај слепи прозор још је видљив, као онај на Андрићевој вишеградској ћуприји...

БУДИ МУДАР И ЈАК!

Међутим, трећа легенда о истом мосту по свом садржају и маштовитости надмашује претходне.

Војвода Раде градио је, према предању, замак на обали Манцеве пре доласка Турака. У дому је живео са једином сестром Радом надалеко чувеној по лепоти. Љубав између брата и сестре је и опевана, а то није редак случај у нашој народној књижевности.

У кратовском крају одржало се мишљење да је Ради мост грађен да би преко њега превожен материјал за градњу манастира Лесново, што није без историјске основе. Али, у све се, опет, уплићу снови, виле, машта: време је било муко-

трпно, живело се тешко и лако умирало, а од свега је, бар за кратко, једини бег било приповедање испуњено нестварним.

Гради тако Раде мост, неимари се упињу, али тајанствено моћи вила стубови се ноћу руше. Војвода је упоран и већ љут, а виле јаче и неумољиве. И јави му се једне ноћи, у сну, непознат, тајновит глас:

— Узалуд ти је све, војводо Раде: стубови ће се рушити све док у један од њих не узидаш сенку своје сестре Раде. Другачије обале премостити нећеш...

Кад се пробудио, Раде одмах схвати сву трагедију загонетне поруке: како уградити сенку, а да се с њом међу камене блокове не узиди и биће којем она припада.

Прек и силовит, велможа покуша да се одупре мрачној сили и не говорећи мајсторима нареди да убрзају градњу.

НАД СУНЦЕ ДОНОСИ НОЋ

Али, следеће ноћи, опет у сну, обрати му се поново онај исти глас:

— Не буди луд, војводо Раде! Моћније су виле од твог блага и неимара. И пажљиво слушај: Рада има шеснаест другарица, све девојке по избору, са којима свакодневно везе. Сутра ће, док оне буду иглама пробадале свилу и певале, долетети три бела голуба. На чије крило слети један од њих, та мора да буде узидана и то у онај стуб на који падне њена сенка. Буди мудар и јак, Раде... Тешко је, у несаници, војвода дочекао јутро, тешећи се да злокобни знак у облику белог голуба неће пасти у крило баш његовој вољеној сестри Ради.

Међутим, кад је ујутру дан свануо и усјало сунце, долетеше три бела голуба и наткрилише девојке нагнуте над везом. Један од њих слети право у Радино крило.

Гледајући све са прозора свог дворца војвода Раде ипак бризне у плач: зашто баш у њене скуте?

Намргођен и болан, не говорећи никоме о својој несрећи, пође на градилиште. Рада понесе неимари-ма доручак. Небо јасно, сунце сија и сенка јој паде на десни стуб. Ту је узидијау...

Узбуђен судбином младе и несрећне Раде, кратовски крај је о њој и песму испевао:

Ноћ је лепа, ноћ нечујна, тиха
Небо пуно ројевима звезда,
Славуји су песму запевају:
Теци, реко, теци бистром водом.
Ноћ је лепа, ноћ заносно тиха,
Небо пуно ројевима звезда,
Тужна Рада пева за младошћу
Како рано смрт је уграбила.
Како усне гасну насмејане,
Живот млади чекићем убијен
Кад зидари камењем студеним
Сенку њену у мост су уткали.
Тамо горе, из грмова тамних,
Њу се чује, јасно запева,
Вече свако глас се његов слаже
С гласовима тихих славуја...

Ове легенде исприповедао нам је, а песму чија је мелодија једнака познатој староградској песми „На те мислим када зора свиће“, отпевао Стефан Миладинов, службеник из Кратова.

Забележио: Иван Лончар

Зачува куќа

ПАЈА У "КАМИ-
ОНЦИЈАМА"

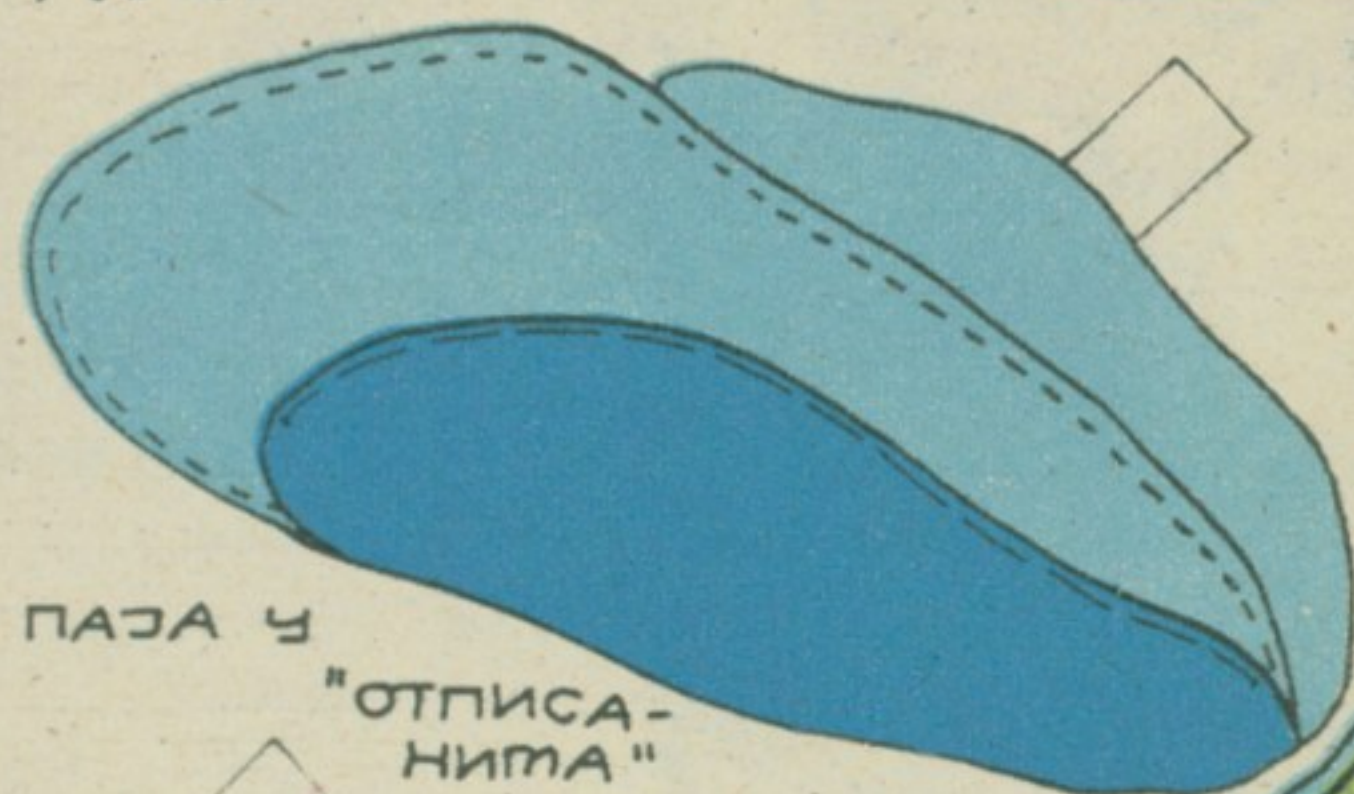
ОБУ
ЕИТЕ

ПА
ЈУ

КАЧКЕТ ЗА
"КАМИОНЦИ-
ЈЕ"

ПРОРЕЖИ-
ТЕ ДУЖ
ДУЖИХ
ЦРТИЦА

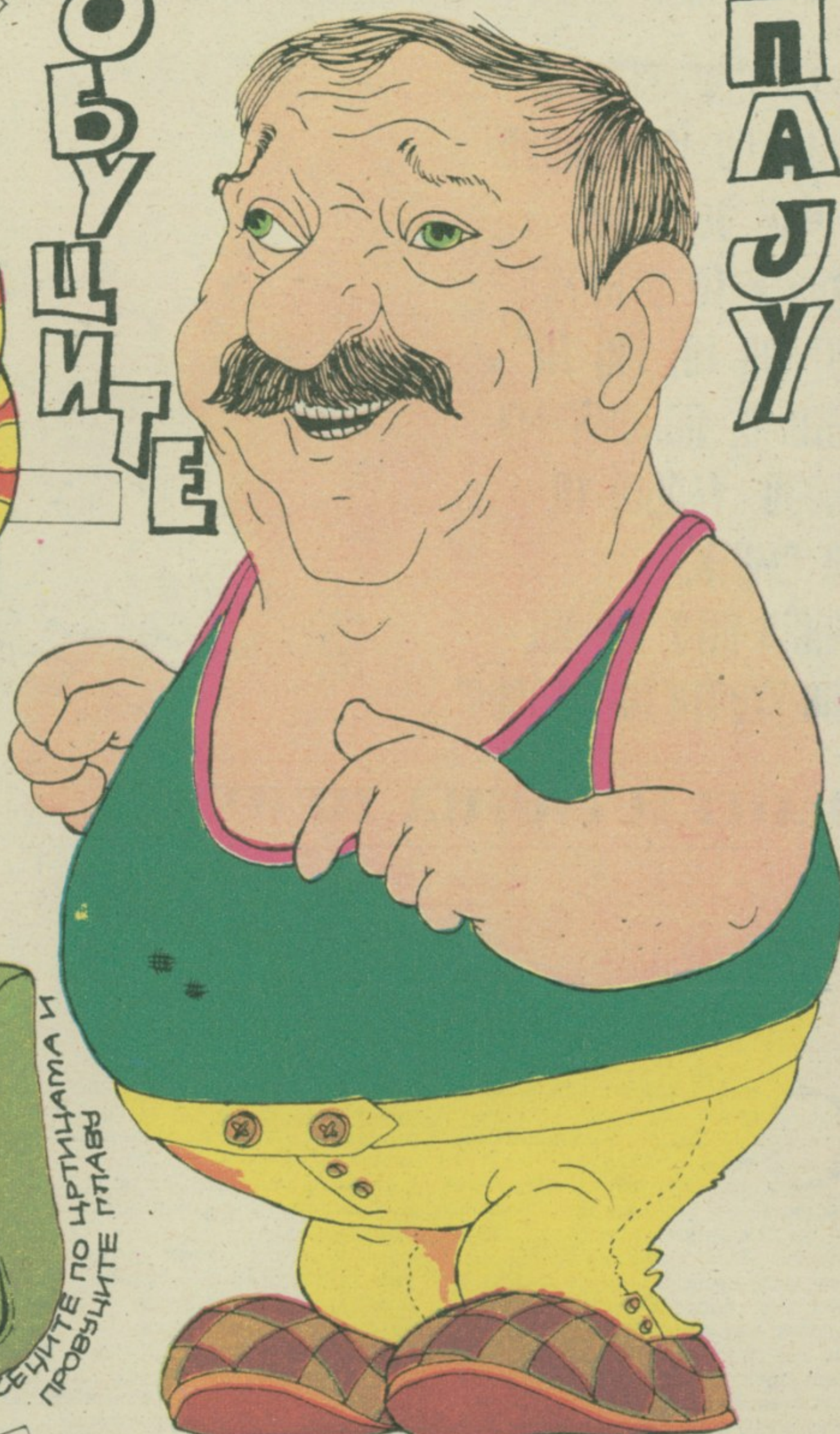
И ПРОВУ-
ЦИТЕ
ГЛАВУ

ПАЈА У
"ОТПИСА-
НИМА"

ТИТОВКА ЗА
"ОТПИСАНИЕ"

ПРОСЕЧИТЕ ПО ЦРТИЦАМА И
ПРОВУЦИТЕ ГЛАВУ

ПАЈА У "УНТЕРЦИГЕРУ"
(ПАЈА ЗАЛЕПИТЕ НА КАРТОН ПА
ИСЕЦИТЕ)

КОЖНА ЈАКНА
ЗА "КАМИ-
ОНЦИ-
ЈЕ"

— Слушај, слушај! —
вриштао је официр.
— Иди за њим,
ухвати га рукама,
задави га, биј га
ногама, поломи му
ребра, ударај га
до смрти,
чини шта хоћеш,
али ухвати тог човека!

ФАНТАСТИЧНА ПРИЧА

Седи, младићу — рече официр.

— Хвала! — младић седе.

— О теби сам чуо говоркања — рече официр љубазно. — Ох, ништа посебно. Твоја нервоза. Ниси баш како треба. Има неколико месеци како сам чуо о теби и помишљао да те позovem. Мислио сам да би било добро да промениш посао. На пример, да одеш преко мора и радиш у некој другој Ратној зони. Посао у канцеларији те убија. Како би било да се вратиш доброј старој борби?

— Не мислим тако — рече млади наредник.

— Шта онда хоћеш?

Наредник слеже раменима и загледа се у руке:

— Да живим у миру. Да видим да су преко ноћи топови на свету зарђали, да су бактерије у бомбама постале стерилне, да су тенкови, изненада, као праисторијске животиње потонули у смрадње јаме. То бих ја хтео.

— То би, наравно, сви ми желели — рече официр. — А сада престани са тим занесењачким причама и реци ми где би желео да те пошаљем. Изабери: Западна или Северна ратна зона. — Официр је ударио по ружичастој мапи на столу.

То ми је био сан!

Наредник је говорио заглаван у руке, окретао их је, загледао прсте:

— Шта би ви официри радили, шта би мушкарци радили, шта би

свет радио када би се сви пробудили сутра, а топови били претворени у љуспасте зарђале рушевине?

Официр је увидео да мора да буде пажљив са наредником. Мирно се насмејао.

— То је занимљиво питање. Волим да разговарам о таквим теоријама. Мој одговор је да би дошло до опште панике. Свака нација би помислила да је једина она ненаоружана нација на свету и кривила би своје непријатеље због несреће. Дошло би до таласа самоубиства, залихе би се испразниле, милиони би били унесрећени.

— Али, после тога — рече наредник — пошто схвате да је истина да је свака нација ненаоружана и да нема од чега више да се плаше, ако је све спремно да се започне нешто ново, шта онда?

— Наоружали би се што је могуће пре.

— А шта ако је то могуће зауставити?

— Онда би се, ако дође до тога, тукли песницама. Огромне армије људи са рукавицама од челичних бодљи би стајале на националним границама. Ако им се одузму рукавице, користили би се прстима и ногама. Ако им искључиш ноге, они би плували једни друге, ако им ишчупаш језике и запушиш уста, испунили би атмосферу мржњом тако да би комарци падали на земљу и птице би мртве падале са телефонских жица.

— Значи, ви мислите да то не би помогло? — рече наредник.

— Свакако, не. Цивилизација би стењала и, на крају, нестала.

Младић је затресао главом.

— А можда ви лажете и себе и мене, јер имате леп и угодан посао?

— Наравно, то је 90 посто цини-

РА

зам, а 10 посто рационалисање, ситуације. Но, заборави и одбаци то рђање.

Наредник подиже главу:

— Откуд сте знали да сам је имао? — упита.

— Имао, шта?

— Рђу, наравно.

— О чему говориш?

— Могу то, знате, да учиним. Могу да започнем са рђом ноћас ако желим.

Официр се насмејао:

— Не мислиш, ваљда, озбиљно?

— Мислим. Хтео сам да дођем до вас. Драго ми је што сте ме позвали. Дуго сам радио на овом открићу. То ми је био сан. То је повезано са структуром неких атома. Тражио сам фактор нестабилности атома челика у неоружању. Открио сам да је процес рђања стално присутан у ваздуху. Проучавао сам, знате, физику и металургију. Водена пара. Требало је да нађем начина да „протресем“ челик. Наравно, нису у питању сви метали. Наша цивилизација је подигнута на челику, а ја не бих желео да уништим већину грађевина. Елиминисао бих само топове и гранате, тенкове, авионе и ратне бродове. Могу да створим машине које ће ра-

дити, од бакра, месинга и алуминијума, ако је потребно. Довољно је да прођем поред оружја и уништим га.

Нека доктор одлучи!

Официр се наднео преко стола буљећи у наредника:

— Могу ли нешто да те питам?

— Да.

— Да не помишљаш ти, можда, да си бог?

— Не могу рећи да јесам. Али, сматрам да је добро ово што сам открио, ако сте на то мислили.

Официр је посегав у џеп на грудима и извукао скупочено пенкало затворено пушчаном чауром. Китњаство је писао:

— Желео бих да поподне однесеш ово доктору Метјусу, због комплетног прегледа. Ја не очекујем ништа лоше, схвати. Али, зар не мислиш да би требало да видиш доктора?

— Мислите ли да вас лажем? — упита наредник. — Не лажем. Машина коју сам измислио је толико

дечак, има занимљиву фикс-идеју. Да, да. Срамота је. Али, ето шта може да учини рат дуг 16 година.

Глас из слушалице је одговорио. Официр је слушао и климао:

— Записаћу то, само тренутак — посегнуо је за пенкалом. — Сачекај секунд, увек загубим ствари — лупкао се по џепу. — Овде ми је мало пре било пенкало, Чекај.

Спустио је слушалицу и претражио сто, вадећи фиоке. Проверио је поново џеп на блузи. Рука му лагано клизну у џеп и поче да пи-па наниже. Завукао је дубоко па-лац и кажипрст и извукао нешто.

По упијачу на столу расуо је ма-ло прашинасте жуто-црвене рђе.

Буљио је за тренутак а онда по-дигао слушалицу.

— Метју — рече. — Ослободи линију, брзо! — зачуло се шкљоца-ње слушалице. Окренуо је нов број.

— Хало, стражарска станица? Слушајте, поред вас ће сваког тре-нутка проћи човек. Знате га — на-редник Холис. Зауставите га, пу-цајте у њега, убијте га ако је по-

РЕЈ БРЕДБЕРИ

мала да може да стане у ову ку-тију цигарета. Она делује на хиљаду и три стотине километара укруг. Могао бих да обиђем земљу за неколико дана, са маши-ном подешеном на одређену врсту челика. Друге нације не могу да нас покоре јер бих уништио њихо-во оружје чим се појаве овамо. Од-летећу у Европу. У ово време, иду-ћег месеца, свет ће бити заувек ос-лобођен од рата.

Ни сам не знам како сам дошао до открића. Немогуће је. Исто као атомска бомба. Чекао сам месец дана да добро размислим. Бринуо сам о томе шта ће се догодити. Али, сада сам врло близу одлуке. Разговор са вама ми је помогао да рашчистим неке ствари. Нико није помишљао да авион може да узле-ти, нико није помишљао да атом може да експлодира, и нико не ми-сли да може настати Мир, али хо-ће.

— Однеси ову хартију доктору Метјусу! — рече официр оштро.

Наредник устаде:

— Значи, нећете ме послати ни у једну Ратну зону?

— Не, одмах не. Предомислио сам се. Нека Метјус одлучи.

— Ја сам већ одлучио — рече младић. — Напуштам касарну за неколико минута. Имам пропусни-цу. Много вам хвала што сте ми поклонили нешто од вашег дра-гоценог времена, сер.

— Слушај, наредниче. Немој да гледаш на ствари сувише озбиљно. Не мораш да одлазиш. Нико ти неће учинити ништа нажао.

— Тако је. Због тога што ми ни-ко не верује. Збогом, сер. — Наред-ник је отворио врата и изашао на-поље.

Врата се затворише и официр остаде сам. Уздахнуо је и прекрио лице рукама. Телефон зазвони. Ра-сејано подиже слушалицу.

— Ох, хало, докторе. Управо сам се спремао да те назовем — заћу-тао је за тренутак. — Да, намера-вао сам да ти га пошаљем. Слушај, је л' у реду да тај младић лута окол? Значи, у реду је. Ако ти та-ко кажеш. Вероватно му је потре-бан одмор. Дуг, добар одмор. Јадни

ребно, не постављајте питања, убијте кућиног сина, чујете ли ме, ово је званична наредба! Да, убиј-те га, чујете!

— Али, сер — рече збуњени глас на другом крају жице. — Не могу, просто не могу...

— Како то мислиш не можеш, до ђавола!

— Зато... — Глас нестаде. Могло се чути како стражар дахне у слу-шалицу.

Официр протресе телефон:

— Слушај ме, слушај, припреми пушку!

— Не могу убити никога! — рече стражар.

Официр је клонуо у столицу. Трептао је око пола минута.

Напоље сада није требало да гледа, нити је ко требало да му ка-же: хангари су се рушили од мека-не црвене рђе, авиони су нестајали у облаку смеђе рђе, тенкови су то-нули полако у вруће асфалтне пу-теве, као диносауруси. Зар није та-ко младић казао? И камиони су нестајали у жутом диму, возачи су падали уз пут и само су се гуме котрљале ауто-путевима.

— Сер... — рече стражар који је, негде далеко, ово гледао. — Ох, боже!

— Слушај, слушај! — вриштао је официр. — Иди за њим, ухвати га рукама, задави, га, биј га ногама, поломи му ребра, ударај га до смрти, учини шта хоћеш, али ух-вати тог човека. Инстинктивно из-вуче доњу ланицу да узме службе-ни револвер.

Гомила смеђе рђе била је расута у новој кожној футроли. Опсова и устаде.

На путу из канцеларије зграби столицу. То је дрво, помисли. До-бро, старо дрво, добри стари јавор. Удари два пута у зид и она се по-ломи. Узе једну од ногу и стеже је у руци. Лице му је било ужарено, ваздух му је фрктао у ноздрвама, уста су му била отворена. Удари по длану ногом од столице, пробајући је:

— Добро, проклето било, хајде! — врисну.

Изјури вриштећи и залупи вра-та.

укрштене речи

ПОЗНАТИ МОРЕУЗИ СВЕТА

Мореуз је, кажу географске књиге, узан део морске површине који лежи између два копна и спаја два мора. Њихова важност за поморски саобраћај је изузетно велика, али исто тако и за војне стратегије јер ко држи мореуз у великој је предности над против-ником. Но, то није много битно за данашњу укрштеницу, важно је само у за то одређене квадратиће испод бројева 1, 2, 3, 4, 5, 6 и 7 уписати називе седам најпознатијих мореуза у свету.

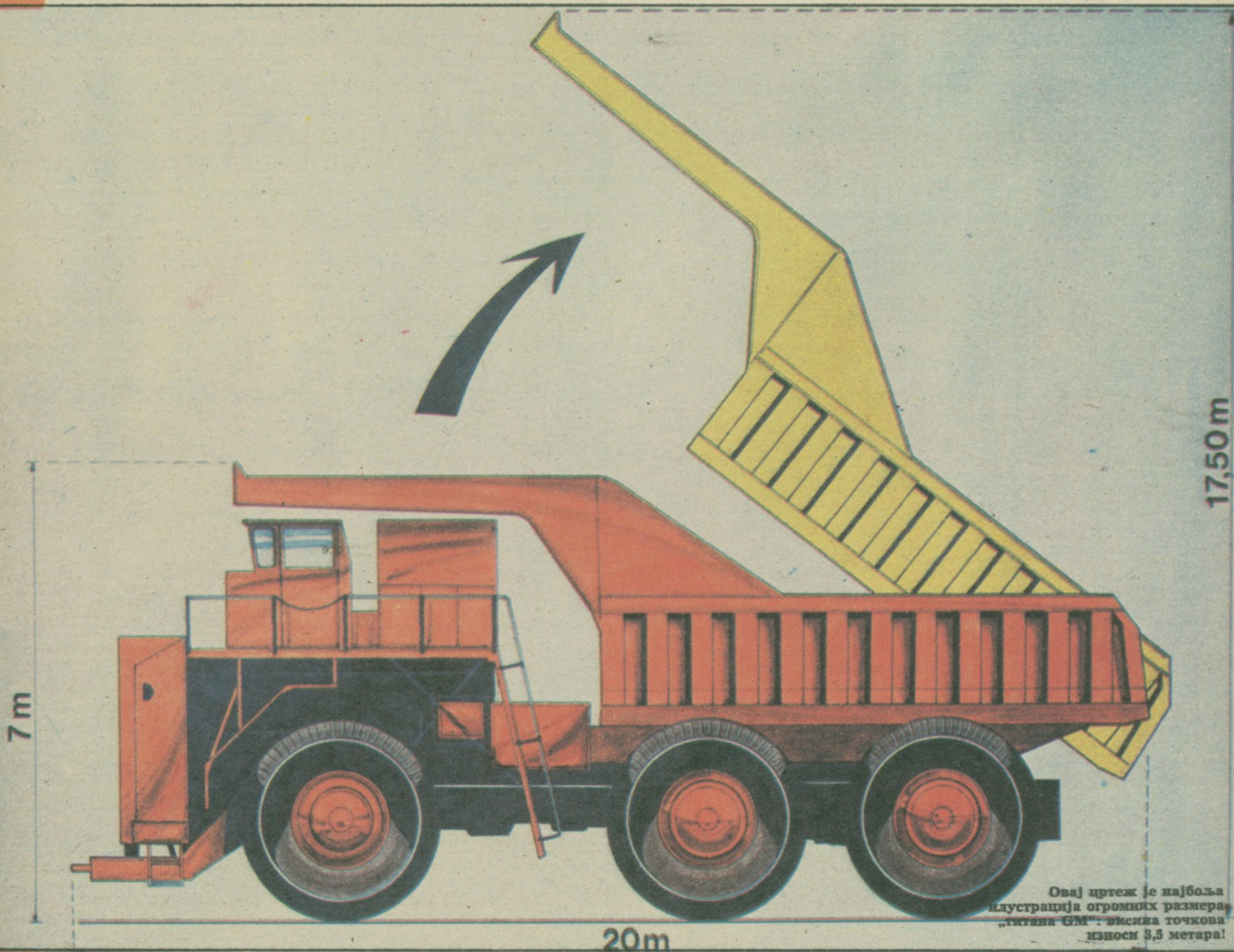
АУТОР ВЕ- ТАК	1	2	ИНДИЈ- СКИ ПЕСНИК БИХАРИ	СНАБ- ЋЕ- ВАЧИ	3	ВРСТА ЗАЧИ- НА	ПРЕТРА- ЖИ- ВА- ЊЕ	4
ВЕЛИ- КО, ОГРОМ- НО						ЗНАК ЗА ОПО- ВО ПЛАКА У ИЗРАЕЛУ		
ПОСТОЈ- БИНА ОФИСЕ- ЈА						СТУЧАР- СКИ ГРАД У ШВЕД- СКОЈ		
КАТЈУ- ПА						ПОВАЧ- КИ ПАС ПАКАР- СКА		
ЕГИПТА- СКИ БОГ СУНЦА			НЕПОСЕ- ЂОВАТИ ИМЕ ПОПАСА- НА					
ДРЖАВА У АФРИ- ЦИ						ЗНАК ЗА РА- ДОН		
УРАН						3,44		
						НАШЕ ОСТРВО		
						5		
КРАЈЊИ СТОПНЕ- НЕ РЕЧИ			ПАПИР ЗА КО- ПИРА- ЊЕ					
ТРЕСТ			ТОНА					
СПИС				ОТЕМИО АБЕТИ ТИМНА ЗАПЕНИ- НА			"АВЕНИ- ЈА" ДИНАР	
ЗНАК ЗА РЕ- КУ			ЧВРСТ НОВИ САД				СПОРЕД- НИ ПРО- ДУКТ У ПРОИЗВОД ШЕКЕРА	ТРО- МОСТ, ГЛЕ- ЊОСТ
СУП- ПОР		ЗНАК ЗА НИШ ОСКАР ВАТЛД			ДИНАР		ТИМНА ЗАПЕНИ- НА	
					6		7	
ПТИЦА ПЕВА- ЧИЦА				ДЕО СТЕНЕ ПОЉСКИ КРИТИКАР ЗАН				
ФРАНЦ. ПЕВАЧ МОН- ТАН			БЕЛИ НИМЕТ (ПН.) ФИЛОЗОФ ИМПАНЗЕТ					
САКУП- ЉАЧ МАРА- КА	ОТВОР, ПРО- ПАЗ	ПТИЦИ- НА ИРЕ- НА РИБАРСКИ БРОДИК						
АМЕРИЧ- КИ ПИ- САЧ ПРЕЗ				НАШ ПИ- САЧ ХАСА- НИ РОТАНТ КАПОРА				
ПА- ЈАЦ						ЗНАК ЗА СИМЕНС СКОПЉЕ	НУПЛА ЗНАК ЗА ОСИ- ДЕК	
КОЊ			НАША МУЗИЧКА КУРА МЕТАР					
ГОДИШ- ЊЕ ДРО- БА					СТИКАР- СКА ЧЕТ- КИЦА			

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: Н, л, дуел, пасив, стација, о, побркати, Љапунов, сп, Видов, ета, арома, вир, Н, вод, г, н, агора, епи, л, Јеменац, Еве, Анита, Пиза, је, оде, узети, т, ромбоил, Иво, коњче, Цо, шарена, Алпи, Гал, гатери, А, Кали-чанин.

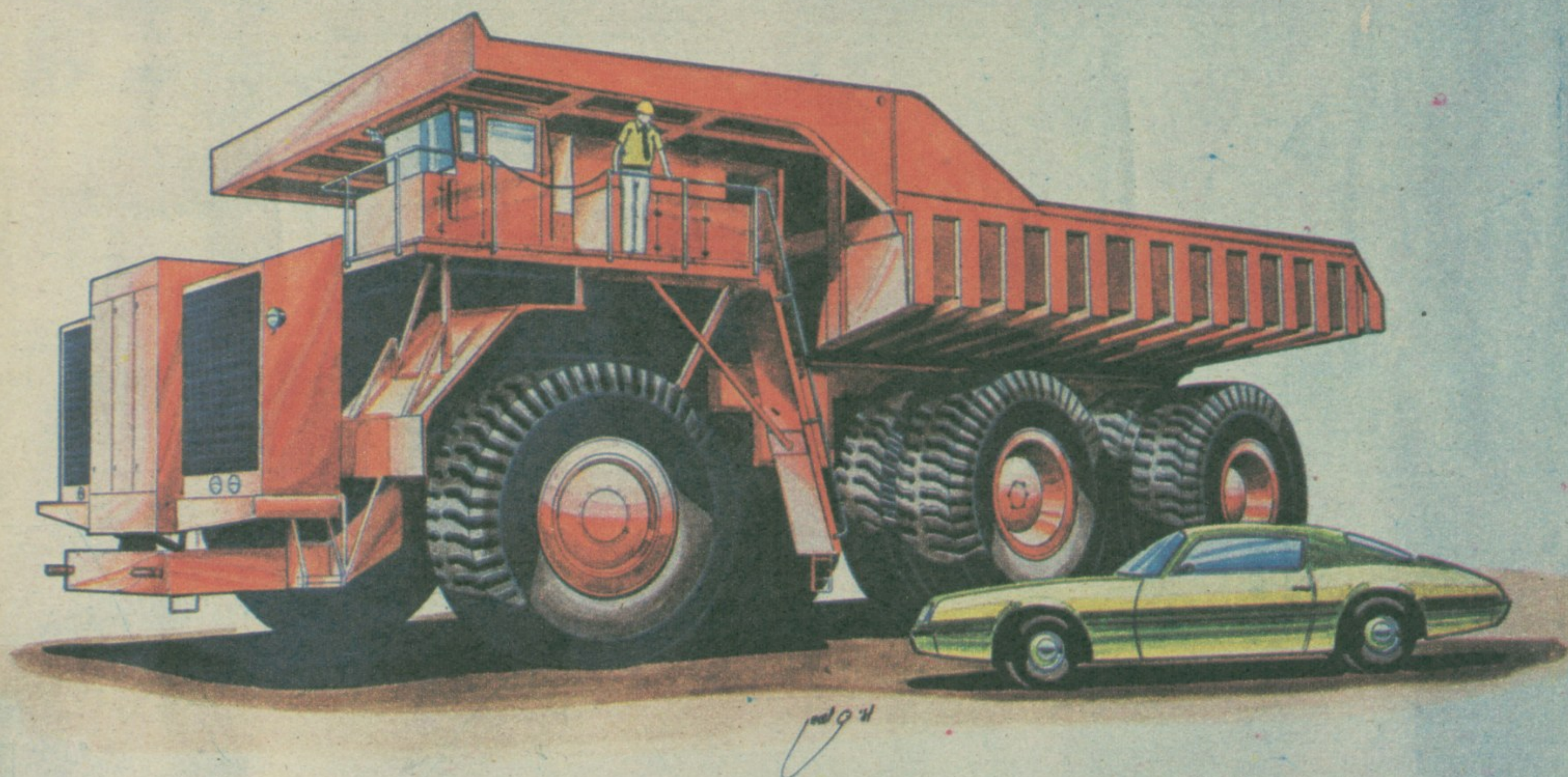
НАЈВЕЋИ
НАМИОН
НА
СВЕТУ

ТИТАН НА ТОЧКОВИМА

Овај цртеж је најбоља
илустрација огромних размера
„титана GM“: висина точкова
износи 8,5 метара!

Ценерал-моторс је без сумње овим својим моделом направио добар посао: потражња је толико велика да се на испоруку „титана GM“ дуго чека!

Када се на међународном сајму рударства у Вегасу у Сједињеним Америчким Државама 1974. године појавило још једно од многобројних возила из велике породице Ценерал-моторса, посетиоци су били запањени. У огромној хали Сајма саченао их је циновски камион — највећи на свету.

„Титан“ је, како су с правом назвали овог дива на точковима, допремљен до Вегаса на осам специјалних железничких вагона. Глупо би било и помислити да он не може да се креће на сопствени погон, једноставно овај колос — дугачак 20, широк 8 а висок 7 метара — не може да се креће јавним путевима. Направљен је за превоз у површинским рудничким коповима и наменоломима — на своја „леђа“ може да прими товар тежак 450 тона или око 550 наших „фића“ — камион над камионима (покреће снага од 2427 кВ (3300 ХС) и дизел-мотор V-16 цилиндрични са запремином од 17.000 см³.

Стручњаци Ценерал-моторса у градњу

највећег камиона на свету утрошили су пуне две године рада и за то време потрошили преко милион долара — његова продајна вредност сада износи преко 500 хиљада долара или, преведено у наше динаре, близу милијарду и осам стотина милиона динара! (Старих, наравно). У фабрици која је највећи произвођач аутомобила на свету много времена и пажње посветили су и кабини возила која је висока 4,5 метра: ту су клима-уређаји, седиште са специјалном хидрауликом, дупла станла у боји... Сама кабина је специјалном пеном масом изолована од буке са градилишта, а упутства се примају радио-уређајима... Да није нимало лано управљати овим колосом сведочи и податак да је кандидат за возача обавезан да проведе шест месеци на специјалном курсу!

Нолико смо обавештени, неки наши рудници у свом возном парку већ имају „титана GM“!

Текст и цртеж: Георг Гедл

ПОЛИТИКИ
ЗАБАВНИК

Мала пошта

11001 БЕОГРАД
МАКЕДОНСКА 29, П. ФАХ 124

Драги Забавниче,

**БЕРБЕРИН,
РЕЖИСЕР, ГЛУМАЦ**

Молим вас да ми одговорите ко је био Пера Добриновић и када је живео?

Дејан Вукша
Бресквик 66
Книн

Петар Добриновић је био глумац. Рођен је 10. јула 1853. у Београду где је и пошао у школу. У трећем разреду гимназије решио је да се окане науковања и прихвати бријача у очевој берберској радњи. Са седамнаест година дошао је до закључка да ни штучовање бркова није права ствар, па се уписао у глумачку школу. Први ангажман, добио је у позоришту одмах по завршетку школе која је у оно време трајала само неколико месеци. Међутим, пет цесарских дуката колико је добијао као плату било је исувише мало за „престојан“ живот, па је на препоруку свог учитеља Бачванског отишао у Карловац где је добио место у трупи Лазе Поповића. Добриновић је публицу у овом граду освојио већ првом улогом, играо је Мишу у „Чизмари и вампиру“. Прихватио је позив да се врати у београдско позориште: у њему је остао све док се није расформирало у јуну 1873. Неко време наступао је у Коларовићевој дружини у позоришту у Пивари а затим се преселио у Нови Сад где је провео пуне четири деценије, најпре као глумац, а онда и режисер и управник. Почетком 1913. поново се вратио у Београд. Године 1915, у ратном метежу, нашао се прво у Атини а онда Риму где је наступао у „Баконетијевој „Грађанској смрти“. После рата био је неколико месеци глумац, па режисер у Београдском народном позоришту. Другог марта 1923. прославио је педесетогодишњицу рада. Деветнаест дана касније отишао је у Нови Сад да би тако прославио јубилеј своје прве улоге у том граду. Пред само дизање завесе, за столом, у гардероби, задесио га је срчани удар. Тело му је пренесено и сахрањено у Београду.

Петар Добриновић је био глумац који је играо све и свашта: кад је требало — певао је и у оперетама. Међутим, оно што му је највише лежало била је комика: најбоље креације остварио је у Трифковићевој „Избирацици“, Нушићевом „Обичном човеку“ и Стеријином „Кир Јањи“ захваљујући коме је овај талентовани глумац заузео једно од највиших места у историји нашег позоришта.

ВАЖНО ПИТАЊЕ

Пишем ти већ по ко зна који пут уејек са различитим питањем мислећи да ниси нашао одговор на претходна. Она и нису била толико важна као ова, па те зато молим да бар на њега одговориш. Јако волим псе и имам жарку жељу да поседујем кокер шпанијела. Распитивао сам се свуда где бих могао да га набавим али нисам успео да сазнам. Интересује ме и цијена овог пса.

Д. В.
Сарајево

Најбољу информацију где можеш да потражиш штене кокер шпанијела, односно адресу власника неког легла ове врсте паса, добићеш у Кинолошком савезу БиХ у улици Николе Тесле 24 у твом граду. Телефон Савеза је 39-465. Уколико тренутно не буде ниједног легла, обрати се Београдском кинолошком друштву које се налази у улици Алексе Ненадовића 23, (телефон 011-436-433). Цена за штене кокер шпанијела креће се око 4000 нових динара.

РУЧНИК ЈЕ И КАПА

Молим те да ми одговориш шта значи реч ручник?

Д. Станковић,
Врање

Постоји неколико значења речи ручник. Под једним од њих подразумева се прибор за брисање руку, лица и тела. (Уместо све речи често се користе изрази у-брус и пешкир).

Следеће значење било би — салвет.

Ручником се назива и врста женске капе са кићанкама.

КАКО ГЕНИ ОДЛУЧЕ

Имам 12 година и бавим се кошарком упркос томе што сам висок само 140 центиметара. Тај мој низак раст представља ми велики проблем јер су сви моји другови виши, па ме задиркују. Зато вас молим да ми кажете колико је нормална висина за дванаестогодишњег дечака и да ли постоји и где лијек за бржи раст?

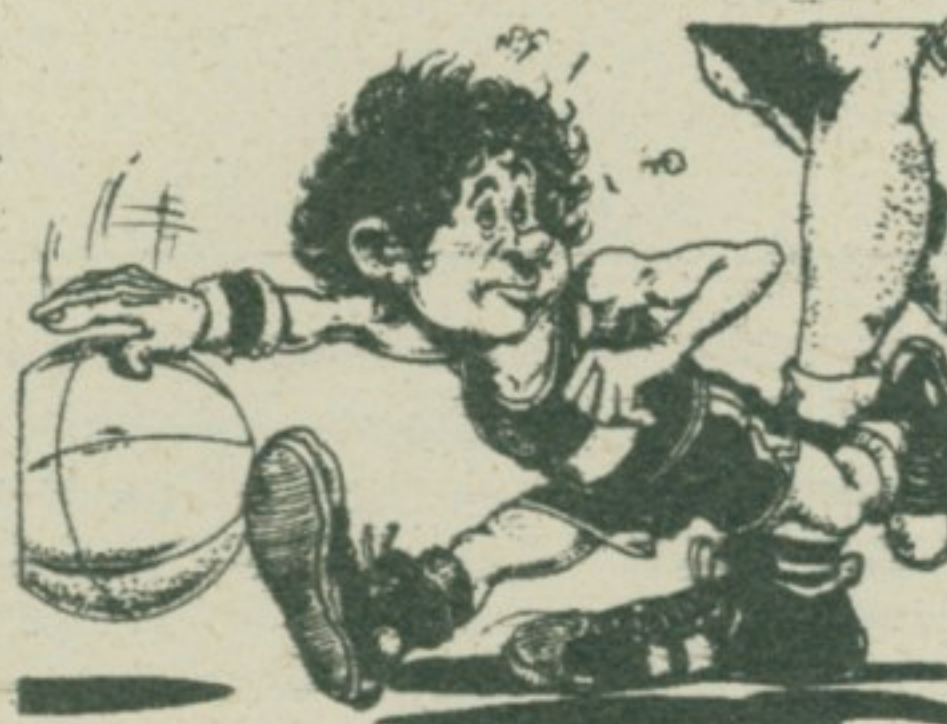
Горан,
Титоград

Хтио бих знати до које године старости се расте и колико човек може нарасти за годину дана? Чуо сам да раст може да се убрза ако се пије млијеко, користе витамини и слично а да помаже и бављење спортом. Да ли је то тачно?

Бранко Петровић,
Сарајево

Најважнији фактор у одређивању висине једне особе су гени, наследни чиниоци који се налазе на хромозомима једра ћелија. (Они су иначе за сваку јединку различити.) На гене се мало може утицати правилном исхраном, бављењем спортом и боравком на чистом ваздуху. Утицај жлезда са унутрашњим лучењем је од великог значаја за висину човека, зато свако изразито заостајање у расту захтева одлазак лекару који ће утврдити узрок евентуалних поремећаја и предузети одговарајуће лечење.

Деца највише расту у првим месецима живота. Касније се тај раст успорава па тако у другој години нарасту око 10 а у трећој 9 центиметара. Од четврте године па све до почетка пубертета деца добијају по 5 центиметара годишње и то подједнако и девојчице и дечаци. Са пубертетом све се мења: девојчице, захваљујући женском полном хормону естрогену, почињу брже да расту али тај

раст прилично кратко траје, обично до четрнаесте, петнаесте године. За разлику од девојчица, дечаци, на које делује мушки полни хормон тестостерон, касније почињу да расту и раст код њих много дуже траје. То је углавном и разлог што су мушкарци виши од жена.

Нормална просечна висина за узраст од 12 година је око 150 центиметара што не значи да и они који нису толико високи треба да очајавају: у пубертету се (код тебе, Горане, он тек почиње) највише расте, па зато треба бити стрпљив.

Док се ваш раст не заврши, не покушавајте да тражите специјални лек за њега јер га нема: једино што можете да учините је да се правилно храните, бавите спортом и што више времена проводите напољу.

НИ РЕТКО, НИ ЧУДНО

Пишем ти већ други пут и надам се да ћеш ми бар сада одговорити. Имам једну чудну болест: кад читам, гутам задња слова. То ми се раније није догађало. Од првог па све до шестог разреда који сам управо завршила, читала сам најбоље у разреду. Интересује ме да ли ћу моћи једном опет добро да читам? Има ли лека овој мојој болести? Плаши ме и то што ме читање наглас прилично замара.

Тања
Београд

На основу овог, прилично кратког и непотпуног описа проблема који те мучи, не можемо поуздано да тврдимо шта је у питању. Највероватније није ништа озбиљно, поготову не нека чудна и ретка болест, већ појава напетости која се јавља код свих твојих вршњака а карактеристична је за период развоја — пубертет. Та напетост би могла да буде и главни разлог замору који осећаш приликом читања наглас.

Све у свему, нема разлога за претерану бригу: гутање слова је само једна од низа појава које прате пубертет и која ће, извесно, исто тако неочекивано нестати као што се и јавила. Међутим, ако ти она представља превелик проблем који ниси у стању да сама савладаш, саветујемо ти да се обратиш школском психологу. Разговор с њим ће ти сигурно помоћи.

ЛЕТЕЋИ ВЛАДИМИР

Хтео бих да сазнам нешто више о спортској каријери Владимира Беара па те молим да ми помогнеш.

Бранко Росић,
Доња Бадања

Владимир Беара је, по многим анкетама и мишљењима зналаца фудбалске игре, најбољи голман кога је имала наша земља. Рођен у селу Зелово код Сибња 1928. године Беара је од 1947. до 1955. чувао „врата“ Хајдуковог тима, да би 1955, уз велику праšину која се дигла око начина и услова преласка, стао на гол „Црвене звезде“ где је остао пет година. Последње две сезоне одиграо је у СР Немачкој, у Ахеку и „Келну“.

Беара је пуних десет година стајао на голу репрезентације Југославије — од 1950. до 1960. — и за то време шездесет пута облачио дрес са државним грбом. Због изузетних одбрана звали су га „летећи Владимир“ и није чудо

МЕЊАМО, ПОКЛАЊАМО, ТРАЖИМО

За једну металну значку нудим три салвете, у обзир долази и размена значака. **Александра Бугарин, 26213 Црепаја, Омладинска 66**

Дајем пет марака и две разгледнице за новчиће из Кине. **Горан Милошевић, 11272 Добановци, Земунска 178**

За старије бројеве Забавника нудим цртане романо. **Душан Ракић, 11250 Железник, Дољанска 28**

Дајем фото-апарат „смена 8“ за 20 новијих или 30 старијих налив-пера, већ према договору. **Дарко Мутка, 41320 Кутина, Првомајска 44**

За једну домаћу марку дајем три мале и једну страну, а за једну страну нудим две наше или једну страну. У обзир долазе само добро очуване марке. **Војкан Ристић, 18510, Владичин Хан, Николе Тесле I/IVV/11**

Молим читаоце Збавника да ми помогну у сакупљању слика постера и текстова о Оливији Њутн-Џон. **Ненад Арнаутовић, 11175 Бежанија, М. Голубића 7**

Почео сам сакупљати цртане романо те молим читаоце Забавника да ми помогну. **Горан Дамјановић, 59301 Голубић код Книна**

За постер групе АЦ-ДЦ дајем слике и постере страних група и певача. **Александра Јаковљевић, 59000 Шибеник, Заграђе 6**

Јављам се из далеке Аустралије и молим „забавниковце“ за помоћ, односно размену разгледница, спор-тских амблема, заставица

градова и фудбалских тимова Југославије. На сваку разгледницу одговарам разгледницом неког од јужнопацифичких градова, а за сваку заставицу заставицом неког од клубова из разних лига Аустралије или осталих пацифичких земаља. Мени недостају разгледнице из САП Војводине, СР Босне и Херцеговине, СР Хрватске и СР Словеније, а од заставица немам заставице Олимпије, Хајдука, Ријеке, Осиека, Загреб, Динама, Борца, Слободе, Челика, Вележа, Будућности, Жељезничара и Сарајева. Такође ми недостају заставице Друге лиге — запад и клубова босанско-херцеговачке републике лиге, војвођанске лиге, хрватске лиге и лиге клубова са Косова. Договор на енглеском и српскохрватском. **Луи Postruzin 161 Gordon st, Footscray 3011, Melbourne, Australia**

За сваки број Забавника старији од 1200 нудим значку и страну марку, а за роман Бели тигар од Загора дајем две значке и две стране марке. **Владимир Достанић, 22000 Сремска Митровица, Матије Хуђи 54**

За постер Битлса тражим постер групе АББА. **Марина Константиновић, 35230 Буприја, Змај Јовина 1**

За једну Забавникову луткицу Ју дајем три значке и три салвете под условом да је добро очувана. **Татјана Јанковић, 11060 Београд, Н. Караурма, Прва нова 2**

За бројеве Алана Форда: 203, 197, 194, 189, 188, 186, 183, 182 и 180 дајем романо Златне серије и Лунов магнус стрип, за један Алан Форд један цртани роман. **Филип Кулић, 25000 Сомбор, Јухас Шандора 2Б**

За Забавнике број 1518 и 1519 нудим друга два броја Забавника. **Хелена Церић, 41000 Загреб, Брибирска 5**

се, па зато молим њега, ако чита „Забавник“, или све оне који га познају, да ми се јаве на адресу: **Ивана Верговић, Вите Пантовића 705, 31000 Титово Ужице.**

СЕЛА САМ НА ЖВАКУ!

Сматрам да си један од најбољих часописа у нашој земљи. Једна од рубрика коју редовно пратим је и „Мала пошта“: за њу ти и шаљем питање на које се надам да ћеш ми одговорити. Имам кратке панталоне од ланеног материјала које много волим јер су веома лепе и пријатне за ношење. С њима сам на жалост села на жваку, па су се сад исфлеле и због тога не могу да их носим. Молим те да ми одговориш како и

чиме могу да скинем ту флеку. Интересује ме и где могу да се учланам у неко омладинско музичко друштво и дознам да ли имам или немам талента?

Катарина

Панталоне потопа у млаку воду и добро их изгњечи. Нипошто немој да их трљаш. Уколико се мрља после тога не скине, не престаје ти ништа друго него да их однесеш не хемијско чишћење.

Где можеш да се учланиш у неко аматерско позориште не можемо да ти кажемо јер си задржала у тајности место свог боравка.

УПОТРЕБА НЕОГРАНИЧЕНА

Желели бисмо да знамо да ли ракета „Р-3“ има падобран, коју висину достиже и да ли је употреба падобрана код ње ограничена?

Саша и Горан
Панчево

Модел ракете „Р-3“ достиже висину од 300 па и 400 метара. Има падобран чија употреба није ограничена.

ЗАШТО »ПАРТИЗАН«?

Како је ФК „Партизан“ добио име?

Александар Бабић,
Поженска 172
Београд

Партизан је основала Југословенска армија 1945. године а како се она развила из партизанских јединица, одлучено је да њен фудбалски тим и добије ово име.

НИЈЕ БАШ СКУПОЦЕН

Копачући у башти пронашла сам два новчића: већи је из 1860. а мањи из 1851. године. Оба два имају једнак жиг позади а то је двоглави змај са крунама који у једној ножи држи мач а у другој крст. Интересује ме где је кован новац и да ли има неку нумизматичку вредност?

Оливера Стефановић,
РВ мале ба
Чортановци

Новац који си нашла су крајцаре. У почетку је кован од сребра и вредео је 20 веронских денара а име је добио по двоструком крсту који је био угравиран у њега. У 13. и 14. веку крајцаре су се ковале у Мерану, Тиролу и Верони а од 15. и у Халеу. Тежина им је постепено опадала а самим тим и вредност: од времена Марије Терезије па до краја 19. века ковале су се од бакра. У Немачкој су се крајцаре користиле као ситан метални новац од 1871. а у Аустро-Угарској, где су ковали и новчићи које си пронашла до 1892. Колика је тренутна нумизматичка вредност овог новца, зависи од тренутне понуде на светском нумизматичком тржишту. Извесно је да она није велика.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

Директор НО „ПОЛИТИКА“
Вукоје Булатовић

Главни и одговорни уредник
Раде Шошкић

Одговорни уредник
Вера Смиљанић

Ликовно-графички уредник
Александар Мартиновић

Издавачки савет:

Ђорђе Радишић (председник), Драгослав Антић, Добривоје Арсић, Драгомир Вуксановић, Неда Живковић, Радомир Животић, Олга Јанковић, Живорад Љубичић, Ђоји-слав Марјановић, др Иван Николић, Петар Петровић, Снежана Стаменковић (потпредседник), Јелисавета Суруџић, Невзад Худаверди.

Редакција:

Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Бојана Дожић-Стојковић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић, Мирјана Крстловић, Иван Лончар, Петар Милатовић, Весна Милић, Ненад Мирковић, Зора Меденица, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрновић, Зоран Петканић, Радоје Савић, Недељка Сташић, Миленко Тодоровић и Милош Томић.

Секретаријат:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић, Даринка Тодоровић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ — ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“. Македонска 29, 11001 Београд. Поштански факс 124. Телефони: 324-471, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 20 динара.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 220,00 динара, полугодична 440,00 динара и годишња 880,00 динара.

ПРЕТПЛАТА
ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 440,00 динара, полугодична 880,00 динара и годишња 1.760,00 динара.

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НО „Политика“ ООУР „Продаја“ — претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ

ГОДИШЊА:	
САД	\$ 65.—
СР НЕМАЧКА	DM 115.—
ШВАЈЦАРСКА	Sfr. 107.—
ФРАНЦУСКА	Ffr. 267.—
ШВЕДСКА	Skr. 271.—

Уплате из иностранства слати на рачун НО „Политика“ код ИНВЕСТ БАНКЕ — Београд, број 60811-620-63-257300-00054, уз обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“.

што је 1953. наступио у репрезентацији ФИФЕ под називом „репрезентације осталог света“ против Енглеске у Лондону (4:4).

Заслужни спортиста Југославије у Келну је на Високој спортској школи стекао квалификације вишег тренера и од 1967. Беара ради као тренер многих клубова.

ДАДО, ЈАВИ СЕ ИВАНИ!

Јављам ти се први пут и молим те да свакако објавиш моје писмо. Док сам била на мору, први пут сам врло пријатан дан са Дадом Хајдићем из Мостара. Како се сутрадан по првом сусрету више нисмо видели због лошег времена, нисмо успели да разменимо адре-

WALT
DISNEY

МИКИ

ШТА САД ДА
РАДИМ?

ТИФО, 'ОКЕШ ЛИ ДА
ОДИГРАМО ЈЕДНУ
ПАРТИЈУ?

ЛУДО!

ИДЕМ НАПОЉЕ
ДА СЕ ИГРАМ
СА ТИФОМ!

Distributed by King Features Syndicate.

НЕМОЈ КАСНО ДА
СЕ ВРАТИШ!

ОХ! СТО ПУТА САМ
МУ РЕКАО ДА НЕ ЛУ-
ПА ВРАТИМА!

ТРАС!

ПОЗВАЉУ ГА НАЗАД
И ПОШТЕНО ГА ИЗГР-
ДИТИ!

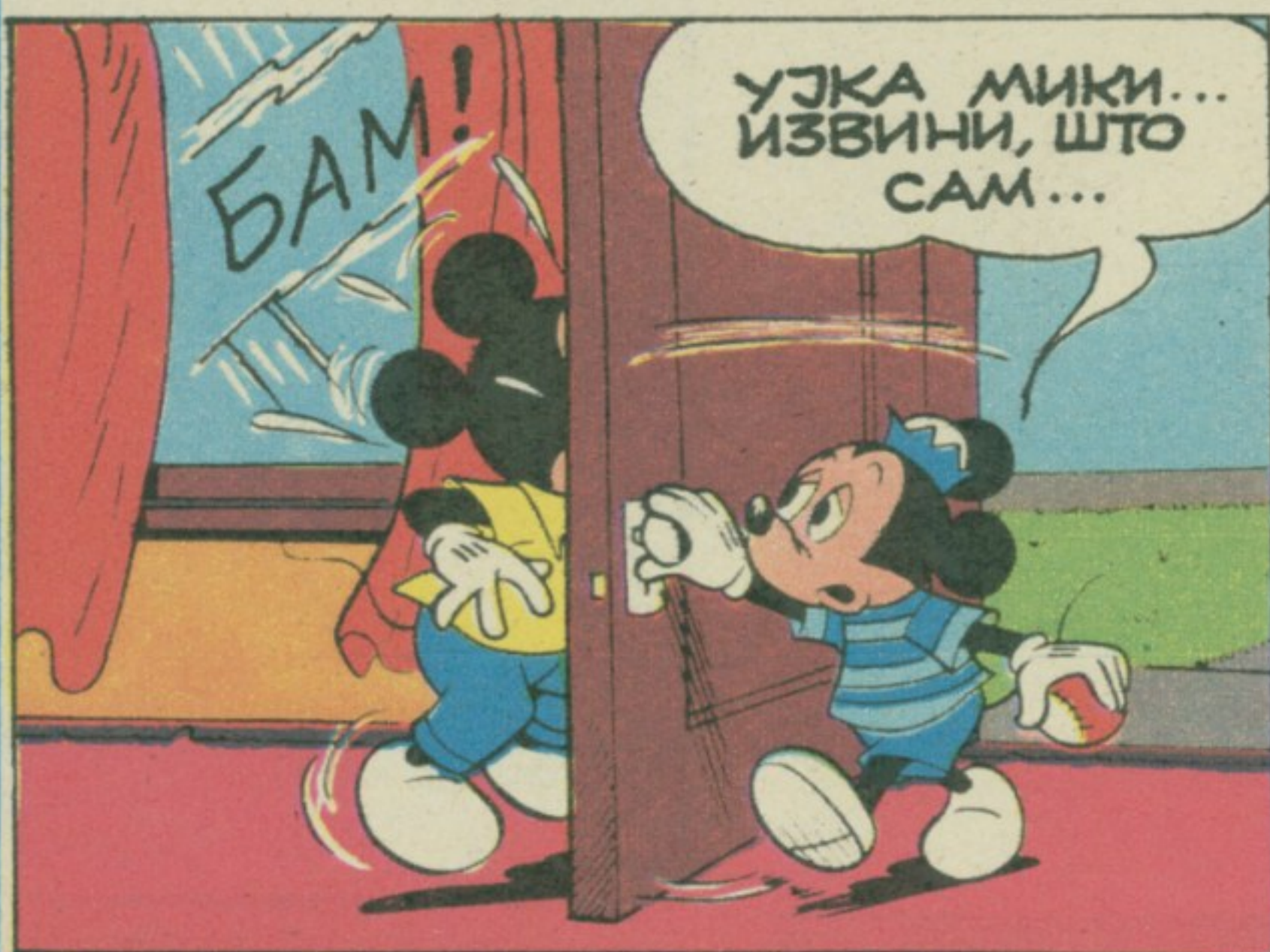

6-28

Copyright © 1981
Walt Disney Productions
World Rights Reserved

БАМ!

УЈКА МИКИ...
ИЗВИНИ, ШТО
САМ...

А ЈА СЕ ВРАТИО
ДА ТИ КАЖЕМ ДА НЕ-
КУ ВИШЕ НИКАД ЛУ-
ПИТИ ВРАТИМА!

